T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÇEKİN UNSURLARI VE ÇEKTE ÖDEME

Zeynep ÇELİK ÖZTÜRK
11906007

Danışman
Doç. Dr. Nihat TAŞDELEN

Diyarbakır 2019

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÇEKİN UNSURLARI VE ÇEKTE ÖDEME

Zeynep ÇELİK ÖZTÜRK
11906007

Danışman
Doç. Dr. Nihat TAŞDELEN

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Çekin Unsurları ve Çekte Ödeme" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

11/03/2019

Zeynep ÇELİK ÖZTÜRK

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Zeynep ÇELİK ÖZTÜRK tarafından yapılan "Çekin Unsurları ve Çekte Ödeme" konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Nihat TAŞDELEN

Üye : Doç. Dr. Ali AYLİ

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Bahar ÖCAL APAYDIN

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 11/03/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖN SÖZ

"Çekin Unsurları ve Çekte Ödeme" konusu, bilimsel araştırma yapanlara ve uygulayıcılara yardımcı olmak gayesiyle yüksek lisans tezi olarak tercih edilmiş ve incelenmiştir. Çekin unsurları, ödenmesi şartları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ve 5941 sayılı Çek Kanununda düzenlenmiştir. Bu konu ile ilgili çok sayıda düzenleme mevcut ise de tezimizde dağınıklıktan kaçınılarak sadece çekin unsurları, ödeme için ibrazı ve bunun sonuçları ayrıntılı olarak ve doktrinden, Yargıtay'ın içtihatlarından yararlanılarak, ayrıca son yıllarda yapılan yasa değişiklikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Araştırma konusu olarak bu başlığı seçmemizin önemli nedenlerinden biri, TTK ile Çek Kanunu'ndaki farklılıkları ortaya koymak, Çek Kanununa ileri tarihli çeke dair eklenen bazı geçici maddelerin özellikle TTK'daki düzenlemelerin konuluş amacına aykırılığını değerlendirmek ve ödemede karşılığın bulunması/bulunmaması durumlarını tartışmaktır.

Tezin hazırlanmasında her alanda desteğini esirgemeyen, hoşgörüsü, sabrı ve deneyimleri ile bana yol gösteren değerli danışmanım ve hocam Sayın Doç. Dr. Nihat TAŞDELEN'e sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca sevgili eşime, kıymetli anne ve babam ile ailemin her ferdine çalışmam süresince verdikleri manevi destekten dolayı teşekkür ederim.

Zeynep ÇELİK ÖZTÜRK

Diyarbakır 2019

ÖZET

Çek, bankadaki mevcut üzerinden ödemeler yapılmasına imkân veren ve ticaret hayatında oldukça yaygın kullanım alanı olan bir kıymetli evraktır. Niteliği gereği bir ödeme aracı olan çek, bankalar tarafından bastırılır ve hesap sahibinin muhatap bankadaki hesabından istediği kişi ya da kişilere ödeme yapmasını sağlar. Bu çalışmamızda birinci bölümde, çekin unsurları Türk Ticaret Kanunu açısından ve 5941 sayılı Çek Kanunu açısından değerlendirilmiştir. İkinci bölümde çekte ödeme incelenmiştir. Çekin ödenmek üzere ibrazı aşamasında süresi, vade sorunu, ibrazın yapılacağı muhatap, ibraz süresinin uzaması, ileri tarihli çekler, mücbir sebepten dolayı süresinde ibraz edilmeyen çekler ve ibraz süresi geçtikten sonra çekin ibrazı incelenmiştir. Ayrıca çekin ödenmesinde muhatap bankanın yükümlülüğü ele alınmıştır. Ödemenin önlenmesi başlığında ise, çekten cayma konusu incelenmiştir. Son olarak da sahte veya tahrif edilmiş çek üzerinde durulmuştur. Çalışmamızda ayrıca doktrindeki görüşler ve Yargıtay uygulamalarına sıklıkla yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Çek, Çekin Unsurları, İbraz, Çekin Ödenmesi

ABSTRACT

Check, is a widely used negotiable instrument in trade transactions that enables to make any payment in accordance with current legislation. Check, with its nature as a payment method, is issued by banks and makes it possible to let someone to pay whoever he wants by his money from one bank to another. İt is evaluated the aspecsts of check from the perspective of Turkish Commercial Code and Law of Cheques no 5941 in the first part of this study. The second part focuses on the payment through check. The process of submitting the check for payment, the problem of due date, interlocuter to submit the check, time extension of submitting the check, future dated checks, checks that couldn't be submitted due to compelling reasons, and checks submitted after due date are all examined. Moreover, the responsibilities of interlocuter bank are analysed. Regarding Postponement of payment, retracment of payment is examined. Finally, fake or falsified checks are discussed in detail. İn this both the doctrine and Case Law analysed.

Keywords

Check, Pull Factors, Submission, Pull Payment

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ ..... **I**

ÖZET ..... **II**

ABSTRACT ..... **III**

İÇİNDEKİLER ..... **IV**

KISALTMALAR ..... **VIII**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEKİN UNSURLARI

1.1. KAVRAMSAL OLARAK ÇEK **2**

1.1.1. Çek Kavramı ve Çekin İşlevi 2

1.1.2. İlgili Mevzuat 3

1.1.3. Çekin Hukuki Niteliği 4

1.2. ÇEKİN UNSURLARI **6**

1.2.1. TTK Açısından 6

1.2.1.1. Çekin Mutlak Zorunlu Unsurları 6

1.2.1.1.2. Ödeyecek Kimsenin "Muhatabın" Ticaret Unvanı 10

1.2.1.1.3. Belirli Bir Bedelin Kayıtsız Şartsız Ödenmesi Emri 13

1.2.1.1.4. Keşide Tarihi 19

1.2.1.1.5. Keşidecinin İmzası 25

1.2.1.1.6. Banka Tarafından Verilen Seri Numarası 35

1.2.1.1.7. Karekod 35
1.2.1.2. Çekin Alternatifli Unsurları 37
1.2.1.2.1. Düzenleme (Keşide) Yeri 37
1.2.1.2.2. Ödeme Yeri 42
1.2.2. 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından 45
1.2.2.1. Çek Numarası 46
1.2.2.2. Çek Hesap Numarası 46
1.2.2.3. Çek Hesabının Bulunduğu Banka Şubesinin Adı 46
1.2.2.4. Çek Hesabı Sahibi Gerçek Kişinin Adı ve Soyadı, Tüzel Kişinin Adı: 47
1.2.2.5. Tüzel Kişi Adına Çek Düzenleyen Kişinin Adı ve Soyadı: 48
1.2.2.6. Çek Hesabı Sahibi Gerçek veya Tüzel Kişinin Vergi Kimlik Numarası: 49
1.2.2.7. Çekin Basıldığı Tarih 50
1.2.3. Çekin İhtiyari Unsurları 51
1.2.3.1. Çeke Yazılabilecek Kayıtlar 51
1.2.3.1.1. Lehtar ve Hamiline Kaydı 51
1.2.3.1.2. Menfi Emre Kaydı 56
1.2.3.1.3. Teminat Kaydı 57
1.2.3.1.4. Aval Kaydı 60
1.2.3.1.5. Yetki Kaydı 62
1.2.3.1.6. Ciro Edilemez Kaydı 63
1.2.3.1.7. Aynen Ödeme Kaydı 63
1.2.3.1.8. Protestodan Muafiyet Kaydı 64
1.2.3.2. Çeke Yazılamayacak Kayıtlar 64

1.2.3.2.1. Yazılması Halinde Çekin Geçerliliğini Etkilemeyen Kayıtlar:..... 64
1.2.3.2.1.1. Kabul Kaydı 64
1.2.3.2.1.2. Faiz Kaydı 66
1.2.3.2.1.3. Cezai Şart Kaydı..... 67
1.2.3.2.1.4. Sorumluluktan Muafiyet Kaydı..... 68
1.2.3.2.1.5. Vade Kaydı..... 69
1.2.3.2.2. Yazılması Halinde Çeki Geçersiz Kılan Kayıtlar 72
1.3. GEÇERSİZ BİR ÇEKE UYGULANACAK HÜKÜMLER..... 73
1.3.1. Havale Hükümlerinin Uygulanması..... 73
1.3.2. Kambiyo Senetlerine İlişkin İcra Takibinin Yapılamaması..... 74
İKİNCİ BÖLÜM
ÇEKTE ÖDEME
2.1. ÇEKİN ÖDENMEK ÜZERE İBRAZI..... 76
2.1.1. İbraz Süreleri..... 78
2.1.2. Çekte Vade Sorunu..... 83
2.1.3. İbrazın Yapılacağı Muhatap..... 85
2.1.3.1. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeye İbraz..... 85
2.1.3.2. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeden Başka Şubeye İbraz.. 88
2.1.3.3. Takas Odasına İbraz..... 89
2.1.4. İleri Tarihli Çekler..... 91
2.1.4.1. Hukuki Dayanağı..... 92
2.1.4.2. İleri Tarihli Çekin Düzenlenme Nedenleri..... 97
2.1.5. İbraz Süresinin Uzaması- Mücbir Sebep Nedeniyle Süresinde İbraz Edememe..... 99
2.1.6. İbraz Süresi Geçtikten Sonra Çekin İbrazı..... 100

2.1.7. İbraz Sayılmayan Haller 103
2.2. ÇEKİN ÖDENMESİ 104
2.2.1. Muhatap Bankanın Ödeme Öncesi Yükümlülükleri 104
2.2.1.1. Hüviyeti Tespit Yükümlülüğü 104
2.2.1.2. Çeki İnceleme Yükümlülüğü 106
2.2.2. Muhatap Bankanın Ödeme Yükümlülüğü 109
2.2.2.1. Karşılığı Bulunan Çekin Ödenmesi 110
2.2.2.2. Karşılığı Kısmen Bulunan Çekin Ödenmesi 112
2.2.2.3. Karşılığı Bulunmayan Çekin Ödenmesi 115
2.3. ÖDEMENİN ÖNLENMESİ 116
2.3.1. Çekten Cayma 116
2.3.2. Ödemeden Men 121
2.4. SAHTE VEYA TAHRİF EDİLMİŞ ÇEK 122
SONUÇ 127
KAYNAKÇA 134

KISALTMALAR

BATİDER	Bankacılık ve Ticaret Dergisi
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CD.	Ceza Dairesi
E.	Esas
f.	Fıkra
HD.	Hukuk Dairesi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HMUK	Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu
İBD	İstanbul Barosu Dergisi
İİK	İcra İflas Kanunu
K.	Karar
m.	Madde
Sy.	Sayı
T.	Tarih
TAA	Türkiye Adalet Akademisi
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TC.	Türkiye Cumhuriyeti
TL	Türk Lirası
TMK	Türk Medeni Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
Y.	Yargıtay
YCGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Ticari hayatta çok geniş bir uygulama alanına sahip ve kambiyo senedi niteliğini haiz olan çekin "unsurları ve ödenmesi" konusunun incelendiği işbu tez çalışmamızda; konunun önemine binaen öncelikle çekin yasal unsurları ayrıntılı olarak incelenmiş olup, devamında "çeklerin devri ve karşılıksız çek" konusuna girilmeksizin "çekin ödenmesi" konusuna geçilmiş ve ayrıntıları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Diğer kambiyo senetleri olan bono ve poliçeden farklı olarak, bir ödeme aracı olan ve muhatabı sadece bir banka olabilen çekin "ödenmesi hususu" ayrı bir prosedüre tabi olup, adeta kurallar zinciri ihtiva etmektedir. Esasen özel bir yasa ile düzenlenmesi de bunu göstermektedir ve diğer kambiyo senetlerinden farklarını ortaya koymaktadır. Özel yasa ile çekin ödenmesi hususu düzenlenirken, bankaların tabi olduğu prosedürler ayrıntılı olarak gösterilmiştir, yoksa TTK ile getirilen düzenlemelerin değiştirilmesi amaçlanmamıştır. Ayrıca çek borçlusu olmayan muhatap banka karşısında, hamilin çekin ödenmesi hususunda sahip olduğu haklar ve yükümlülükler yasada düzenlenmiştir. Tüm bu hususlar, doktrin ve uygulama göz önünde bulundurularak çalışmamızda incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEKİN UNSURLARI

1.1. KAVRAMSAL OLARAK ÇEK

1.1.1. Çek Kavramı ve Çekin İşlevi

Kambiyo senetleri, kıymetli evraktan olup, parayı temsil etme özelliği taşımaktadır.[1] Kambiyo senetleri, Türk Ticaret Kanunu'nda poliçe, bono ve çek olmak üzere tahdidi olarak sayılmıştır. "Çek" de, TTK'da "Kambiyo Senetleri" başlığı altında düzenlenmiştir.

Çek, hesap sahibinin nakit para kullanmadan, banka vasıtası ile dilediği kimseye ödeme yapmasına olanak sağlayan, tedavülü basit olan, para yerine kullanılabilen bir ödeme aracı olarak tanımlanabilir.

Çek, kıymetli evrak niteliğine sahip bir kambiyo senedi olup, bir havalenin ödenmesi için çıkarılan ödeme emridir ya da başka bir deyişle, 'mevcut' bir paranın ödenmesi talimatıdır.[2] Çek, bir borç evrakında olduğu gibi belli bir sürenin bitiminde senet bedelinin ödenmesi vaadi değildir. Bir ödeme vasıtasıdır ve bir miktar paranın ödenmesi için verilen emri ihtiva etmektedir. Esasen paraya benzemektedir. Ancak ödemelere yardımcı olmakla beraber, çek kanuni bir ödeme vasıtası değildir, yani çeki parayla aynı tutmaya imkân yoktur. Zira ödemelerin çekle yapılacağı hususunda taraflar arasında bir anlaşma yoksa alacaklı, çeki kabul etmek zorunda değildir, diğer bir deyişle kabule zorlanamaz.[3]

---

[1] Mehmet Köle, Fatma Görgülü, "Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 35, Yıl: 2016, Diyarbakır 2017, s. 79.

[2] Bono ise 'gelecekte' yani vadesinde söz konusu paranın ödenmesinin taahhüt edilmesidir.

[3] Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Turhan Kitabevi, 17. Baskı, Ankara 2012, s. 234.

Türk mevzuatına göre çek bir bankaya hitaben çekilir. Bu kapsamda banka tarafından bastırılmış çek karnesi hesap sahibi tarafından kullanılır. Mevzuatımıza göre muhatap banka, ancak Türkiye'de kurulup tüzel kişilik kazanmış bir banka veya Türkiye'de şube açmasına izin verilmiş yabancı bir banka olabilir.

Çek, bankada tasarrufun artmasına, paranın dolaşımına, dolayısıyla da kayıt dışı ekonominin önüne geçilmesine katkıda bulunur. Para politikasının iyi yürütülmesini sağlar.[4] Ayrıca büyük meblağlardaki nakit paranın taşınmasındaki riskleri ortadan kaldırır. Bu nedenle ticari hayatta benimsenen ve sıklıkla kullanılan bir ödeme aracıdır.

Havale ilişkisi olması yönüyle, poliçe ve çek birbirine benzemektedir. Hatta bu kapsamda 6102 sayılı TTK'nın 818. maddesinin çek ile ilgili olarak poliçeye ilişkin hükümlere atıfta bulunduğu görülmektedir. Ancak benzerliklerin yanı sıra aralarında önemli farklar da bulunmaktadır. Örneğin, çekte muhatap, sadece banka olabilir. Yine poliçenin aksine çekte "kabul" yoktur. Çekte teknik anlamda vade de yoktur. Çeke vade yazılmışsa bile yazılmamış sayılır. Yine poliçeden farklı olarak, ödememe halinde hukuki sorumluluğun yanı sıra idari yaptırım da söz konusudur.[5] Tüm bunlar çek ile poliçeyi başlıca ayıran özelliklerdir.

1.1.2. İlgili Mevzuat

Çek ilk defa 1926 tarihli 865 sayılı Ticaret Kanunu ile mevzuatımıza girmiştir. Sonrasında 1957 tarihinde yürürlüğe giren 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda kambiyo senetleri arasında çeke yer verilmiştir. Ancak bu kanun 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi ile mülga olmuştur.

Çeke ilişkin hükümler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 780-823 maddeleri arasında düzenlenmiştir. 6102 sayılı TTK'da çeke dair düzenlemeler, bir istisna

[4] Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Turhan Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1997, s..1035-1036; Haluk Çolak-Kenan Özdemir-Yüksel Hız, **Açıklamalı Gerekçeli ve İçtihatlı Çek Kanunu Uygulaması ve İlgili Mevzuat,** Adil Yayınevi, 1. Bası, Ankara, 2003, önsöz s.3

[5] Hüseyin Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, On İki Levha Yayınları, 10.Bası, İstanbul, 2015, s. 233.

dışında eski TTK ile birebir aynıdır. Bu istisna da kanunun 796/3. maddesine dair düzenlemedir. Söz konusu düzenleme ile: *"Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı süreler, çekte yazılı olan düzenlenme tarihinin ertesi günü başlar"* hükmü getirilmiştir.

Ticaret Kanununda çeke ilişkin düzenlemelerin zaman içinde yetersiz kalması, özellikle karşılıksız çekin önlenmesine/cezalandırılmasına dair gereksinimler, çekin yaygınlaştırılması isteği gibi sebeplerle 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" 19.03.1985 tarihinde kabul edilerek 03.04.1985 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu kanun zaman içinde çok defa değişikliğe uğramıştır. Bu süreçte ticaret hayatının ihtiyacı olan güven ve hızın da etkisi ile çekle yapılan ödemelerin yaygınlaşması sonucunda, karşılıksız çek düzenleme vakıalarında artışlar yaşandığından ve yine ekonomik hayatın önemli ödeme araçlarından birisini oluşturan çek kullanımını teşvik etmek, piyasada çeke olan güveni arttırmak gayesiyle 2009 yılı sonunda 3167 sayılı kanun tüm maddeleriyle yürürlükten kaldırılarak, yerini yeni düzenlemeler ve tedbirler getiren 5941 sayılı yeni "Çek Kanunu"na bırakmıştır. Ayrıca bu kanun uyarınca çıkarılan tebliğlerle de konu ile ilgili ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

Çek Kanunun amacı kanunun 1.maddesinde açıkça belirtilmiştir. Buna göre, "*Çek defterlerinin içeriğine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklere aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemek*" kanunun amacı olarak sayılmıştır.[6]

1.1.3. Çekin Hukuki Niteliği

Çek, bir kıymetli evrak türü olan kambiyo senedi olduğundan, kıymetli evraka dair hükümler çek yönünden de geçerlidir. Çek, hukuki niteliği itibariyle, kayıtsız

[6] Narbay bu konuda bir eleştiri getirmiş olup, "Maddede sayılan bu amaçlar ile çeke hukukî niteliği ile bağdaşmayacak işlevler yüklenmiştir ki, bu yaklaşım tarzı tamamen Türk Hukukuna özgü olup, bir parçası olduğumuz Cenevre Yeknesak Kuralları ve aynı zamanda mehaz hukuk sistemi ile de uyumlu değildir." görüşünde olduğunu ileri sürmüştür. (Şafak Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler Ve Bunların Değerlendirilmesi", **Terazi Hukuk Dergisi,** Mart-2010, S.43, s.68.)

şartsız bir bedelin ödenmesini içeren havaledir. Havale, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.555'de şöyle tanımlanmıştır:

"*Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir mislî eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlemdir*."

Buna göre, keşideci ile muhatap banka arasında bir çek anlaşması yapılmakta olup, muhatap banka, keşideciye karşı ibraz halinde ödeme yükümlülüğü altına girmektedir. Ancak bu havale, vadeli bir alacağın tahsili için yapılan bir havale değil, hazır yani bankada mevcut bir paranın tahsili için yapılan havaledir. Burada keşideci, parasını bankaya yatırmakta ve bu parayı karşılık göstererek lehtara çek vermektedir. Muhatap banka da hesapta gerçekten karşılık olması halinde çeki ödeme yükümlülüğüne girmektedir. Ancak yeterli karşılık yoksa bunu çeke yazmalı, bu şekilde karşılıksızlığı ispatlamalıdır.[7] Dolayısıyla çek düzenlenmesinde üçlü bir ilişki söz konusudur.[8]

Çekin havale niteliğini açıkça düzenleyen bir yasa hükmü olmasa da, çekin bankaya ibrazında ödenecek bir senet olması ya da teminat cirosu ile ciro edilememesi, çekin havale özelliğini ortaya koymaktadır. Ancak buradaki havale, sıradan bir havale değil, nitelikli bir havaledir. Çünkü poliçe gibi çek de, bir takım şekil şartlarını ihtiva etmeli, yazılı olmalı ve kayıtsız-şartsız bir ödeme emrini içermelidir. Çekin, adi havaleden bir diğer önemli farkı da, keşidecinin TTK m. 808 uyarınca, çekin ödenmemesinden dolayı sorumlu olması ve bu sorumluluktan herhangi bir şekilde kurtulamamasıdır. Zira TTK m. 818/1- c'nin TTK m. 679'a yaptığı yollama nedeniyle, çek üzerinde, ödenmeme halinde keşidecinin sorumlu olmayacağına dair bir kayda yer verilemez; böyle bir kayıt mevcut olsa dahi herhangi bir hüküm ve sonuç doğuramaz.[9]

Çek bir kredi aracı değildir. Ödeme aracıdır. Bu nedenle damga vergisine de tabi değildir. Ancak çekin bir kredi sağlamak ya da teminat maksadıyla keşidesi ve devri halinde amacından sapmış olacağı, kanuna karşı hile gerçekleşmiş olacağından, vergi muafiyetinden yararlandırılmaması ve cezalı vergi tahsili yoluna gidilmesi

[7] Ahmet Battal, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005, s. 139.
[8] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 233.
[9] Ali Ayli, Didem Yardımcıoğlu ; "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi" **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 16, Özel Sayı 2014, s. 3195-3239 (Basım Yılı: 2015).

TANDOĞAN tarafından ileri sürülmüştür.[10] Ancak bunun uygulamasının oldukça zor olduğu ortadadır.

Çek, diğer kambiyo senetleri gibi niteliği itibariyle emre yazılıdır. Bu özelliği gereği Borçlar Kanunundaki alacağın temliki hükümleri değil, ciro hükümleri uygulanmaktadır.

1.2. ÇEKİN UNSURLARI

Çeke ilişkin hükümler, TTK ve Çek Kanunu olmak üzere iki temel kanunda düzenlenmiştir. Bir senedin çek niteliğini haiz olması için senette bulunması gereken unsurlar TTK m. 780-781'de sayılmıştır. Çek defterlerinin bankalar tarafından bastırılacağı ve çek defterlerinin her bir yaprağında yer alacak hususlar ise Çek Kanununun 2. maddesinde tek tek sayılmıştır.

Bu çalışmamızda her iki kanundaki düzenlemelere ayrı ayrı yer verilmiştir. 6102 sayılı TTK'nın 780 ve 781. maddelerinde düzenlenen, çekte bulunması zorunlu ve alternatif unsurlar, çekin olmazsa olmaz unsurları olduğundan konu ilk olarak bunlar yönünden ele alınmıştır.

1.2.1. TTK Açısından

1.2.1.1. Çekin Mutlak Zorunlu Unsurları

Kambiyo senetleri arasında yer alan çekin temel şekil şartları vardır. Çek yazılırken bu şekil şartlarına uyulmazsa, düzenlenen evrak "çek" olma niteliğini yitirir. Bu durumdaki bir belge, artık adi bir senet dahi sayılamaz.[11] Dolayısıyla havale niteliğinde "bir yazılı delil başlangıcı" sayılır.[12] Kambiyo senedi vasfı taşımadığından,

---

[10] Haluk Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardığı Sorunlar", **BATİDER**, 1981, C. 11, S.2, s. 63-94.

[11] Çekte sıkı sıkıya şekle bağlılık esası geçerlidir. Zorunlu unsurlardan sadece birinin bile eksikliği çekin çek olma niteliğini ortadan kaldırır. Y.13.HD, T: 8.11.2004, E:2004/5959-K: 2004/16090 sayılı ilamında: *"...Çek TTK'nın 708. maddesinde belirlenen süre içinde muhatap bankaya ibraz edilmez ise, bu çekle artık müracaat hakkı kullanılamaz. Böyle bir çek adi senede dahi dönüşmez. Bu durumdaki çek ancak, HUMK'un 292. maddesi anlamında yazılı delil başlangıcı niteliğinde bir belge olup, davada temel ilişkiye dayanılmış ise, alacağın diğer yan delillerle kanıtlanması gerekir..."* şeklinde karar vermiştir. (**UYAP**, 01.03.2014).

[12] Y.19.HD'nin T:15.11.2012 E:2012/10458, K: 2012/17031 sayılı ilamında: "*... Dava konusu çek, davalının cirosu ile davacıya intikal etmiş olup, taraflar arasında temel ilişkinin bulunduğunun kabulü gerekirken süresinde ibraz edilmeyen çekler yönünden kambiyo hukukundan kaynaklanan*

artık hakkında İcra ve İflas Kanunundaki takip yollarından olan kambiyo senetlerine ilişkin özel hükümler de uygulanamaz.[13]

Sıkı sıkıya şekle bağlılık, Türk hukukunda "borca girmede şekil serbestisi" kuralının istisnasıdır. Borçlar Kanununda geçerlik şekli olarak yazılı veya resmi şekil aranan haller dışında, şekil şartı aranmamaktadır. Sadece ispat açısından HMK m.200'de belli bir rakamın üzerindeki alacak-borç miktarı için yazılı şekil zorunlu kılınmıştır.[14]

Aşağıda çekin unsurları konusu detaylı olarak inceleneceğinden konuyu somutlaştırmak adına bir adet çek örneği emsal olarak sunulmuştur:

haklar yitirilir ise de aralarında temel ilişki bulunan kişiler bakımından bu nitelikteki çek yazılı delil başlangıcı sayılır ve bu halde alacaklının temel ilişkiye dayalı alacağını her türlü delille kanıtlaması mümkündür..." şeklinde karar vermiştir. (**UYAP**, 01.03.2014).

[13] Y.12. HD'nin T: 25/05/2010, E:2010/890, K: 2010/12596 sayılı ilamında: "*... Takip dayanağı çek, yasal süresinde muhatap bankaya ibraz edilmediği için TTK. nun 708. ve 720. maddeleri gereğince alacaklı müracaat hakkını kaybettiğinden, borçlu hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamayacağı gibi, dayanak belge bu hali ile adi havale vasfını taşımakta olup, borç ikrarını içeren nitelikte sayılamayacağından ve dolayısıyla İİK.'nın 68/1. maddesinde belirtilen belge mahiyetinde de olmadığından, alacaklının sözü edilen belgeye dayalı olarak genel haciz yoluyla takip yapması da mümkün değildir. O halde alacaklı, adi havale niteliğindeki bu belge gereği itirazın kaldırılmasını isteyemeyeceğinden mahkemece istemin reddi yerine kabulü ile itirazın kaldırılması yönünde hüküm tesisi isabetsizdir...*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP**, 01.03.2014).

[14] Seza Reisoğlu, **Çek Hukuku,** Ankara, 2011, s. 58.

Türkiye (x) Bankası A.Ş.[15] [16]

Erzincan[17] 15.01.2014[18]

Kemaliye Şubesi[19]

Kemaliye/Erzincan[20]

Bu çekin[21] ibrazında, Mehmet YILMAZ'a[22] veya emrine, (yalnız elli bin) 50.000,00[23]

Türk Lirası ödeyiniz[24].

Hesap Numarası — Ali ÇELİK[25]

130600-057[26] — İmza[27]

6102 sayılı TTK'nın 780. maddesinde çekte bulunması gereken zorunlu asgari unsurlar tek tek sayılmıştır. Bunlar:

a- "Çek" kelimesi

b- Ödeyecek kimsenin "muhatabın" ticaret unvanı

c – Belirli bir bedelin kayıtsız şartsız ödenmesi emri

d- Keşide tarihi

---

15 Muhatap (Banka)
16 Karekod
17 Keşide Yeri
18 Keşide Tarihi
19 Şube Adı
20 Ödeme Yeri
21 Çek Kelimesi
22 Lehtar
23 Belirli Meblağ
24 Havale Emri
25 Keşideci
26 Çekle İşleyen Hesap Numarası
27 Keşidecinin İmzası

e- Keşidecinin imzası

f- Banka tarafından verilen seri numarası

g-Karekod

1.2.1.1.1. "Çek" Kelimesi

Türk Ticaret Kanunu'nun 780/1-a maddesine göre, Türkçe yazılmış bir çek düzenlenebilmesi için, senet metni içerisinde "çek" kelimesinin bulunması şarttır. Yine çeklerin baskı şeklini düzenleyen T.C. Merkez Bankası'nın 2010/2 sayılı tebliğinin 3/4-i maddesi hükmünde, "*Çeklerin basımında, Çek Kanunu ile bu tebliğde belirtilen bu hususlarla birlikte, çekin keşide yeri ve keşide tarihi dâhil, Türk Ticaret Kanununda yer alan çekin şekline ilişkin diğer unsurlar da gözönünde bulundurulur*" denilmek suretiyle çek defteri yaprağında "çek" kelimesinin yer alması gerektiği vurgulanmıştır.

Çek Kanunu'nun 2. maddesinin 6 ve 8. fıkraları ile bankalarca bastırılan matbu çek defterlerinin kullanılması zorunluluğu getirilmiştir. Bu nedenle "çek" kelimesi, matbu olarak tüm çek yapraklarında hem başlıkta hem de senet metni içinde yazılı bulunmaktadır (TTK madde 780/1-a). Çek kelimesinin yazılmaması halinde, söz konusu senedin adi havale sayılması söz konusu olacaktır.[28] Poliçede aynı durum söz konusu olduğunda, bu senet "emre yazılı havale" kabul edilmektedir. Zira emre yazılı havaleyi düzenleyen TTK'nın 826. maddesinde bu durum açıkça düzenlenmiştir. Çek hakkında poliçeye atıf yapan TTK 818. maddesinde TTK'nın 826. maddesine gönderme yapılmadığından çek kelimesi bulunmayan senedin adi havale sayıldığını söyleyebiliriz.

Doktrinde, çek karnelerinin bankalar tarafından basılacağı ya da bastırılacağına dair Çek Kanunundaki hükmün, hiçbir zaman çekin elle veya makine ile yazılmasını ortadan kaldırmayacağını ve TTK'daki unsurlarını değiştirmiş sayılamayacağını, dolayısıyla matbu olma halinin çekin zorunlu unsuru olamayacağını, TTK sistemi

[28] Abuzer Kendigelen, **Çek Hukuku,** Arıkan Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 2007, s. 74-75.

içerisindeki kuralları taşıması kaydıyla herhangi bir kâğıt üzerine çek keşide edilebileceğine dair görüş ileri sürülmüştür.[29] Ancak TTK'nın 780. maddesine 15.7.2016 tarihli 6728 sayılı yasanın 70. maddesi ile eklenen çekin "*banka tarafından verilen seri numarası ve karekod içermesi*" zorunluluğuna dair düzenleme sonrasında bu görüşün geçerliliğinin kalmadığı söylenilebilir.[30]

Senet Türkçe'den başka bir dilde kaleme alınmışsa, o dilde "çek" karşılığı olan kelimenin senet metninin içinde yer alması gerekmektedir. Örneğin Almanca'da "scheck", Fransızca "cheque", İsviçre Borçlar Kanunun Almanca Metninde "check", İngilizce'de "check", İtalyanca'da "asegno bancario" vs. kelimeleri senette çek kelimesi karşılığı olarak bulunmalıdır.[31]

"Senet metninde" çek kelimesi bulunmazsa TTK madde 780/1-a'daki açık hüküm uyarınca bu senet, çek niteliğinde sayılmaz.[32] Dolayısıyla, artık senet metni dışında, örneğin sadece senet "başlığında" çek kelimesinin yer alması senedin çek niteliği kazanmasını sağlamayacaktır.[33] Hatta çek kelimesi yerine "havale" kelimesinin kullanılması da yeterli değildir.

1.2.1.1.2. Ödeyecek Kimsenin "Muhatabın" Ticaret Unvanı

Türk Ticaret Kanunu'nun 780/1 maddesinin (c) bendinde, "ödeyecek kişinin, muhatabın ticaret unvanı"na yer verilmesi, 6762 sayılı eTTK'nın 692/2 maddesinde

---

[29] İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi,** Beta Yayınları, 4. Bası, İstanbul, 2004, s. 2100; benzer yönde Şafak Narbay, "5941 sayılı Çek kanunun Getirdiği…", s.73.

[30] Narbay da 6728 sayılı Kanunla TTK m.780'de yer alan zorunlu unsurlara karekodun ve banka tarafından verilen seri numarasının eklenmesi ve Çek K. m.5'te çek defterlerinin bankalarca bastırılacağının öngörülmesi dolayısıyla, artık bankalarca bastırılan matbu çek yapraklan olmadan çek düzenlenemeyeceği sonucuna ulaşılabileceğini söylemiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Şafak Narbay, Zehra Güney "6728 Sayılı Kanun'un Çeke İlişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" Bakımından Değerlendirmesi" **Terazi Hukuk Dergisi,** C. 12, Sa.126, Şubat 2017,s.53.

[31] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1040; Y.12.HD'nin T: 22.06.2010, E:2010/4220, K:2010/16233 sayılı kararında: "*...Takip dayanağı senedin yabancı dilde düzenlendiği anlaşılmaktadır. Senet lehtarı tarafından dayanak senedin çek unsurlarını taşımadığı, çek kelimesinin dayanak belge metninde bulunmadığı ileri sürülmüş, mahkemece, dosyaya sunulan yetersiz çek tercümesi esas alınarak takibin iptaline karar verilmiştir. Mahkemece yapılacak iş; İngilizceyi bu belgenin imza edildiği ülke ile ödeme yeri ülkesinin hukukunu inceleyebilecek yeterlikte bilen ve özellikle üniversiteden ticaret ve kambiyo hukuku dalında bir hukukçu bilirkişiye inceleme yaptırılarak, dayanak belgedeki kayıtları kambiyo hukukundaki karşılıklarıyla açıklayacak nitelikte bir rapor alındıktan sonra, TTK'nun 692.ve devamı maddeleri hükümlerine göre inceleme yapılarak oluşacak sonuca göre karar vermekten ibaretken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** 03.03.2014).

[32] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku** ,s. 237.

[33] Ayli, Yardımcıoğlu; "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", s. 3201.

yer alan, "muhatabın adı ve soyadı" ibaresinin kullanılması ile ortaya çıkan, doktrinde yer alıp sadece teoride kalan tartışmaların kanun koyucu tarafından dikkate alındığını göstermektedir.[34] zira bilindiği üzere ad ve soyad gerçek kişilere özgü kavramlardır. Oysa Türkiye'de üzerine çek keşide edilebilecek muhatap, ancak bir banka olabilir ki bankalar da anonim şirket olarak kurulan ticari şirketleri ifade etmektedir. Dolayısıyla 6102 sayılı TTK'da "muhatabın adı-soyadı" yerine "ticaret unvanı" şeklinde yer alan düzenlemenin daha isabetli olduğu söylenmelidir. Ancak bu düzenlemenin de yeterli olmadığına dair doktrinde görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre; yabancı hukuk sistemlerinde "banka" kavramı ile kast edilenin hukukumuzdaki şekliyle bir banka olamayabileceği gözden kaçmamalıdır. Zira TTK'ya göre, ödeme yeri Türkiye dışında olan çekler hakkında "banka" teriminden hangi kuruluşların anlaşılacağı ödeme yeri hukukuna göre belirlenecektir (TTK m. 815). Bizdekinin aksine, yabancı hukuk sistemlerinde "banka" kavramıyla her zaman anonim şirket şeklinde kurulmuş bir tüzel kişiliğin kastedilmiş olmayabileceği, mevzuatlarına göre, bir gerçek kişinin ya da tüzel kişiliği olmayan iktisadi bir topluluğun da muhatap sayılabileceği dikkatten kaçmamalıdır. Dolayısıyla madde hükmündeki düzenlemenin her türlü olasılığı karşılar durumda olabilmesi için "*muhatabın adı"* şeklinde bir düzenleme yapılmasının daha isabetli olacağı, zira tüzel kişilerin de gerçek kişilerin de bir "adı" bulunduğundan, böyle bir düzenlemenin her türlü olasılığı karşılayacak nitelikte olduğu belirtilmiştir.[35]

Türk hukuk mevzuatına göre çek, ancak bir banka veya kalkınma/yatırım bankası üzerine çekilebilir.[36] "Banka" tabirinden ne anlaşılması gerektiği TTK'nın 815.maddesi hükmünde; "*Bu kısımda geçen bankadan amaç, Bankacılık Kanununa tabi olan kuruluşlardır, ancak ödeme yeri Türkiye dışında olan çekler hakkında 'banka' teriminden hangi kuruluşların anlaşılacağı ödeme yeri hukukuna göre belirlenir*" denilmek suretiyle ifade edilmiştir. Bu maddenin yollama yaptığı 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde ise bankanın, *"mevduat bankaları ve*

[34] Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.282; Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 296.

[35] Mertol Can, **Kıymetli Evrak. Hukuku Ders Kitabı,** Ankara, 2012, s.148; Ayli, Yardımcıoğlu; "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", s. 3202.

[36] "... Gerçek kişi üzerine çekilen çek, havale hükmündedir. Havale olarak kabul edildiğine göre, bir gerçek kişi üzerine çekilmiş olan çek, "kabul" edilirse, ana kurala aykırı olarak, bu kabul havalenin kabulü sayılır." Poroy-Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, s**. 296.

katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları" olduğu belirtilmektedir. Yeni Bankacılık Kanununda, 3182 sayılı Bankalar Kanunundaki "*yatırım ve kalkınma bankası*" kavramı ile 4389 sayılı Bankalar Kanununun m. 20/2 hükmü ile kabul edilmiş olan "*mevduat kabul eden ve etmeyen bankalar*" ayrımının kaldırıldığı dikkat çekmektedir. Bunun yerine "*Kalkınma ve Yatırım Bankası*" kavramı getirilmiştir.[37] 5411 sayılı Bankacılık Kanununun uygulamasında ise, katılım bankası ile kalkınma ve yatırım bankalarının da açıkça *"banka"* olduğu belirtilmiş olup, böylelikle mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının banka olduğu açıkça kabul edilmiştir.

Bu durumda, pasif çek ehliyeti açısından hangi bankaların muhatap banka olabileceği sorunu karşımıza çıkmaktadır. 4389 sayılı Bankalar Kanununda, TTK ve Çek Kanununun çeke ilişkin hükümlerinin uygulanması bakımından "özel finans kurumları" olan katılım bankalarının da banka sayılacağı, dolayısıyla bunların da çekle işleyen hesap açabileceği benimsenmişti.[38] 5411 sayılı Bankacılık Kanununda ise, bankaların faaliyetleri kapsamlı ve detaylı olarak 4. maddede sayılmıştır. Buna göre;

"Bankalar, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirebilirler:

a-Mevduat kabulü

b-Katılım fonu kabulü

c-Nakdi, gayri nakdi, her cins ve surette kredi verme işlemleri

---

[37] 5411 sayılı Bankacılık Kanunun 3.maddesindeki hükme göre, kalkınma ve yatırım bankasının "bu kanuna göre mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini..." ifade ettiği belirtilmiştir.

[38] Ali Bozer, Celal Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2006, s.115. "5411 sayılı Bankacılık Kanunu yürürlüğe girmeden önceki dönemde, özel finans kurumlarının da çeklerde muhatap olabileceği kabul edilmişti. Ancak 5411 sayılı kanun hükümleri uyarınca özel finans kurumlarının katılım bankası olarak kurulabileceği; mevcut özel finans kurumlarının da katılım bankaları olarak yeniden yapılandırılmaları öngörülmüştür. "

d-Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transfer işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri" bankaların faaliyetleri arasında sayılmıştır.

Anılan maddenin 2. fıkrasına göre, "*Mevduat bankaları birinci fıkranın (b) ve (t), katılım bankaları (a) bendi, kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler*". Buna göre kalkınma ve yatırım bankaları da mevduat ve yatırım fonu kabulü hariç, "çek hesabı"[39] açabilir ve çekte muhatap olabilirler.

Bunun dışındaki kurum veya şahısların pasif çek ehliyeti açısından çekte muhatap olarak gösterilmesi mümkün değildir.[40] Aksi takdirde çek geçersiz olur. Başka bir kişi üzerine düzenlenen çek yalnız havale hükmündedir (TTK m.782/2).

Çek Kanunu'nun 3/1 hükmünde, çek defterinin her yaprağına çekle işleyen hesabın bulunduğu "şubenin adının" yazılacağı öngörülmektedir. Ayrıca, aynı yasada muhatap banka deyiminin, çekle işleyen hesabın açıldığı banka olduğu ve çek bu bankanın hangi şubesine ibraz edilirse edilsin, provizyon alınmak suretiyle ödeneceği öngörülmüştür (Çek Kanunu m. 4/1-2).

1.2.1.1.3. Belirli Bir Bedelin Kayıtsız Şartsız Ödenmesi Emri

Çekte belirli bedelin yazılmış olması gerekir (TTK maddesi 780/1-b). [41] Çekte yazılı bedelin ödenmesi herhangi bir kayıt ve şarta bağlı olmamalıdır. Aksi halde çek

---

[39] Ödemelerini çekle yapmak isteyen bir şahıs umumiyetle münasip bir miktar para yatırmak suretiyle bir veya müteaddit bankalarda "alacaklı cari hesabı" açtırır ve hesap açtığı banka tarafından şekil ve metni hazırlanmış olan bir çek mukavelesi imzalamak suretiyle bankanın matbu çek karnesini alır. Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi,** s.2101

[40] Uydurma-hayali bankaların üzerine çekilen çeklerin geçerli olup olmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Pulaşlı'ya göre; TTK m.815 kapsamı dışındaki bankalar, özellikle hayal mahsulü bir banka üzerine düzenlenen çek geçersizdir (Pulaşlı,**Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 284-285) Oysa Kendigelen'e göre; çekte muhatap şartı açısından kanun koyucunun aradığı çek metninde "banka veya özel finans kurumu" adı altında bir muhatabın gösterilmiş olması yeterlidir (Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.80).

[41] "*... Davacı vekili, müvekkili şirket temsilcisi tarafından imzalanan ancak bedel kısmı boş olan 123 adet çekin kaybolduğunu ileri sürerek, tedbiren bu çeklere ödeme yasağı konulmasını ve iptalini talep ve dava etmiştir. Mahkemece, dosya kapsamına ve toplanan kanıtlara göre, bedel kısmı yazılı bulunmayan çeklerin unsurlarının eksik olması nedeniyle çek vasfında bulunmadığı, bu nedenle iptalinin istenemeyeceği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili*

kambiyo senedi niteliğini kaybeder.[42] Örneğin; "bu çek karşılığında malın gününde teslim edilmesi şartıyla 25.000 TL ödeyiniz." gibi bir şartın çeke yazılması mümkün değildir. Yine benzer şekilde "hesabımız uygunsa…ödeyiniz", "nezdinizde doğacak alacağımdan…ödeyiniz" gibi kayıtlar senedin çek niteliğini kaybetmesi sonucu doğurur .[43] Zira çekin niteliği ile bağdaşmayan bir durum sayılmaktadır. [44] Bunun gibi çeke "şarta bağlı olarak cezai şart" kaydı konulması da çeki geçersiz kılar.[45]

Çekte bedelin birden fazla kez, başka bir deyimle hem yazıyla hem de rakamla gösterilmesi zorunlu olmayıp, sadece rakamla ya da sadece yazıyla gösterilmiş olması yeterli ve geçerlidir.[46]

Çekteki belirli bedelin ödenmesi emrinin, herhangi bir kayıt ve şarta bağlanmaması nedeni ile çeke "faiz şartı" da yazılamaz.[47] Yazılmış olsa çeki geçersiz hale getirmez, sadece "faiz şartı" yazılmamış sayılır.[48] (TTK madde 786/1). Ancak

---

temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir." Y.11.HD'nin T:14.04.2009, E:2008/984, K:2009/4578 sayılı ilamı (**UYAP**, 05.03.2014).

[42] Can, **Kıymetli Evrak Hukuku Ders Kitabı,** s.147; Talih Uyar, Alper Uyar, Cüneyt Uyar, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri,** Bilge Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 2012, s. 58; Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.237; Şaban Kayıhan, Mustafa Yasan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2012, s. 95.

[43] Mustafa Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** Karahan Kitabevi, 5. Baskı, Adana, 2012, s. 575.

[44] Y.12 HD'nin T: 19.6.2012, E:2012/5013, K:2012/721386 sayılı ilamında: *"... Dayanak bononun hangi ilişkinin teminatı olduğu yazılı belgeyle kanıtlanmadıkça senedin kambiyo vasfında olduğu kabul edilmelidir. Mahkemeye sunulan 22.4.2010 tarihli protokol, alacaklıyla borçlu arasındaki borcun tasfiyesine dair olup, ödemelerin 20 taksit halinde yapılacağının kararlaştırıldığı ve her bir taksit için de bir çek verildiği, taksitlerin ödenmemesi halinde çeklerin takibe konulacağının taraflarca kabul edildiği anlaşılmaktadır. Buna göre, takip dayanağı çekin anılan protokolün teminatı olarak değil, ödeme aracı olarak verildiği kabul edilmelidir. Kaldı ki, protokol içeriğinde de borçlu tarafından çeklerin teminat çeki olduğunun ileri sürülemeyeceği açıkça kabul edilmiştir. Bu sebeple çekin kayıtsız şartsız havale hükmünün bulunmadığı sonucuna varılamaz."* şeklinde karar verildiği görülmüştür (**UYAP**, 08.03.2014).

[45] Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Dora Yayınları, 1. Baskı, Bursa, 2010, s. 151.

[46] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 60.

[47] Çeke faiz yazılamamasının diğer nedenleri ayrıntılı olarak 1.2.3.2.1.2.bölümde "Faiz Kaydı" başlığı altında anlatılmıştır.

[48] Bilgili-Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.151; "Esasen çekin kredi fonksiyonu bulunmadığı için faiz kaydına ihtiyaç da yoktur, böyle bir kaydın anlamı da olmaz. Çünkü çekte ibraz süreleri kısadır."; Yine Ünal Tekinalp, "İleri Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri", **Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 19-20, S.1-2, 1999-2000, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, **2011-1-6;** s. 255 "...'görüldüğünde' veya 'görüldüğünden belli bir süre sonra' ödenecek poliçelere (ve bonolara) faiz şartı konulabilir. Çekler de görüldüklerinde ödenecek senetler olmakla beraber, bunlarda faiz şartı kabul edilmemiştir. Çünkü çeklerde ibraz süresi poliçelerde

taraflar arasında kararlaştırılan bu faiz alacağı, ayrı bir dava konusu yapılabilir.[49] Burada temel ilişkiye dayanarak faiz istenilebilir ki bunun için çek dışında yazılı yapılması gereken bir sözleşme olmalıdır. Taraflar bu sözleşme ile temerrüt faiz oranını serbestçe kararlaştırabilirler.[50]

Çek bedelinin "belirli" olması lazımdır, "belirlenebilir" olması yeterli değildir. Bu anlamda belirsiz bir bedelin, örneğin "hesap bakiyesinin" ödenmesine yönelik bir çek geçerli olmayacaktır. Yine benzer şekilde senet metninde bulunmasa da başka bir belgeye gönderme yapan, örneğin tarihi ve numarası gösterilmiş ya da çeke iliştirilmiş bir faturanın karşılığının ödenmesine ilişkin bir çek de geçerli sayılmayacaktır. Bedelin çek dışında gösterilmesi yine çekin geçerliliğine engel olacaktır.[51] Bedelin metnin içinde ya da imzanın kapsamına giren herhangi bir alanda yazılması gereklidir ve yeterlidir.[52]

Çek metni incelendiğinde herkes bedelin miktarını açık bir şekilde anlayabilmelidir. Bedelin hem yazıyla hem de rakamla yazılmış olması mümkündür. Bu iki miktar arasında fark varsa TTK'nın 676/1.maddesine göre, yazıyla yazılmış olan miktara itibar olunur. Bu kural, çekte hiçbir tahrifat olmaması halinde geçerlidir.[53] Ancak borçlu yani keşideci yazmış ve onun tarafından tahrif edilmiş ise bu takdirde keşidecinin yazdığı en yüksek bedele itibar edilir.[54]

---

olduğu gibi uzun değildir. Oysa faiz şartı ancak ibraz süreleri uzun ve belli olmayan senetlerde kabul edilmiştir. Ayrıca çeklerin kredi fonksiyonu bulunmayıp, bunlar sadece ödeme aracı işlevini gördüklerinden faiz şartının da anlamı yoktur...", Benzer şekilde; Abdullah Çetin Oğuzoğlu-Özkan Oğuzoğlu, **Açıklamalı İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları,** Beta, 8. Baskı, İstanbul, 2003, s. 50; Erol Ertekin-İzzet Karataş, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, Eryal Matbaacılık, Ankara-1992, s. 177.

[49] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 282.

[50] Gönen Eriş **,TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 1056; Y.11. HD'nin T:21.06.1977, E:3018, K:3191 sayılı ilamında: "*Her ne kadar TTK'nın 698'inci maddesi gereğince çekte münderiç herhangi bir faiz şartı yazılmamış sayılır ise de, dava konusu faiz borç verme sonucu doğan bir faizdir. Bu faiz dava konusu yapılabilir."*şeklinde karar verildiği görülmüştür. Bkz. Gönen, Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara 2004, s. 140; Köle, Görgülü, "Çekin Şekil Şartları…", s. 90-91

[51] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 76.

[52] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku** ,s. 237.

[53] Doğanay, **TTK Şerhi,** s. 2100; Tamer Bozkurt, **Ticaret Hukuku- Cilt 3, Kıymetli Evrak Hukuku,** Oniki Levha Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul, 2013, s. 197.

[54] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, s. 924.

Çek aracılığıyla ödenecek belli bir bedel, çekte ancak "para" olarak gösterilebilir.[55] Paranın dışında misli bir eşyanın teslimi çeke yazılamaz.

Para, Türk Lirası veya yabancı bir para birimi ile gösterilebilir.[56] Fakat çeke döviz yazılması halinde, eğer çek hesabında karşılığı döviz olarak çıkmazsa, "karşılıksızdır" işleminin yapılmasına sebebiyet verebilir (Çek Kanunu madde 3/2). Ancak çek anlaşmasında "TL hesabından döviz olarak ödeneceği" hususunda bir ibare olması ve çek hesabında da yetecek miktarda Türk Lirası bulunması halinde, banka çekte yazılı olan dövizi TL hesabından ödeyebilir. Dolayısıyla artık çekin karşılıksız kalması söz konusu olmaz. Bu durumda keşidecinin çek hesabında döviz bulundurması da gerekmez.[57]

Bedel konusunda bir diğer önemli husus da "para cinsinin" çek üzerinde açıkça belirtilmiş olmasıdır. Para cinsi net olarak gösterilmemiş veya birden fazla para cinsi

---

[55] Doğanay, **TTK Şerhi,** s. 2100 ..." çeki adi havaleden ayıran en mühim farklardan birisi de bedelin para olması halidir. Adi havalenin mevzuu, 'kıymetli evrak' veya 'misli şeyler' de olduğu halde, çekin mevzuu mutlaka 'muayyen bir para'dır, çünkü ancak bu sayede tedavül kabiliyetini kazanır."

[56] 13.09.2018 tarihli Cumhurbaşkanı Kararı ile Bakanlar Kurulu tarafından 1567 sayılı Kanun uyarınca düzenlenen ve 11.08.1989 tarihli 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış olan "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar"da değişiklik yapılmıştır. Hemen ardından 06.10.2018 tarihinde, 2018-32/51 numaralı Tebliğ ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ'in 8. maddesi düzenlenerek "Dövizle Sözleşme Yasağı"nın kapsamı, istisnaları ve sözleşme bedellerinin Türk Lirası cinsinden nasıl tekrar belirleneceği gibi hususların açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır. Her iki düzenleme ile ortaya çıkan belirsizlikler üzerine, 2018- 32/52 numaralı tebliğ ile 16.11.2018 tarihinde Tebliğ'in 8. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, 32 Sayılı Kararın "Döviz" başlıklı 4. maddesine "*Türkiye'de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılamaz*" bendi eklenerek 16.11.2018 tarihinde belirlenmiş olan istisnalar hariç olmak üzere, Türkiye'de yerleşik kişilerin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak sözleşme yapmaları kısıtlanmıştır. Söz konusu tebliğin 4. maddesinin g bendinde, Türkiye'de yerleşik kişiler arasındaki "*menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmeleri*" Dövizle Sözleşme Yasağı kapsamında sayılmıştır. Tebliğ'in 8. maddesinde ise Dövizle Sözleşme Yasağı'nın istisnaları belirtilmiştir. Taraflar arasındaki sözleşme, Tebliğ'in 4. maddesindeki yasak kapsamında olsa dahi, 8. maddede yazılı hallerden birinin varlığı halinde sözleşme bedellerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmaya devam olunması mümkün kılınmıştır. Tebliğ'in 8/18 hükmü incelendiğinde; "*Bu madde uyarınca sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılamayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda yer alan bedellerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenmesi mümkün değildir*." düzenlemesi ile maddede belirtilen sözleşmelerin bedelinin yabancı ülke parası ile kıymetli evrak vasıtasıyla ödenmesinin mümkün olmadığı kabul edilmiştir.

[57] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 281.

çekte gösterilmiş ise, o çek, "bedeli belli olma" unsurundan yoksun sayılacaktır. Çekin bedel kısmında "550 TL veya 100 USD" gibi alternatifli bedel yazılması buna örnek olarak gösterilebilir. Dolayısıyla böyle bir senet, çek olma özelliğini yitirecektir. Ancak "50 USD veya karşılığı TL" ibaresini taşıyan çekin, geçerli sayılacağı doktrinde kabul edilmektedir.[58]

TTK'nın 802.maddesinde: *" (1) Çekin ödeme yerinde rayici olmayan bir para ile ödenmesi şart koşulmuş ise, bedeli, çekin ibraz günündeki değerine göre o ülke parası ile ödenebilir. İbraz edilmesine rağmen ödenmediği takdirde hamil, çek bedelinin dilerse ibraz dilerse ödeme günlerindeki rayiç değerine göre ülke parasıyla ödenmesini isteyebilir. (2) Yabancı ülke parasının değeri, ödeme yerindeki ticari teamüllere göre belirlenir. Bununla beraber düzenleyen, ödenecek tutarın çekte yazılı belirli bir kura göre hesap olunmasını şart koşabilir.*" düzenlemesi mevcuttur. Ödeme yerinde rayici belli olmayan para ile kastedilen "ödeme yerinde resmen tedavülü olmayan para"dır. Ülkemizde tedavül eden para birimi, Türk Lirasıdır ve memleket parası olarak anılır. Bu nedenle ülkemiz açısından TL dışındaki tüm paralar kanundaki deyimle "ödeme yerinde rayici olmayan para" niteliğindedir. Yabancı para TL karşılığı ödenmek istenirse ya Merkez Bankası kuru ya da ödeme yapacak muhatap bankanın kuru dikkate alınarak hesaplama yapılacaktır.[59]

Eğer çek ibraz üzerine ödenmezse, bu taktirde hamil, çek bedelini dilerse "ibraz", dilerse "ödeme" günlerindeki rayice göre memleket parası ile ödenmesini isteyebilir. Bu durum hamilin icra takibine geçtiği zaman ehemmiyet göstermektedir. Ancak keşideci, çek bedelinin belli bir döviz cinsi ile örneğin 1000 USD, 1500 Euro olarak ödenmesini aynen ödeme şartıyla çeke yazmışsa; ödemenin aynı döviz cinsiyle yapılması gerekir.[60] Türk lirası hesabına, "aynen ödeme" kaydını içeren çek keşide edilirse, banka çek hamilinin kabulü halinde yine TL karşılığı ödeyebilir. Buna karşılık, muhatabın bu şekildeki bir ödemeyi kabul etmemesi ya da hamilin yabancı

[58] Doğanay, **TTK Şerhi,** s. 2101, benzer doğrultuda bkz. Uyar-Uyar, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri,** s. 59; Yahya Deryal**, Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak),** Derya Kitabevi, Trabzon, 2010, s. 349; Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** s. 575.

[59] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s.102.

[60] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 303.

para ile ödeme hususunda ısrarcı olması halinde, banka çeke "karşılıksız" kaydını düşecek ve çeki iade edecektir.[61]

Çekteki bedel döviz olarak yazılmış ve çek ibrazında ödenmemiş ise, bu para cinsi üzerinden icra takibi başlatılabilir. Bunun için icra takibinde, talep tarihindeki alacak Türk Parası olarak gösterilir. Ancak yabancı para tutarı ve bunun ödeme günündeki rayice göre talep edildiği de yazılır.[62] Çünkü 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 99. maddesinin 3. fıkrasında; "*Ülke parası dışında başka bir para birimi ile belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağını aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile ödenmesini isteyebilir*" düzenlemesi mevcuttur.

Çek üzerinde birden fazla bedel yazılmış ise, bunlardan hangisine itibar olunacağı TTK'nın 818/1-b maddesinde gösterilmiştir. Bu maddeye göre, poliçede gösterilen bedeller arasındaki farklara ilişkin TTK'nın 676. maddesi çekler hakkında da uygulanır. TTK'nın 676. maddesi (eski Ticaret Kanunumuzun 588. maddesinin tam karşılığı olmakla) incelendiğinde; "(*1) Poliçe bedeli hem yazı hem de rakamla gösterilip de iki bedel arasında fark bulunursa, yazı ile gösterilen bedel üstün tutulur. (2) Poliçe bedeli yalnız yazıyla veya yalnız rakamla birden çok gösterilmiş olup da bedeller arasında fark bulunursa, en az olan bedel geçerli sayılır*." hükmünün düzenlendiği görülmektedir.

Uygulamada matbu çekler, hem yazı ile hem de rakamla gösterilmektedir. Bedeller arasında fark olması halinde, TTK'nın 676. madde hükmü uygulanacaktır.[63] Bedel, yazıyla birden fazla ya da rakamla birden fazla gösterilmiş ve ikisi arasında fark

[61] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 61.
[62] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 281-282.
[63] Doğanay, **TTK Şerhi,** s. 2100, "Bu kaide, çekte miktar kısmında hiçbir tahrifat olmaması halinde geçerli olan bir kaidedir. Şayet çekte bu yönden bir tahrifat varsa, o zaman bu kaide geçerli sayılamaz".

var ise en düşük olan bedel esas alınacaktır. Ancak bunun için bedel kısmında tahrifat olmaması gerekmektedir[64].

Çekte tahrifat, çek üzerindeki beyanların, zorunlu ya da ihtiyari unsurların ilgililerin rızası olmaksızın değiştirilmesi olarak açıklanabilir. Çekte keşidecinin zararına yol açacak en önemli tahrifat, çektin bedel kısmında yapılan değişikliktir. Bu durumda eğer tahrifat keşideci tarafından yapılmışsa, bu takdirde keşidecinin yazdığı en yüksek bedele itibar edilir.[65] Ancak bedel tahrifatı keşideci tarafından yapılmamış ise bu bedellerin hiçbirine itibar edilmez. Lakin böyle tahrif edilmiş bir çekin muhatap banka tarafından ödemesi durumunda, keşideci zarara uğramış ise muhatap banka, kusuru olmasa dahi sahte veya tahrif edilmiş olan çeki ödemiş olmaktan kaynaklanan zarara katlanmak zorundadır. Bununla birlikte zararın doğumuna yol açan sahtelik ve tahrifata ilişkin olarak keşidecinin kusurunun bulunması halinde, muhatabın sorumluluğu da keşidecinin bu kusurunun ağırlığı ölçüsünde ortadan kalkacaktır. Örneğin çek defterini ya da bazı boş çek yapraklarını kaybeden keşidecinin zamanında muhatabı durumdan haberdar etmemesi keşidecinin kusuruna örmek olarak gösterilebilir. Hem muhatabın hem de keşidecinin kusuru var ise zararın taraflar arasında paylaşılması gerekmektedir.[66]

Ödenecek tutar bölümünü içermeyen bir çekte "açık çek" durumu söz konusu olacaktır. Böyle bir durumda, açık çek değil de "eksik çek" yani "geçersiz çek" olduğunu ileri süren olursa, bunu ispatlaması gereklidir.[67]

1.2.1.1.4. Keşide Tarihi

Çekte, keşide tarihinin ya da yeni kanunun deyimiyle "düzenleme tarihi" nin belirtilmesi kanun hükmü gereği zorunludur (TTK Md. 780/1-e). Bu unsur, ibraz süreleri, ehliyet, temsil ve tasarruf yetkisi gibi hususlar yönünden de oldukça önem arz

[64] Ali Ayli, **Çek hukukunda muhatabın Yükümlülükleri,** Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, Şubat 2019, s.36

[65] Nazif Kaçak, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek**, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara- 2008, s. 130.

[66] Ülgen ve Diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 274.

[67] Çetin Arslan, Murat Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2010, s. 107; Poroy, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, s**. 296.

etmektedir. Zira cironun (TTK m.793/1) veya çekten caymanın (TTK m. 799/1) ne zaman yapılacağının tespiti, protesto veya ödememenin tespiti süreleri (TTK m. 809/1), karşılıksız çek düzenlenmesi nedeniyle idari yaptırımların uygulanmasını talep hakkının doğumu (Çek K. m. 5/1) gibi hususlarda keşide tarihi oldukça önemlidir.[68] Keşide tarihi ayrıca zamanaşımının tespiti bakımından da önemlidir.

Keşide tarihinin yazılmamış olması halinde, senedin çek vasfı kazanması mümkün değildir. Bir görüşe göre bu haldeki bir senet adi havale sayılmaktadır.[69] Başka bir görüşe göre ise; keşide tarihini içermeyen bir senedin çek sayılamayacağı, nama veya emre yazılı olmak kaydıyla adi havale hükmünde sayılacağı, hamiline düzenlenmiş olması halinde ise havale alıcısını içermediği için havale olarak dahi nitelendirilemeyeceği, sadece yazılı delil başlangıcı olarak kabul edileceği ileri sürülmüştür.[70]

Çek üzerinde bir keşide tarihinin bulunmamasına keşideci sebebiyet vermiş olsa bile, çekin geçersizliğini ileri sürebilmelidir. Keşideci bu eksikliğe bilerek ve isteyerek sebep olmamış ise, bu, artık hakkın kötüye kullanılması sayılamaz.[71]

Çekin düzenlendiği tarihin, "gün-ay-yıl" olarak yazılması gerekmektedir. Tarihin yazıyla veya rakamla yazılması fark etmemektedir. Keşide günü, hiçbir şüpheye mahal vermemelidir. Açık, belirli ve mümkün olmalıdır.[72] Tereddüt uyandırmaması şartı ile kısaltılarak yazılabileceği gibi ay ve günün yerleri değiştirilerek de yazılabilir.

Çekin ön yüzünde, üzerinde değişiklik yapılmış birden fazla ve birbirinden farklı şekilde tarihlerin bulunması halinde, senet çek olma vasfını kaybeder.[73] Zira bu

---

[68] Bahtiyar, Mehmet: "Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve imkânsızlığı", Makaleler I, İstanbul 2008, s. 237-248.

[69] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1052.

[70] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.91-92.

[71] Bahtiyar, Mehmet: "Keşide Tarihi…", s. 238

[72] Bahtiyar**,** Mehmet: "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sy. 2, Aralık 2013, s. 47-58.

[73] Bu doğrultuda Y.12.HD'nin T:04.11.2010, E:2010/12832, K:2010/25882 sayılı ilamında: *"...Takibin dayanağı olan çekte yaptırılan bilirkişi incelemesi ile 31.03.2009 olan keşide tarihinin 26.12.2008 olarak değiştirildiği belirlenmiştir. Bu değişikliğin paraflanmadığı görülmekle*

durumda keşidecinin ehliyetinin belirlenmesi ya da ibraz süresinin hesaplanması mümkün olmaz. Bununla birlikte birden fazla keşide tarihi yazılmış bir çeki geçersiz kabul etmek kötü niyetli keşidecilerin yararına olacaktır. Çünkü bir yandan çek düzenleyip diğer yandan sorumlu tutulmak istemeyen keşideci, senedin üzerine birbirinden farklı iki keşide tarihi yazarak çekin geçersiz sayılmasını sağlayabilecektir.[74] Çek üzerinde farklı iki keşide gününün yazılı olduğu durumlarda, (bunların yazılı olduğu yer önemsenmeksizin) sonraki tarih, vade olarak nitelendirilerek, TTK m. 795/1 hükmü uyarınca geçersiz sayılmalı, önceki tarihe itibar edilerek, önceki tarih keşide günü olarak kabul edilmelidir. Yargıtay da farklı kararlarında sonraki tarihi vade olarak kabul edip geçersiz saymış; önceki tarihi ise keşide günü olarak kabul etmiştir.[75]

Senette mevcut olan çıkıntı veya senet metni altındaki hak ve silinti, ayrıca tasdik edilmemiş ise, inkâr halinde yok hükmündedir. Bu nedenle senet üzerinde yapılan değişikliklerin geçerli olabilmesi için, keşideci tarafından imza veya paraf edilmek suretiyle onaylanması gerekir. Çükü senette değişiklik yapmaya yetkili tek kişi keşidecidir.[76] HMK'nın 207. maddesindeki; " *Senetteki çıkıntı, kazıntı veya silinti ayrıca onanmamışsa, inkâr hâlinde göz önünde tutulmaz*." hükmü de bunu düzenlemektedir. Bu şekilde atılan imzaya veya parafa itiraz olması halinde, davaya bakan mahkeme tarafından, imza incelemesi yapılmalıdır. İmza incelemesine dair bilirkişi raporu neticesinde; düzeltmenin onaylı olmadığı veya imzanın keşideciye ait olmadığı anlaşılır ise, artık düzeltme "yok hükmünde" sayılıp, senedin düzeltme öncesi durumuna göre değerlendirme yapılmalıdır.[77]

HUMK'nun 298. maddesi hükmü gereğince geçersizdir..." şeklinde karar verilmiştir. (**UYAP**, 12.03.2014).

[74] Ayli; "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", s. 3212; Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.47

[75] Yargıtay CGK, T:22.10.1996 E:10-166, K: 186 sayılı kararı (Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 90).

[76] Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.48

[77] Geçerli bir çek için keşideci imzasında ve/veya yazısında tahrifat veya sahtecilik olmamalıdır. Aksinin tespiti, çekin geçersizliğine yol açacaktır. Yargıtay imza ve yazı üzerinde tahrifatı, konuyu ikiye ayırarak incelemiştir. Y. 12.HD, T: 01.10.2013, E:2013/25615, K:2013/30955 sayılı ilamında:"*...6100 sayılı HMK.nun 209/1. Maddesinde; "adi bir senetteki yazı veya imza inkar edildiğinde bu konuda bir karar verilinceye kadar, o senet herhangi bir işleme tabi tutulamaz" düzenlemesi yer almaktadır. Bu maddeyi kapsamı itibari ile ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan birincisi senetteki imzanın inkâr edilmesi, diğeri ise yazının inkârıdır. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibinde, imzaya itiraz, İİK'nun 170.maddesinde açıkça düzenlenmiş olmasına*

Çekte iki keşide tarihi varsa ve biri keşideci tarafından çizilmişse, çek geçerlidir.[78] Artık, kalan diğer tarih keşide tarihi sayılacaktır. Ancak yukarıda ayrıntılı olarak izah edildiği üzere çizilen tarihin altında veya yanında keşidecinin imzası bulunmalıdır. Aksi taktirde çekte tahrifat söz konusu olabilecektir.

Yargıtay 12. HD'nin T: 06.07.2011, E:2001/11756, K:2001/12471 sayılı kararı incelendiğinde; "*TTK'nın 692.maddesi (yeni TTKm.780) gereğince çeklerde vade olamayacağından, düzenlenen çekte iki tarih bulunması halinde, önceki tarihin keşide tarihi olarak kabulü gerekir. Somut olayda, dayanak çekin üzerinde 27.02.2001 ve 07.04.2001 tarihleri bulunmaktadır. Önceki tarih olan 27.02.2001 keşide tarihine göre çek muhatap bankaya süresinde ibraz edilmediğinden TTK'nın 708 ve 720.maddelerine (yeni TTK 796-808) göre alacaklı müracaat hakkını kaybetmiştir*"[79] şeklinde karar verildiği görülmüştür.

Çekin üzerine kural olarak düzenlendiği günün tarihi yazılır. Ancak gerçek tarih yerine başka bir tarih yazılsa bile bu durum çekin geçerliliğini etkilemez.[80] Uygulamada genelde gelecekte bir tarih yazılır. Bu tür çeklere "*ileri tarihli çek*" adı verilmektedir. Gerçekte düzenlendiği günden daha ileri tarih taşıyan çekleri ifade etmek üzere 'ileri tarihli çek' terimi yanında, "sonraki tarihli çek", "muahhar tarihli çek", "postdate çek", "nominal tarihli çek", "önceki tarihli çek" ve "vadeli çek" terimleri de kullanılmaktadır. İleri tarihli çeke yönelik öğretide farklı terimler kullanılması muhtevadan kaynaklanmamaktadır. Muhteva aynıdır ancak bakış açısına

---

rağmen, aynı takipler yönünden yazının sahteliği iddiası konusunda bu kanunda özel bir hüküm mevcut değildir. İcra ve iflas kanunu icra takip hukuku açısından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre özel kanun olup, takip hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda öncelikle icra ve iflas kanunu hükümlerinin, bu kanunda hüküm bulunmayan durumlarda ise anılan kanuna aykırılık teşkil etmemek koşuluyla genel nitelikte olan hukuk muhakemeleri kanunu hükümlerinin uygulanması gerekir. Buna göre imzaya itiraz, İcra Ve İflas Kanunu'nda özel olarak düzenlendiğine göre anılan itiraz hakkında bu kanunun 170. maddesinin uygulanması zorunlu olduğundan, imzanın inkarı nedenine dayalı sahtelik iddiası hakkında genel nitelikte olan 6100 sayılı HMK.nun 209.maddesinin uygulama yeri yoktur. Ne var ki sahtelik iddiasının imza inkarı dışında bir nedene dayanması durumunda İcra Ve İflas Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmadığından sorunun çözümü için 6100 sayılı HMKnun 209. maddesinin uygulanması gerekecektir....ancak sahtelik iddiasının imza inkarı dışındaki bir nedene dayanması halinde ise 6100 sayılı HMKnun 209/1.maddesinin amir hükmü gereği icra takibi olduğu yerde durur..."şeklinde karar vermiştir. (**UYAP**, 12.03.2014).

[78] Sami Karahan ve Diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Mimoza Basım, 3. Baskı, Konya- 2015, s. 345.

[79] Yavuz,Süphandağ**, Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Baskı- Bilge Yayınevi- Ankara 2013, s. 90

[80] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.91; Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 1053.

göre farklı adlandırmalar söz konusudur.[81] İleri tarihli çekin özelliği, çekin ibraz süresini uzatmasıdır.

6102 sayılı TTK'nın 795.maddesinde *"(1) Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. (2) Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir*." hükmü düzenlenmiştir. Bu madde 6762 sayılı eski TTK'nın 707. maddesine karşılık gelmektedir.

Hamil, üzerinde yazılı tarihten önce çeki bankaya ibraz ederek tahsilini sağlamaya yetkilidir. Ancak ileri tarihli çekin gününden önce bankaya ibraz edilmesine rağmen karşılığı bulunmadığı hallerde karşılıksız çeke ilişkin hükümler uygulanmaz (Çek Kn. m:3/8). Eski düzenlemede ileri tarihli çeklerin ibraz günü gelmeden bankaya ibrazı halinde hesapta karşılık olmadığı için ödeme yapılmayacak olursa, keşideci hakkında karşılıksız çeke ilişkin yaptırımlar uygulanabilmekteydi. Yeni Çek Kanunu ile hamilin elinden bu imkân alınmış ve gününden önce ibraz edilen çekin ödenmemesi durumunda hukuki takip yapılamayacağı öngörülmüştür.[82] Bu demek oluyor ki hukuki takip yapılabilmesi için çek, üzerindeki keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya (tekrar-ikinci kez) ibraz edilecek ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulacaktır.[83]

Çekte keşide günü belli ve mümkün olmalıdır. Örneğin; "01.09.2017" şeklinde gösterilen tarih geçerlidir. Ancak örneğin "5 Mart" şeklindeki bir tarih belirli bir tarih olarak kabul edilemeyeceğinden belgeyi çek olmaktan çıkarır. Bunun yanı sıra çekte imkânsız bir tarihin keşide tarihi olarak yazılması halinde ikili bir ayrım yapılarak değerlendirme yapılmaktadır. Mesela, tarih "29 Şubat 2013" yazılmış ise bu, "28 Şubat 2013" olarak kabul edilmelidir. Bu gibi durumlarda yanılmak mümkün olduğundan, kanunu katı yorumlamak aşırı şekilciliğe neden olup hak kaybına neden olabilmektedir. Ancak örneğin; "32 Ocak 2013" yazılması halinde bu, imkânsız bir

[81] Hüseyin Cem Çöl, "İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** c.53, 2004, s. 196.
[82] Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku**, s. 576.
[83] İsmail, Kırca, "5941 sayılı Çek Kanunu, Konferans", **Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, 22.01.2010, s. 20

tarih olduğundan, kabul edilebilir bir hata sayılmayacağından çekin geçersizliğine neden olmaktadır.[84]

Doktrinde çekin geçerliliğiyle ilgili, çeke keşide tarihi olarak "29 Şubat" yazılması hususunda fikir birliği olsa da, "30 Şubat" - "31 Şubat" tarihlerinin yazılması hususunda görüş ayrılığı mevcuttur. ÖZTAN, çeke örneğin "30 Şubat 2016" tarihi yazılmasının, çek vasfını yitirmesine neden olacağı görüşündedir.[85] PULAŞLI ise; unutkanlık eseri veya keşideci tarafından kötü niyetli yazılan örneğin "30.02.2012" tarihini söz konusu ayın son günü olarak değerlendirmek ve çeki geçerli saymak gerektiğini, bunun kanuna aykırılık teşkil etmeyeceğini, aksine davranışın aşırı şekilciliğe prim vermek ve kötü niyetli keşideciyi korumak anlamını taşıyacağını belirtmiştir.[86]

Yargıtay önceki uygulamasında; "30.02.1991" şeklindeki bir keşide tarihinin yer aldığı çekin geçersiz olacağına karar vermişti. Ancak daha sonra uygulamada değişikliğe giderek ve önceki yorumunu yumuşatarak Şubat ayı da dâhil olmak üzere 31 gün olmayan aylar açısından senet üzerinde yazılı olan ve fakat takvimde bulunmayan düzenlenme gününü, ilgili ayın son günü olarak kabul etmiş ve senedi geçerli saymıştır.[87]

Çekteki keşide tarihinin sonradan yazılmış olması, senedin geçerliliğini etkilemez. Zira keşide tarihi sonradan tamamlanabilir. Ancak keşide tarihinin sonradan ve aradaki açık senedi tamamlama anlaşmasına aykırı şekilde yazıldığı hususu, ancak yazılı delille ispatlanabilir.[88]

---

[84] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1052-1053; Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** 2016, s .927.

[85] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1053.

[86] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 288-289.

[87] Y.HGK 21.06.2000 tarihli, 12-1011/1076 (Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 289).

[88] Y.11.HD'nin T: 07.02.2012, E:2010/10221, K:2012/1501 sayılı ilamında: "*Keşide yeri ve keşide tarihi boş bırakılarak çek düzenlenmesi mümkün olup, bu husus TTK'nun 592. maddesine aykırılık oluşturmaz. Buna göre, dava konusu çekteki keşide yeri ve keşide tarihinin tedavüle çıkarılırken tamamlanmasının çekin kambiyo senedi olma vasfına halel getirmeyeceği gözetilmeksizin, yanılgılı değerlendirmeyle ve yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir...*" şeklinde karar vermiştir. (**UYAP**, 20.03.2014).

Son olarak keşide tarihinin çekin alt kısmına veya üst kısmına yazılı olması çekin geçerliliğini etkilemediğini vurgulamak gerekir.[89] Bununla beraber bankalar tarafından matbu olarak bastırılıp verilen çek yapraklarının sağ üst köşesinde keşide günü için ayrılmış bir yer bulunmaktadır, dolayısıyla genellikle keşideci tarafından bu bölüme keşide günü yazılmaktadır.

1.2.1.1.5. Keşidecinin İmzası

TTK'nın 780/1-f maddesinde çeki düzenleyenin imzası, çekte bulunması zorunlu olan unsurlar arasında sayılmıştır. Kanun koyucu TTK 818. maddedeki düzenleme ile bu konuda poliçe hükümlerine (TTK md.756/2) atıfta bulunmuştur. Kanun metninde, sadece imzadan bahsedildiği için, keşidecinin ad ve soyadının çek metninde bulunması gerekmemektedir.[90] Dolayısıyla adın soyadın yazılmamış olması veya hatalı yazılması, eğer senette keşidecinin imzası mevcutsa önemli değildir. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir. Yargıtay, ad ve soyad yanlış yazılsa bile imza kime ait ise sorumluluğun ona ait olduğunu belirtmiştir.[91]

Keşideci, kendisine özgü semboller kullanarak imza atabileceği gibi, ad ve soyadını yazarak da imza atabilir. Burada önemli olan, sembolleri ya da ad-soyadı imza atmak amacı ile kullansın.[92]

Çek üzerine keşideci tarafından atılması gereken imza, el yazısı ile atılmalıdır. Bu nedenle parmak izi basılarak düzenlenen çek, geçersizdir.[93] Ayrıca çeke baskı

---

[89] Uyar-Uyar-Uyar, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri,** s. 66.

[90] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**,1997, s.1059 "*... Bankalar tarafından matbu olarak bastırılan çek yapraklarında hesap sahibinin adı ve soyadı bulunduğundan ayrıca yazmaya gerek de kalmamaktadır...*" "*...Çekin unsurlarını düzenleyen Türk Ticaret Kanununun 692'inci maddesinde keşidecinin isminin yazılı olması koşulu bulunmamakta olup, özellikle anılan kanun hükmünün 6'ıncı bendine göre imzanın yeterli olduğu …*" Y.19.HD'nin T: 19.2.2009, E:2008/12754, K:2009/1294 sayılı ilamı (**UYAP**, 01.04.2014).

[91] Y.11.HD. T:06.06.1994, E:963, K:4652 (Karahan ve Diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.348)

[92] Karahan ve Diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.348

[93] Y.12.HD'nin T: 21.02.2012, E:2011/18451, K:2012/4365, tarihli ilamında "*...Mühür ya da parmak izi ile kambiyo senedi düzenlenemez. Poliçeye ilişkin TTK'nun 583/8.maddesi ile çeke ilişkin aynı yasanın 692/6.maddesinde keşidecinin imzasının, bonoya ilişkin aynı yasanın 688/7.maddesinde ise tanzim edenin imzasının kambiyo senedinde bulunması gereken zorunlu unsur olduğu açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla bunun doğal sonucu olarak kambiyo senedinden dolayı sorumluluğun doğabilmesi için de ilgilinin senette mutlaka imzasının bulunması gerekir. Somut olayda, takibe konu senette keşidecinin imzası bulunduğundan senet bono vasfını haiz ise de, senette aval veren (*

suretiyle de imza atılamaz. Bu tür imza da çeki geçersiz hale getirir.[94] Bu durum, elektronik imza açısından da geçerlidir. Nitekim TTK 1526/1. maddesinde diğer bazı kıymetli evrakın yanı sıra çekin de güvenli elektronik imza ile düzenlenemeyeceği, yine çekteki aval ve ciro işlemlerinin de güvenli elektronik imza ile yapılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Ancak, parmak izinin yanında "imza" ya da "parafa" benzeyen işaret varsa, bu çek geçerli olur.[95] Ayrıca senedin ön yüzünde yer almak şartıyla, imzanın nereye atıldığı da önemli değildir.[96]

Borçlar Kanunun 15. maddesinde; "Görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir" (f.3) hükmü mevcuttur.

---

kefil) olarak imza yerine parmak izi bulunan S.Ö.'nün bonodan dolayı sorumluluğu bulunmamaktadır..." şeklinde karar verildiği görülmüştür.(**UYAP**, 01.04.2014) Doktrinde benzer yönde Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 242; Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.49; parafın imza sayılmayacağı yönündeki aksi görüş ise MOROĞLU tarafından ileri sürülmüştür. Bu yönde bkz.Erdoğan Moroğlu, "Bonoda İmza", BATİDER, Temmuz 1968, Cilt IV, sa.4, s.715

94 Kaçak, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek,** s. 134.

95 Y.12.HD'nin T:12/09/2013, E:2013/19033,K:2013/28260 sayılı ilamında "*...Mahkemece, senet üzerinde bulunan "S.Toros" ibaresinin dosya içindeki belgelerle kıyaslandığında imza olamayacağının anlaşıldığı, parmak izi kullanılan bononun kambiyo vasfını haiz olmayacağı gerekçesiyle itirazın reddine karar verildiği anlaşılmıştır. 6762 sayılı TTK.nun 692/6.(6102 s. kanunun 780/f) maddesine göre takip konusu belgenin kambiyo vasfını taşıması için; "... Çeki çeken kimsenin (keşidecinin) imzasını " ihtiva etmesi zorunludur. Anılan maddede sorumluluk için sadece imzadan söz edilmiş, birden fazla imzanın bulunması koşul olarak öngörülmemiştir. 818 sayılı BK'nun 14.(6098 s.k.m.15.) maddesine göre ise, imza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmak lazımdır. El yazısı ile atılacak imzanın şekli konusunda yasada hüküm bulunmamaktadır. Kişi, kendisine özgü belli karakterleri içeren sembolleri belirterek imza atabileceği gibi, ad ve soyadını bizzat el yazısı ile yazmak suretiyle de imza atabilir. Ancak borçlu, ad ve soyadını yazarken imza atmayı amaç edinmelidir. Her hangi bir belgedeki imza veya yazının, atfedildiği kişiye ait olup olmadığı hususunda yapılacak bilirkişi incelemesinin, konunun uzmanınca ve yeterli teknik donanıma sahip bir laboratuvar ortamında, optik aletler ve o incelemenin gerektirdiği diğer cihazlar kullanılarak; grafolojik ve grafometrik yöntemlerle yapılması; bu alet ve yöntemlerle gerek incelemeye konu ve gerekse karşılaştırmaya esas belgelerdeki imza veya yazının tersim, seyir baskı derecesi, eğim, doğrultu gibi yönlerden taşıdığı özellikleri tam ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde belirlenip karşılaştırılması; sonuçta imza veya yazının atfedilen kişiye ait olup olmadığının, dayanakları gösterilmiş, tarafların, mahkemenin ve Yargıtay'ın denetimine elverişli bir raporla ortaya konulması; gerektiğinde karşılaştırılan imza veya yazının hangi nedenle farklı veya aynı kişinin eli ürünü olduklarının fotoğraf ya da diğer uygun görüntü teknikleriyle de desteklenmesi şarttır (HGK'nın 06.6.2001 tarih ve 2001/12-466 e. - 2001/483 k. sayılı kararı). O halde mahkemece, yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda inceleme yapılarak özellikle keşidecinin çekte yazılı olan "S.Toros" ibaresini imza amacıyla kullanıp kullanmadığı tespit edildikten sonra bu ibarenin borçlunun eli ürünü olup olmadığı yöntemince belirlenerek oluşacak sonuca göre eksik inceleme ile hüküm tesisi isabetsizdir...*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** 01.04.2014).

96 Deryal, **Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak),** s.515; Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 71.

TTK'nın 780.ve devamı maddelerinde, çeklerde borçlanmaya ilişkin özel bir şart getirilmemiştir. Ancak TTK'nın 670. maddesinde "Borçlanma Ehliyeti" başlığı altında kambiyo senetlerinde borçlanma konusu genel olarak düzenlenmiştir. Buna göre; "Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir" hükmü getirilmiştir. Bu durumda kambiyo senetlerinde ve dolayısıyla çeklerde, ehliyet konusunda Medeni Kanundaki hükümlere atfen değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bir kişinin çek keşide edebilmesi için, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olması, yani "sözleşme ile borçlanmaya ehil olması" gerekmektedir.[97] Ehliyetsiz sayılan küçük ve kısıtlılar, kanuni temsilcilerinin (veli-vasi) rızası olmadıkça tek başlarına çek keşide edemezler. Hatta kısıtlı olan bir kişinin vasisi durumunda olan kişinin çek keşide edebilmesi için sulh hukuk mahkemesinden önceden izin almış bulunması şarttır (TMK md. 405/b-5).[98] 5941 sayılı Çek Kanununun 2. maddesi *"(1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırırlar; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler*." hükmü ile çek karnesi verilirken müşterilerin tam ehliyet sahibi olup olmadıklarını araştırmada muhatap bankaların özenli davranmaları zorunlu kılınmıştır.[99]

Çek, belli bir hesap üzerine keşide edileceğinden, esas itibariyle hesap sahibi olan tek kişinin imzasını taşıyacaktır. Hesabın birden fazla kişiye ait olması ve hesapta müştereken tasarruf edilmesi halinde çekin birlikte imzalanması da mümkündür. Ancak birden fazla kişi çeki imzalamışsa, bunlar müteselsilen sorumlu olurlar.[100] Bunun için, metnin altına atılacak bu imzalar, keşideci sıfatıyla atılmış olmalıdır.

---

[97] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 242.

[98] Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi,** s.2104; Bilgili-Demirkapı'ya göre; "Küçük veya kısıtlı çek keşide ediyorsa çeki imzalar. Bu durumda, küçük veya kısıtlının çekle borçlanmaya dair muvafakati için kanuni temsilci de çeki imzalar (TTK m.582-TMK m.16). Kanuni temsilcinin imzası keşideci sıfatıyla değil, onaya dairdir. Bu nedenle çekten doğan sorumluluk, temsil edilen küçük veya kısıtlıya aittir. (Bilgili-Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 155).

[99] Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi,** s. 2104.

[100] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**,2012, s. 84.

Çekte birden fazla keşideci ismi yazılı olmakla beraber, senet bunlardan sadece biri tarafından imzalanmışsa, diğerlerinin sorumluluğu söz konusu olmaz.[101]

Gerçek bir kişinin bir başka kişi adına iradi temsil yoluyla çek düzenlemesi kural olarak mümkün değildir. Bu nedenle, temsilci gerçek kişiyi, çeke imza atarak borç altına sokamaz.[102] Bu konuyu düzenleyen Çek Kanunun 5/3. maddesi incelendiğinde; "*Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine aittir*" hükmünden de anlaşıldığı üzere gerçek kişileri temsilen çek düzenlenmesi yasaklanmıştır. Ancak madde metninden de anlaşıldığı üzere, bu durum çeki geçersiz kılmamaktadır, aksine sorumluluğun çek hesap sahibinde olduğu belirtilmiştir.

Çek hesabı kendisine ait olan kişiden başka birisi tarafından tanzim ve imza edilen çekten dolayı, hesap sahibi değil, imza sahibi sorumludur.[103]

Çeki imza eden keşidecilerden biri borcun tamamını veya payından fazlasını öderse, bu fazla ödeme için BK hükümlerine göre keşideciye rücu edebilir.[104]

Çek üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığını ispat eden borçlular, çek nedeniyle sorumlu olmaktan kurtulurlar.[105] Ancak bu durum, "imzaların bağımsızlığı

---

[101] Ayli, TTK'nın 780. maddesine eklenen ikinci fıkra gereği, çek alacaklılarının ellerindeki çekte bulunan karekodla çek hesabı sahibine ve çeki düzenleyenlere ilişkin verilere ulaşılabileceğinden; bir çekte birden fazla kişinin düzenleyen sıfatını belirterek birlikte imza atabileceği hususunun tartışmalı hale geldiğini belirtmiştir. (Ali Ayli, "Çekte Düzenleyenin İmzasının Şekli, Yeri ve Önemi", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof.Dr.Merih Kemal OMAĞ'a Armağan-Cilt 16-Sa. 2, Temmuz-Ağustos 2017, s. 235-249).

[102] Ayli**,** "Çekte Düzenleyenin…", s. 235-249.

[103] Deryal, **Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak)**, s.516... Yine Yargıtay'ın da benzer kararları vardır. Y.11. HD, 15.12.2008, T: E:2007/10104, K:2008/14056 sayılı ilamında: *"...çek keşidecisinin çek hesabının sahibi olmaması çeki geçersiz kılan bir husus değildir. Türk Ticaret Kanunu'nun 695/1. maddesi hükmüne göre, çeki imzalayan kişi, çek hesabı kendisine ait olmasa dahi çek bedelinden sorumludur, hamil böyle bir çeke dayanarak kambiyo senetleri yolu ile icra takibi de yapılabilir..."* şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** 12.04.2014).

[104] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 1997, s. 1059.

[105] Y.12. HD'nin T: 04/06/2013, E:2013/12522, K:2013/20709 sayılı ilamında: *"... Sahte imza bir başkasının imzasının taklit edilmesi hali olup; takip tarihi itibariyle yürürlükte olan 6762 sayılı TTK'nın 589. maddesi hükmü gereğince; ticari senetteki geçersiz imza sadece kendisi yönünden hükümsüzlük sonucu doğurur. Senetteki her imza diğerlerinden bağımsız olarak sadece imza*

ilkesi" uyarınca, çekin geçerliliğine ve çek üzerinde imzası bulunan (avalist, ciranta gibi) diğer kişilerin sorumluluğuna engel oluşturmayacaktır. Aynı şekilde temsilci sıfatıyla çeki imzalayan kişinin gerçekte temsil yetkisinin hiç bulunmaması ya da var olan temsil yetkisini aşması da çekin geçersizliğine yol açmayacak, aksine TTK 678 uyarınca bu olasılıkta çekten dolayı bizzat senedi imzalayan kişinin (yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcinin) sorumluluğuna gidilebilecektir.[106]

Çekte imza zorunlu bir unsur olup, keşidecinin imzasının bulunmadığı bir senet çek vasfında değildir. Buna karşılık çekteki imzanın sahte olması cirantalar açısından çekin geçerliliğini etkilemez. Ancak çekteki imza sahte olduğu için keşideciye başvurulamaz. Hamil, çekin ödenmesi için bankaya başvurulduğunda, bankanın ödemeyi yapmaması gerekir. Aksi taktirde TTK 724. Maddesine göre keşideciye rücu edemez.[107]

Çekin temsilci vasıtasıyla düzenlenmesi hususu şirketler açısından değerlendirildiğinde;

-Adi Ortaklık Açısından:

Adi ortaklığı düzenleyen TBK 625. maddesinde "Yönetim, sözleşme veya kararla yalnızca bir veya birden çok ortağa ya da üçüncü bir kişiye bırakılmış olmadıkça, bütün ortaklar ortaklığı yönetme hakkına sahiptir." hükmü yer almaktadır. Ortaklar ortaklığın kurulmasıyla birlikte aynı zamanda idareci ortak sıfatını alırlar. Bu şekilde idarenin kanunen bütün ortaklara ait olmasına "özden idarecilik ilkesi" denir.[108] POROY'a göre; söz konusu düzenlemeye göre adi ortaklıkta ortaklardan biri ortaklık adına üçüncü kişilerle işlem yaparsa ortaklar "doğrudan temsil" hükümlerine

sahibini bağlar. İmzaların bağımsızlığı ilkesi, poliçeye atılı her geçerli imzanın (keşidecinin, cirantanın, avalistin, kabul eden muhatabın imzası gibi) sahibini bağladığını, geçersiz imzaların sahiplerinin sorumlu tutulmamasına rağmen poliçenin geçerliliğini ortadan kaldırmadığını ifade eder. Geçerli imzaların sahipleri, başkasının imzasının geçersiz olduğunu ileri sürerek kambiyo sorumluluğundan kurtulamazlar. Geçersiz bir imza sahibini bağlamaz ise de, ciro zincirini de koparmaz. Poliçeler bakımından getirilmiş olan bu ilke 6762 sayılı TTK'nun 730/3 maddesi yollamasıyla çekler hakkında da uygulanır…." şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** 12.04.2014).

[106] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 242-243.

[107] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 73.

[108] Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi,** I Cilt, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 61.

göre sorumlu olurlar. Bunun için işlem yapan ortağın, 3. kişiye diğer ortakları temsil ettiğini belirtmesi gerekir. Bu kapsamda, 3. kişiye temsil yetkisinin kendisine adi ortaklık sözleşmesi veya ortaklık kararı ile ya da herhangi bir temsil belgesi ile zımnen verildiğini göstermelidir.[109] PULAŞLI'ya göre; adi ortaklık adına çek imzalanmışsa, çekte imzası olmayan ortak da bu çekten sorumlu olur.[110] Oysa BİLGİLİ-DEMİRKAPI'ya göre; tüzel kişiliğe sahip olmadığından adi şirket adına çek imzalanması kabul edilemez.[111] AYLİ'ye göre ise; adi ortaklıkta, idareci ortağın kambiyo senedi düzenleyebilmesi için ayrı bir özel yetkiye sahip olması gerekmemektedir.[112] İdareci ortağın düzenlediği bir çekten, bütün ortaklar sorumludur. Yargıtay'ın ise; idare ve temsil yetkisi verilen ortağın ya da ortakların, yetkisi dâhilinde yaptıkları işlemlerin tüm ortakları bağladığına ilişkin kararlar verdiği görülmektedir.[113]

-Tüzel kişilerde:

Medeni Kanunun 49.maddesine göre; tüzel kişilerde ehliyet, yasa ve tüzüklere göre organların oluşması ile başlar. Ticaret şirketleri de, bu şirketlerin ticaret siciline tescili ile tüzel kişilik kazanır. Dolayısıyla tüzel kişilik kazanması ile organları da oluşur.

Tüzel kişilerde, temsile yetkili olan kişilerin yetkilerinin kaldırıldığı ya da istifa ettikleri hususu, ticaret siciline tescil edilmedikçe bu kişilerin düzenleyecekleri çekler, iyi niyetli 3. kişiler yönünden şirkete karşı geçerlidir.[114] Tescil, iyiniyeti ortadan kaldırır. Ancak Yargıtay'ın benzer konuda başka bir karar verdiği görülmüştür. Söz konusu ilamda: "... *Dava konusu çekteki imzanın şirketin önceki yetkilisine ait olup*

---

[109] Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s.68-69.

[110] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 287.

[111] Bilgili-Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 156.

[112] Ayli**,** "Çekte Düzenleyenin…", s.235-249.

[113] Y.12. HD'nin T: 21/06/2011 , E:2010/31617, K:2011/12765 sayılı ilamında: "*..Adi ortaklığı idare yetkisi bulunan temsilcinin yapacağı işlem, ortakları üçüncü şahıslara karşı eşit olarak sorumlu kılar. Adi ortaklığı temsilen idareci şerikin (ortak-temsilcinin) imzaladığı takibe konu çekten dolayı diğer ortaklar da müştereken ve müteselsilen sorumludur*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** 12.04.2014).

[114] Y.12. HD'nin T: 25.06.1992, E: 1992/1194, K: 1992/8773 sayılı kararı (Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 287).

yetki değişikliğinden sonra keşide edilen çekin şirketi bağlamayacağı, davacı şirketin borçlu olmadığının tespiti gerektiği" şeklinde karar verildiği görülmüştür.[115]

Kambiyo hukuku anlamında tüzel kişiyi temsilen imzalanan çekten sorumlu olan kişi, temsil edilen tüzel kişidir.[116] Ancak bunun için temsilcinin, imza atarken "temsilci sıfatıyla" hareket ettiğini belirtmesi ve temsil ettiği kişiyi açıkça göstermesi gerekmektedir.[117] Yetkisi olmadan ya da temsil ettiği kişiyi göstermeden veyahut da yetkisini aşacak şekilde çek keşide eden kişi, artık bu çekten kişisel olarak sorumludur. Yargıtay'ın bu hususta çok sayıda kararı bulunmaktadır.[118]

Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen ticaret ortaklıkları; kollektif, adi komandit, anonim, paylı komandit ve limited ortaklıklardır. Bu ortaklıkları sorumlu kılan çeklerin nasıl düzenlenmesi gerektiğini kısaca açıklanacak olunursa:[119]

-Kollektif ortaklıklarda:

Kollektif ortaklıklarda, ortaklardan her biri ayrı ayrı ortaklığı idare ve temsile hak ve görevini taşırlar. Ancak, ortaklık sözleşmesine bu kuralın aksine hükümler konulabilir. Ya da ortakların oybirliği veya oyçokluğuyla verecekleri kararlarda idare ve temsil işleri, ortaklardan birine, birkaçına veya tümüne birlikte verilebilir.

---

[115] Y. 19. HD'nin T: 26.11.1999, E:1999/4745, K:1999/7135 sayılı kararı (Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 287).

[116] Keşidecinin çek düzenleyebilme ehliyetine sahip olup olmaması hali, münhasıran kendi sorumluluğunun tayini bakımından önemlidir. Yoksa medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmayan keşidecinin imzaladığı çek, kanunun aradığı unsurları tümden haiz olmak şartıyla yine çek hükmündedir. Bkz. Doğanay, **TTK Şerhi,** s. 2106.

[117] Temsil ettiği tüzel kişinin adı veya ticaret unvanını belirtmeden çeki imzalayan temsilci şahsen sorumlu olur. bkz. Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 156.

[118] Y.12.HD'nin T: 07.06.2012, E:2012/3692, K:2012/19798 sayılı ilamında: "*...Takip dayanağı 31.3.2010 keşide tarihli çekin, keşideci şirketi temsilen i.c.p. Tarafından imzalanarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Dosyadaki 27.10.2010 tarihli ticaret sicil memurluğundan gönderilen müzekkere cevabına göre, 10.02.2009 tarihli karar uyarınca 10 yıl süre ile aralarında takip borçlusu İ.C.P.'nın da bulunduğu altı kişinin şirketi müştereken temsile yetkili kılındığı anlaşılmaktadır. TTK.nun 690. maddesi göndermesiyle aynı yasanın 589. maddesinde; "salahiyeti olmadığı halde gerçek ve tüzel kişinin temsilcisi gibi kambiyo senedi imzalayan kişinin o senetten dolayı bizzat sorumlu olacağı" düzenlenmiştir. bu durumda takip borçlusunun yetkisini aşarak düzenlemiş olduğu çekten dolayı şahsen mesul olmasında ve takip edilmesinde usulsüzlük yoktur...*"şeklinde karar verilmiştir. (**UYAP,** 13.04.2014).

[119] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** 2016, s. 929-930.

Sadece bir ortağa idare ve temsil yetkisi verilmiş ise, bu kişi şirketi tek başına idare ve temsil eder. Bu demek oluyor ki, bu ortak ortaklık adına tek başına çek de düzenleyebilir. Diğer ortakların, çek düzenleme yetkileri bulunmamaktadır. Fakat ortaklıkların birkaçına birlikte idare ve temsil yetkisi verilmiş ise, çek düzenlenebilmesi için birkaç ortağın veya tümüne birlikte yetki verilmişse, tüm ortakların çeki imzalaması gerekmektedir.

-Adi Komandit Ortaklıklarda:

TTK'nm 317 ve devamındaki maddelerde düzenlenen adi komandit ortaklıklarda, ortaklığı idare ve temsil yetkisi komandite (sınırsız sorumlu) ortaklara aittir. Ancak komanditer (sınırlı sorumlu) ortaklar, adi komandit ortaklığı idare ve temsil edemezler. Komandite ortağın idare ve temsil yetkisinin sınırı ise, kollektif ortaklıklar hakkındaki hükümlere tabidir.

-Anonim Ortaklıklarda:

Anonim ortaklık, yönetim kurulu tarafından idare ve temsil olunur (TTK. 365), Dolayısıyla yönetim kurulu, iç ilişkide ortaklara karşı, dış ilişkide üçüncü kişilere karşı ortaklığı temsil etmektedir.

Anonim ortaklıkta temsil yetkisi, yönetim kurulu üyeleri arasında sınırlandırılabilir. Bu sınırlama, TTK'nın 367 ve 371'inci maddelerinde belirtilen hükümler nazara alınarak yapılır. Buna göre; ortaklığın temsilinde özel bir düzenleme yapılabilir. Yönetim ve temsilde birlikte işlem yapılmasının zorluğu dikkate alınarak temsil yetkisinin bölünmesi değerlendirilmelidir.

TTK'nm 367. maddesinde, yönetim ve temsil işlerinin, murahhas üye veya murahhas müdürlere bırakılabileceği düzenlenmiştir. Yine TTK'nın 371. maddesinde, birlikte temsil ve bunun istisnaları belirtilmiştir. Esas sözleşme ile farklı bir düzenleme yapılması yoluna da gidilebilir. Bu değişikliğin üçüncü kişileri bağlayabilmesi için, yönetim kurulunca karara bağlanması ve TTK'nın 36/1 ve 3. maddesi gereğince tescil ve ilanı gerekmektedir.

TTK'nm 371. maddesinde birlikte temsilin istisnaları belirtilmiştir. Buna göre; ortaklığın merkez işleri için belirlenen temsilciler ile şube temsilcileri farklı olarak belirlenerek bir sınırlama yapılabilir. Ancak bunun iyi niyetli 3. kişileri bağlayabilmesi için, tescil ve ilanı gereklidir. Diğer istisna ise, müşterek yetki yönünden getirilen bir sınırlamadır. TTK'nın 370/1. maddesinde çift imza kuralı getirilmekle, bir tür müşterek sınırlama söz konusu edilmişse de, bu müşterek sınırlamaya ilişkin kural, sözü edilen maddedeki çift imza kuralı dışında kalan, esasen bir yetkilendirmedir. Yani buradaki müşterek sınırlamada, TTK'nın 370/1'de öngörülen yönetim kurulunun herhangi iki üyesinin imzası değil de, belli yönetim kurulu üyelerine verilen yetki kuralı getirilmektedir. Yönetim kurulu başkanı ile başkan yardımcısının birlikte imzalaması şeklindeki sınırlama buna örmek olarak verilebilir.

Özel kurallar belirlenmemişse TTK'nın 371. maddesinde öngörülen kurallar uygulanır. Buna göre, anonim ortaklığın temsili, en az iki yönetim kurulu üyesinin imzası ile sağlanır.

Çek imzalanması yönünden de, anonim ortaklık esas sözleşmesinde özel kurallar öngörülmemiş ise, yönetim kurulu üyelerinden en az iki üyenin imzası ile oluşturulan çekte, anonim ortaklık sorumlu olacaktır. Eğer, özel kurallar varsa, bu kuralların yerine getirilmesi sonucu düzenlenen çeklerde anonim ortaklığın sorumluluğu doğacaktır.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklarda idare ve temsil yetkisi ise, anonim ortaklıklardaki gibidir (TTK. 570).

-Limited ortaklıklarda:

Limited şirketlerin yönetim ve temsili TTK'nın 623. maddesinde düzenlenmiştir. Müdür ya da müdürler, limited şirketin yönetim ve temsil organıdır. 6102 sayılı TTK ile "özden organ" ilkesi yani bütün ortakların şirketi birlikte yönetmesi ilkesi terk edilmiştir. Yeni düzenlemede şirketin yönetiminde profesyonelleşme amaçlanmış ve bu doğrultuda seçilmiş organ sistemi

benimsenmiştir.[120] Bu sistemde yönetim hakkı ve yetkisi şirket sözleşmesi ile atanan ya da sözleşmede gösterilen 3. kişi veya ortağa bırakılmaktadır. Tek müdür atanabileceği gibi birden fazla kişi de müdür olarak atanabilir. Ancak en az bir şirket ortağı müdürler arasında olmalıdır. Bu da demek oluyor ki limited şirket tamamen 3. kişiler tarafından idare edilemez.

Limited şirkete birden fazla müdür atanmış ise, TTK'nın 624. Maddesinde göre bu kişilerin kurul halinde hareket etmesi gerekmektedir. Burada anonim şirket yönetim kuruluna benzer bir düzenleme getirilmiştir.

TTK'nın 629.maddesinde limited şirket müdür ya da müdürlerinin temsil yetkisinin kapsamı düzenlenmiştir. Bu maddede de anonim şirkete atıf yapılmıştır. Temsil yetkisinin kullanılmasında aksi şirket sözleşmesinde kararlaştırılmamış ise çift imza kuralı uygulanmaktadır. İmza yetkisine sahip olan kişi ya da kişiler şirketin unvanı altına imzalarını atarlar ve bu şekilde şirketin hukuken sorumluluğu doğar. Şirket adına çek düzenleme yönünden de bu kaideler geçerlidir.

-Tacir Yardımcıları açısından;

Tacir yardımcılarından ticari mümessilin tüzel kişi tacir adına çek düzenleme yetkisi yasal zeminde vardır. Ancak ticari vekil, sadece tacirden aldığı özel yetki ile tacir adına çek keşide edebilmektedir.[121] Uygulamada ticari mümessilin ve/veya ticari vekilin temsil yetkisi, işletme sahibinin (tüzel kişiliğe sahip işletmelerde, temsile yetkili olanın) tek taraflı bir hukuki işlemine bağlıdır. Yine herhangi bir şekil şartına tabi değildir, ancak yasal düzenlemeler çerçevesinde ve yerleşik içtihatlarda,

[120] Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku Dersleri,** Dora Yayınları, 1. Baskı, Bursa, Şubat 2013, s. 389.

[121] Deryal, **Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak)**, s.516, Y. HGK, T.26.04.2000, E:2000/19-818, K:816, bkz. Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1273; Hayrettin Çağlar, "5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin Ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma Ve Çek Düzenleme Yasağı" **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XIII, 2009, S.1-2, s. 7-8

dolayısıyla uygulamada işletme sahibinin tek taraflı bu hukuki işleminin, genellikle yazılı bir vekâletname verilmesi şeklinde olduğu görülmektedir.[122]

1.2.1.1.6. Banka Tarafından Verilen Seri Numarası

TTK'nın bir kısım maddelerinde değişiklik yapan 15.07.2016 tarihinde yayınlanan 6728 sayılı yasanın 70. maddesi ile çekin zorunlu unsurları arasına "banka tarafından verilen seri numarası" da eklenmiştir. TTK'nın 780/1-g maddesinde yerini bulan bu düzenleme gereğince "seri numarasının" bulunmaması halinde çek geçersiz sayılacaktır. Ancak TTK 781/4 maddesindeki düzenleme ile yabancı banka tarafından bastırılan çeklerde seri numarasının bulunmamasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği kabul edilmiştir.

1.2.1.1.7. Karekod

6728 sayılı kanunla, TTK'nın 780/1-h maddesine çekin zorunlu unsurları arasına "karekod" da eklenmiştir. 31.12.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan "Çeklerde Karekod uygulamasına İlişkin Tebliğ" ile bu uygulamaya dair usul ve esaslar ayrıntılı olarak kabul edilmiştir. 2015 yılında isteğe bağlı olarak uygulamaya başlanmış olan karekod, 01.01.2017 tarihi itibariyle zorunlu hale gelmiştir. Bu tarihten sonra düzenlenen çeklerde karekod bulunmaması halinde çek geçersiz sayılacaktır[123].

Buna göre 01.01.2017 tarihinden önce basılan çeklerde bu unsur aranmayacaktır. Bu kapsamda kanun koyucu tarafından bankalara karekodlu çek basımına uygun zemini oluşturmaları ve mevcut çek defterlerini tüketmeleri için 01.01.2017 tarihine kadar süre tanındığı görülmektedir.

---

[122] YHGK'nın T: 29.11.2006, E:2006/12-758, K:2006/754 sayılı ilamında: *"...Somut olaya gelince; davacı şirket yetkilisi H.C.A. tarafından, dava dışı N.A.'ya verilen 12.12.2002 tarihli vekâletnamede tanınan yetkiler, şirket adına taşınmaz alınması, satılması, ipotek düzenlenmesi, ipoteğin fekki, bunlarla ilgili kredi alınması, tescil işlemleri yapılmasıyla sınırlıdır. Buna göre, N.A.'nın işletmenin tüm işlerini idareyle görevlendirilmiş olduğundan ve böylece işletmenin belirli yetkilere sahip "idarecisi" niteliği taşıdığından söz edilemez. Dolayısıyla, N.A.'nın ticari mümessil olmadığının, şirketin ticari vekili durumunda bulunduğunun kabulü zorunludur. Vekâletnamede N.A'ya, şirket adına kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi verilmemiştir. Şirketin sorumlu olabilmesi için, kambiyo senedi düzenleme yetkisinin ticari vekile verilen vekâletnamede açıkça belirtilmiş olması gerekir..."* şeklinde karar verilmiştir. (**UYAP**, 15.04.2014).

[123] Yabancı banka tarafından bastırılan çeklerde karekodun bulunmaması çekin geçerliliğini etkilememektedir. (TTK m.781/4)

6728 sayılı kanunun 70. maddesine göre; çek hesabında yazılı karekod sayesinde;

-Çek hesabı sahibinin çek hesabı bulunan toplam banka sayısı,

-Bankalara ibraz edilmemiş çek adedi ve tutarı,

- Son 5 yılda "karşılıksızdır" işlemi gören ve halen ödenmemiş çeklerin adedi ve tutarları,

- Çek hesabı sahibi hakkında çek hesabı açma yasağı bulunup bulunmadığı, varsa yasaklama kararının tarihi gibi bilgilere erişim sağlanabilecektir.[124]

Çekin halen dolaşımda olup olmadığına ilişkin bilgilerin ortaya konulması, çek yaprağının doğru olup olmadığını, keşidecinin geçmiş dönemlerdeki ödeme performansını belirleme amacıyla bankalar tarafından karekod basılmış olan çeklere "findeks karekodlu çek" denilmektedir. Standart banka çeklerinin yeni bir versiyonu olan fideks karekodlu çeklerin üzerinde, keşidecinin çek ödeme geçmişi ve çek yaprağının geçerliliğine ilişkin bilgilerin görüntülenmesine olanak sağlayan bir karekod bulunmaktadır. Bu karekod ile insanlar, karşılıksız, sahte veya tedavülde olmayan çeklere karşı tedbirli davranabileceklerdir. Yine findeks karekodlu çek sayesinde, karekodun sorgulanmasıyla elde edilecek bilgiler doğrultusunda insanlar, çek yaprağının doğruluğunu, keşidecinin geçmiş çek ödeme performansını tahmin edebileceklerdir.[125]

6728 sayılı kanunun 62. maddesi ile ileri tarihli çekler açısından şirket temsilcisinin yetkisinin sona ermesine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Madde ile "*Karekodlu çekin sisteme kaydedildiği tarihten sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişiklikler, çek hesabı sahibi tüzel kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz*" hükmü getirilmiştir. Bununla, şirket tarafından

[124] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 291-292.

[125] Yılmaz Yördem, "6728 Sayılı Kanunla Çek Kanununda Yapılan Değişiklikler Ve Karşılıksız Çek Sorunsalı", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl:9, Sayı:33, Ocak 2018, s. 362, http://www.taa.gov.tr/yayin/turkiye-adalet-akademisi-dergisi-33-sayi, Köle, Görgülü, "Çekin Şekil Şartları…", s. 97; Narbay, Güney "6728 Sayılı Kanun'un …" s.49.

düzenlenen bir çekin yetkisiz kişilerce düzenlendiği gerekçesiyle banka veya şirket tarafından karşılığının ödenmemesinin, dolayısıyla çek alacaklısının zarara uğramasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, 6728 sayılı Kanunda karekodlu çekin sisteme kaydedildiği tarihten sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişikliklerin, çek hesabı sahibi tüzel kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırılamayacağı belirtilmiştir.[126]

1.2.1.2. Çekin Alternatifli Unsurları

1.2.1.2.1. Düzenleme (Keşide) Yeri

6102 sayılı TTK'nın 780/1 maddesinin "e" bendinde "düzenleme yeri" de çekte gösterilmesi gereken unsurlar arasında sayılmıştır. Ancak, çekte düzenleme yerinin gösterilmemiş olması ilk etapta çekin niteliğini kaybetmesine sebep olmaz, yani çeki geçersiz kılmaz. Zira kanunun 781/3 maddesine göre, bu durumda keşidecinin adı ve soyadının yanında bulunan yer, düzenleme yeri sayılır. Bu, "iki alternatifli zorunlu bir şekil" şartıdır. Senedin çek olma vasfı, ancak bu iki alternatiften ikisinin de bulunmaması halinde ortadan kalkar[127]. Muhatap banka, böyle bir senedi ödemeyi reddederse, ödememeden dolayı sorumlu tutulamaz. Böyle bir senet, eğer emre yazılı olarak düzenlenmişse havale, hamile yazılı olarak düzenlenmişse yazılı delil başlangıcı sayılır.[128] Yargıtay'a göre böyle bir çek "havale" niteliğinde olup, genel haciz yolu ya da kambiyo senetlerine özgü takip yolu ile takip edilemez. Keşide yeri bulunmayan böyle bir çek, temel ilişkiye dayalı olarak yapılacak olan icra takiplerinin ve açılacak davaların ispatında ancak bir "yazılı delil başlangıcı" olarak kullanılabilir.[129]

TTK'nın 780/1-f. maddesi uyarınca, çeklerde keşidecinin adı değil sadece imzasının bulunması gerekli ve zorunludur. Bu açıdan TTK'nın 781/3 fıkrası, 780/1-f maddesi ile çelişkilidir. Zira TTK'nın 781/3. maddesinde "*Düzenlenme yeri*

[126] Köle, Görgülü, "Çekin Şekil Şartları…", s. 99.
[127] Y. 12.HD'nin T: 09.05.2016, E:2015/33937, K:2016/13587 sayılı ilamında; yetki sözleşmesi ile kabul edilen yerin keşide yeri olarak kabulünün mümkün olmadığı belirtilmiştir. (UYAP, 01.06.2018)
[128] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1055.
[129] Deryal, **Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak),** s. 352.

gösterilmemiş olan çek, düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır" hükmü mevcuttur. Yanlış bir anlaşılmaya sebep verilmemesi için, TTK'nın 781/3 fıkrasındaki "keşidecinin adı" şeklindeki ibarenin, "keşidecinin imzası" şeklinde yorumlanması gerekmektedir.[130] Ancak keşidecinin isminin ya da imzasının yanında bir yer ismi yer almıyorsa, bu durumda artık çek geçersiz olup adi havale niteliğinde sayılacaktır.

Keşide yeri yazılmadan çekin tedavüle çıkarılması, dolayısıyla bu şekilde çek düzenlenmesi mümkün olduğundan, keşide yerinin sonradan ve hatta bir başkası tarafından farklı bir kalemle yazılmış olması çeki geçersiz kılmaz.[131]

Kanunda öngörülen bu alternatifli unsur açısından önemli olan husus, *keşidecinin* ad-soyad ya da imzası yanında bir yerin gösterilmesidir; yoksa muhatap ya da lehtarın veya avalistin yanında gösterilen yerler kesinlikle keşide yeri olarak kabul edilemez.[132] Yine çeki bankaya ibraz eden kimsenin çekin arkasına yazılı adresinin keşide yeri olarak kabulü mümkün değildir.[133] Buna karşılık, çekte yer alan keşidecinin ad ve soyadı yanındaki matbu bir adres, yani banka tarafından boş çek yaprakları hazırlanırken keşidecinin ad ve soyadı yanında basılı olarak gösterilen yer keşide yeri olarak kabul edilebilir. Yine keşidecinin imza atarken kullandığı kaşede yazılı olan bir yer de keşide yeri unsurundaki eksikliği giderebilecektir. Bu da demek oluyor ki keşide yerinin mutlaka el ile yazılması şart değildir.[134]

Keşide yerinin gerçeğe uygun olarak yazılması da zorunlu değildir. Zira keşideci ibraz sürelerinden yararlanmak amacıyla, çeki gerçek düzenlediği yerden

---

[130] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 93.

[131] Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 155; Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**,1997, s. 1058.

[132] Y. 12.HD'nin T: 19.11.2013, E:2013/27714, K:2013/36556 sayılı ilamında: *"...Senette bulunması zorunlu olan düzenleme yeri ve düzenleyenin adresi senedi düzenleyen için geçerli olup, 6102 sayılı TTKnın 702. maddesi hükmüne göre, kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi senetteki borçtan sorumlu olan aval verenin adresinin senette yazılı olması hali yukarıda açıklanan zorunluluğu gidermez..*" şeklinde karar verilmiştir. (**UYAP**, 15.04.2014).

[133] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**,1997, s. 1056.

[134] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.94; Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1056.

başka bir yeri keşide yeri olarak gösterebilir. Ancak hiç mevcut olmayan bir yer keşide yeri olarak gösterilemez.[135]

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 14.12.1992 gün ve 1992/1 esas, 1992/5 karar sayılı ilamında belirtildiği üzere; çeklerde keşide yerinin neresi olduğunun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek ve başka yerleşim yerlerini çağrıştırmayacak biçimde açık, net ve herkes tarafından anlaşılabilir şekilde gösterilmesi zorunludur. Zira bu, çekin ödeme için ibraz sürelerinin tespiti açısından önemlidir.[136] Ancak yer adı ile neyin amaçlandığı hususu doktrinde ve uygulamada tartışmalıdır. Bir görüşe göre; düzenleme yeri olarak senedin düzenlendiği ilin adının yazılması zorunlu değildir. İl yerine, ilçe, köy ve *benzeri yerler* de yazılabilmektedir.[137] Başka bir görüşe göre ise; kanunda öngörülmemekle beraber uygulamada, düzenleme yerinin "idari birim" olarak gösterilmesi gerektiği kabul edilmelidir. Bu nedenle idari birim olmayan yerlerin düzenleme yeri olarak kabulü mümkün değildir.[138] İdari birimler ise il, ilçe, bucak/kasaba, ve köy gibi yerlerdir.[139]

Yargıtay kararlarında ise ancak tüzel kişiliği haiz idari birimlerin keşide yeri olarak gösterilebileceği, buna karşılık tüzel kişiliği olmayan örneğin İnciraltı, Kızılay, Ataköy, Çemberlitaş gibi mahalle ve semt adlarının keşide yeri unsurunu taşımadıkları belirtilmiştir. Y. 6. CD'nin T: 06.05.1997, E:1997/4697, K:1997/4803K, kararında; "*...Suça konu çekte keşide yerinin "Çemberlitaş" olarak yazıldığı, hangi il veya ilçeye bağlı olduğu belirtilmemiş olduğundan, bu haliyle Türk Ticaret Kanunu'nun 692. maddesinde yazılı keşide yerinin bulunmadığı gözetilmeden ... hüküm kurulması...*" şeklinde karar verdiği görülmüştür. Yine Y. 12. HD'nin T: 19.09.2013, E:2013/19889, K:2013/29082 sayılı kararında; "*...Somut olayda, takip konusu senette keşide yeri yazılı olmayıp, keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan " Basınköy/Florya"nın da*

---

[135] Karahan ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 347.

[136] Y.İBK. T:14.12.1992, E:1, K:5 sayılı karar için bkz. Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, s. 935.

[137] Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 26; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 94.

[138] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s.296; Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, s. 926; benzer yönde Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 155.

[139] Karahan ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 347; 6102 sayılı TTK'da "yer" kavramının düzenlenmemesine doktrinde eleştiriler getirilmiştir. Bu hususta bkz. **Bahtiyar,** Mehmet: "6102 Sayılı TTK'nın Kıymetli Evrak Kitabına İlişkin Bazı Değerlendirmeler", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sy. 2-3, Temmuz-Ağustos 2017, s. 67-82.

*idari birim olmayıp İstanbul ilinin Bakırköy ilçesinin bir mahallesi - semti olduğundan yasanın aradığı geçerli bir tanzim yeri niteliğinde değildir. Zira mahalle adı keşide yeri olarak yazılamaz. Bu nedenle takibe dayanak belgede tanzim yeri yazılı bulunmadığından kambiyo senedi vasfı yoktur…"*şeklinde karar verdiği görülmüştür. Y. 12. HD'nin başka kararlarında "keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan 'Grup Cafe', 'Gültepe' " idari birim ihtiva etmemesi sebebi ile keşide yeri olarak kabul etmediği anlaşılmaktadır.[140]

06.12.2012 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan, On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 6360 Sayılı Kanun ve sonrasında 6447 sayılı yasa ile bu yasada değişiklik yapan 22.03.2013 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan kanuna göre; bazı belediyeler kaldırılmış ve mahalleye dönüştürülmüştür. Mahalleye çevrilen bu belediyeler artık idari birim olmaktan çıktığı için, 22.03.2013 tarihi ve sonrasında, bu yerler artık keşide yeri olarak gösterilmeyecek, gösterildiği taktirde keşide yeri kabul edilmeyecek, dolayısıyla gösterilmemiş sayılacaktır.[141]

Keşide yerinin kısaltılarak yazılabilmesi mümkündür. İst, Ank, G.Antep, Ş.Urfa, K.Kale gibi.[142] Önemli olan çekin nerede keşide edildiğinin hiçbir kuşkuya mahal vermeksizin bu yerlerden anlaşılabilmesidir.

Buna karşılık örneğin "A.ova, Als., Adap., Ant.,..T.Reis,"[143] gibi kısaltmalar; yine Yargıtay kararları ile geçersiz kısaltmalar olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda; Yargıtay 12. HD'nin T:24.06.2010, E:2010/4259, K:2010/16408 sayılı kararı incelendiğinde; "*Somut olayda alacaklı tarafından takibe konu edilen 20.11.2008 keşide tarihli ve 39.651,00- YTL bedelli çekte keşide yeri olarak gösterilen (ARD)*

---

[140] Y.12. HD'nin T: 19.11.2013, E:2013/27940, K:2013/36504 sayılı kararı; Y.12. HD'nin T: 16/09/2013 E:2013/19608, K:2013/28530 sayılı kararı; Y.12. HD'nin T: 28/05/2012, E:2012/21485, K:2013/981 sayılı kararı (**UYAP**, 15.04.2014); benzer yönde Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 68.

[141] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, s. 926.

[142] Y. 10. CD, T:26.3.2002, E:2002/957, K:2002/13866 sayılı ilamında: *"...Davaya konu çek fotokopisindeki "K.Kale" şeklindeki kısaltmanın, hiçbir duraksamaya yer vermeden, açık ve net olarak "Kırıkkale"yi ifade ettiği, başka herhangi bir yerleşim yerini çağrıştırmadığı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi..."* şeklinde karar verilmiştir. Benzer yönde Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, s. 925.

[143] Y.12.HD'nin T:22.12.2016, E:2016/7826, K:2016/25961 sayılı ilamı (**UYAP,** 08.01.2018).

herhangi bir idari birimi çağrıştırmamakla birlikte, TTK'nun 693/son maddesi hükmüne uygun olarak çekin sağ alt köşesinde borçlu keşidecinin adresinin Ardeşen-Rize olarak yazılı olduğu görülmektedir. Bu durumda mahkemece borçlunun sair itirazlarının incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken (HGK E:2008/12-416, K:2008/416), çekte keşide yeri bulunmadığı nedeniyle yazılı şekilde takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir." şeklinde karar verildiği görülmüştür.[144]

Bazı durumlarda karışıklığa meydan vermemek veya ibraz süresinin doğru şekilde tespiti açısından, aynı ad altında birden fazla ilçenin bulunması halinde, *"il"* adının yazılmasının gerektiği doktrinde ileri sürülmüştür.[145]

Aynı ismi taşıyan birden fazla ilçenin bulunması halinde, çeke düzenleme yeri olarak sadece ilçe adının yazılması durumunda, (örneğin sadece Edremit gibi), her ne kadar çek düzenleme yerinin eksikliği nedeniyle geçersiz olmasa da (çünkü idarî birim olarak en azından bir ilçe adı yazılıdır) ibraz süresinin tayininde belirsizlik ortaya çıkabilecektir. Örneğin "Edremit" ilçe olarak hem Balıkesir hem de Van'da bulunmaktadır; aynı şekilde "Ereğli" de Konya ve Zonguldak'ta olmak üzere birden fazladır. Keşidecinin çek hesabı Edremit/Van ise ve keşide yeri olarak da sadece Edremit yazılmışsa, bu takdirde, düzenleme yeri ile ödeme yerinin aynı olduğu *farzedilerek* ibraz süresi 10 gün olarak kabul edilebilmelidir. Ancak, keşide yeri olarak çeke açıkça Edremit/Balıkesir yazılmışsa, ödeme yeri de Van ise, düzenleme yeri ile ödeme yerinin farklı olması nedeniyle, ibraz süresi bir ay olacaktır.[146]

Keşide yerinin, kaşe basmak suretiyle gösterilmesi, çekin geçerliliğine engel değildir.

---

[144] **UYAP,** 08.01.2018.

[145] Narbay, idari birim kavramından il sınırını anlamanın en iyi çözüm olduğunu belirtmiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Şafak Narbay, "**Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan "Yer" kavramına "De Lege Lata" ve "De Lege Feranda" Çözüm Önerileri",** Bigi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, Beta Yayınları, C.I, İstanbul 2003,s.814; Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri**, s.41.

[146] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 297.

Birden fazla keşide yeri gösterilen senetler, keşide yerinin "belli olma" özelliğini yitirdiğinden geçersizdir.[147] Bu yerlerden birinin veya birkaçının başka memleketlerde olması sonucu değiştirmez. Çekin birden fazla keşidecisinin olması halinde dahi durum değişmez. Zira birden fazla keşidecinin varlığı, çekte birden fazla havaleyi, birden fazla borç taahhüdünü ifade etmemektedir. Bir tek havale mevcuttur; bunun için gerekli irade beyanı müştereken yapılmaktadır.[148] Yine açıkça keşide yeri olarak gösterilen bir yerin gerçekte mevcut olmaması halinde senet geçersiz olacaktır.[149] Ancak bu, çekteki keşide yeri bölümüne mutlaka "çekin gerçekten keşide edildiği yerin yazılması gerekir" şeklinde yorumlanmamalıdır. Örneğin ödeme yerinde keşide edilmiş olmasına rağmen, çek üzerine farklı bir yerin yazılması ve bu yolla da ibraz sürelerinin uzatılması mümkündür.[150]

Çekte keşide yerinin zorunlu unsur olarak kabul edilmesinin nedeni çekteki keşide yerine göre 10 gün-1 ay- 3 aylık ödeme için ibraz sürelerini belirlemek içindir. Çekte keşide yerinin en geç ibraz zamanında yazılı olması gerektiğine ilişkin kuralın nedeni de budur. İbrazdan sonra bu unsur tamamlansa dahi, artık belge çek niteliğini kazanamayacaktır.

Keşide yeri gösterilmemiş bir çekte keşidecinin bir tüzel kişi olması ve kaşesinin bulunması halinde, keşidecinin ad ve soyadı yanında genelde adres bulunduğundan bu eksiklik giderilebilmekte ise de, keşidecinin gerçek kişi olması halinde, keşideci yanında çok defa yazılı bir yer bulunmamaktadır. Yargıtay bir kararında çekin arka yüzündeki adresin keşide yeri olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varmıştır.[151]

1.2.1.2.2. Ödeme Yeri

TTK m. 780/1-d uyarınca, çek, ödeme yerini içermelidir. Çekte ödeme yerinin gösterilmesi, özellikle ibraz sürelerinin belirlenmesi, kanunlar ve yetki ihtilafının

[147] Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 155; Bozkurt, **Ticaret Hukuku- Cilt 3, Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 198.
[148] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 1997, s. 1056.
[149] Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.43
[150] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 96; Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 155.
[151] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 69.

çözümü için önem arz etmektedir. Zira pasif çek ehliyeti (TTK 819), ödemeye ilişkin konular (TTK 822), şekil (TTK 820) ve süreler (TTK 820/2, 767) gibi hususlarda, hangi ülke kanununun uygulanacağını tespit için gereklidir.[152]

TTK'nın 780/1-d maddesinde düzenlenen bu unsur, TTK 780. maddede sayılan diğer unsurlardan farklıdır. Bu fark, ödeme yerinin gösterilmesinin mutlak zorunlu unsur olmamasıdır. Nitekim TTK 781. maddenin 2. fıkrasında, ödeme yerinin gösterilmemesi halinde ne yapılacağı belirtilmiştir. Buna göre; muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer, ödeme yeri sayılır. Örneğin çekte sadece T. İş Bankası A.Ş. yazılmış ise, bankanın Genel Merkezi olan İstanbul Merkez Şubesinde ödenmelidir.[153]

Muhatabın ticaret unvanının yanında birden fazla yer gösterilmiş ise çek, ilk gösterildiği yerde ödenecektir. Böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa çek muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenecektir.[154] Çekte birden fazla ödeme yeri gösterilip gösterilemeyeceği hususunda KINACIOĞLU, poliçede olduğu gibi çekin de yalnız bir ödeme yeri ihtiva etmesi gerektiğini belirtmiştir. Hatta eğer kanun çekte birden fazla ödeme yeri olabileceğini kabul etseydi, ödemenin ilk gösterilen yerde yapılacağını ayrıca hükme bağlamazdı şeklindeki görüşünü ileri sürmüştür.[155]

Çekte ödeme yerinin gösterilmesine ilişkin hükümde "muhatabın merkezinden" söz edilmiş ise de, Çek Kanunu'nun 2/7. maddesinde *"çek defterinin her yaprağına çek hesabının bulunduğu şube adının yazılması*" zorunluluğunun getirilmesinden dolayı "muhatabın merkezi" düzenlemesinin anlamını yitirdiği

[152] Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku**, 2012, s. 242, Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 82.
[153] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 925.
[154] Y.12. HD'nin T: 31.01.2008, E:2007/23259, K:2008/1543 sayılı ilamında: *"... Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibine konu edilen çekte muhatap banka olarak C-Kredi Ve Kalkınma Bankası A.Ş. (C-BANK) Genel Müdürlük olarak görülmektedir. Bu durumda sözü edilen çekte ödeme yeri yukarıda açıklandığı şekilde gösterildiğinden ve ilgili bankanın genel müdürlüğünün de İstanbul'da olduğu tartışmasız bulunduğundan anılan çek TTKnun 692. maddesinde öngörülen tüm yasal unsurları taşımaktadır. Aksine kabul aşırı şekilcilik olup hak kaybına neden olmaktadır. Mahkemenin kabulünde olduğu üzere zamanaşımı da oluşmadığından borçlunun isteminin reddi yerine yazılı gerekçeyle takibin iptali yönünde hüküm kurulması isabetsizdir...*" şeklinde karar verilmiştir.(**UYAP**, 18.04.2014).
[155] Kınacıoğlu, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Nobel yayınları, 5.Bası, Ankara-1999, s. 265.

doktrinde ileri sürülmüştür.[156] Zira çek defterinin henüz keşideciye tesliminden önce çek yaprakları üzerine matbu şekilde ödeme yeri yazılmış olacağından, uygulamada çekte ödeme yerinin yazılmaması gibi bir durumla karşılaşılmaz.[157] Ancak bir başka görüşe göre, oldukça düşük rastlanabilecek bir ihtimal de olsa, şube adının yazılmamış bulunması, Çek Kn. 3. madde uyarınca çeki geçersiz kılmayacağı için, TTK'daki 781/2 maddesinin uygulama olanağı olduğunu göstermektedir.[158]

Çekin nerede ödeneceğinin mülki bölüm olarak gösterilmesi yeterli olup ayrıca muhatabın adresinin de belirtilmesi gerekmez. Çünkü çek, bir banka veya finans kuruluşunca ödeneceğinden ve bu kuruluşlar ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş olduğundan, adresleri kolayca tespit edilebilmektedir.[159]

Muhatap banka veya katılım bankası ödeme yerinde birden fazla şubeye sahipse, ödemenin bunlardan hangisinde yapılacağının gösterilmesinde fayda vardır. Esasen bankalar müşterilerine verdikleri çeklerinde bu hususu belirtmektedirler. Buna göre, "iş merkezi" teriminin Bankalar Kanunu 9/6 kapsamında muhatap bankanın "merkez şubesi" olarak anlaşılması ve bu gibi hallerde çekin ödeme yerinin de muhatap bankanın merkez şubesi olarak kabul edilmesi gerekir. Ancak buradan, bir çekin mutlaka ödeme yeri olarak gösterilen ya da ödeme yeri sayılan yerde ibraz edilmesi gerektiği gibi bir sonuca da varılmamalıdır. Zira 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 3/1. maddesine göre, karşılığı (provizyonu) bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde banka veya finans kurumu tarafından ödenecektir; Bu gibi hallerde çek, muhatap bankaya, yani onun tüzel kişiliğine ibraz edilmiş sayılmakta, bu nedenle hesabın bulunduğu şubenin ödemeyi reddedemeyeceği kabul edilmektedir.[160] Dolayısıyla ödeme yerinin belirlenmesi, çekin nerede ibraz edileceği değil, daha çok ibraz sürelerinden hangisinin uygulanacağının tespiti

---

[156] Abuzer, Kendigelen, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, Oniki levha Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2016, s. 579; Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri**, s. 38

[157] Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** 578; benzer görüş İçin Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 83; Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 125.

[158] **Bahtiyar,** Mehmet: "Değerlendirmeler…", s. 67-82.

[159] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**,1997, s. 1050; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 84; Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 153; Kaçak, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek,** s. 131.

[160] Benzer yönde; Oğuz İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998, s. 129.

açısından önem taşımaktadır. Bu bakımdan adresin gösterilmemiş olmasının bir öneminin olmadığı ortaya çıkmaktadır.[161]

1.2.2. 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından

5941 sayılı Çek Kanunu 20.12.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yürürlükten kaldırdığı 3167 sayılı Çek Ödemelerinin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun hemen hemen tüm hükümleri değiştirilmiştir.

Çek Kanunu m. 2/7'de, TTK'da belirtilen çek unsurlarının dışında ayrıca çek defterinin her yaprağında bulunması gerekli unsurlar gösterilmiştir. Bu hükümle TTK'nın çekin şekil şartlarında; yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Çek Kanunu ile getirilen hususlar çekin şekil şartlarına ilave olarak çek yaprağında bulunmalıdır. Bu yeni düzenlemeler ile TTK'nın 780 ve 781. maddeleri değişmiş sayılamaz.

5941 sayılı Çek Kanunu, 31.01.2012 tarihinde 6273 sayılı yasa ile değişik 5941 sayılı Çek Kanunu ve yine 01.07.2012 yürürlük tarihli TTK'nın uygulaması ve unsurlar anlamında hangisinin geçerliliği olacağı değerlendirildiğinde; Çek Kanunu 2. maddesinin 9. fıkrasındaki düzenleme karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; "*Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.*" hükmü kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. Bu da demek oluyor ki, Çek Kanuna uygun olmasa da TTK hükümlerine uygun düzenlenen çekler geçerli kabul edilecektir. Öğretide de gerek TTK, gerek 5941 ve 6763 sayılı yasaların amaçları doğrultusunda uygulanacağı kabul edilmiştir.[162] Ayrıca Çek kanunundaki düzenlemelerin çekin yasal unsurlarından ziyade bankalara bazı yükümlülükler getirdiğini vurgulamak gereklidir.

---

[161] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 83, Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 125.

[162] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, s.923; Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku**, 2012, s. 238.

1.2.2.1. Çek Numarası

Her ne kadar Çek Kanununda buna dair açık bir hüküm bulunmasa da çek numarası, bir çeki diğer çeklerden ayıran en önemli unsurdur. Bu unsur, Merkez Bankası tarafından çıkarılan ve çekin baskı şekline ilişkin esasları içeren 2010/2 sayılı Tebliğin 3/1-c maddesinde hükme bağlanmıştır. Buna göre, çek defterinin her birinin yaprağına çek numarasının matbu olarak yazılması bir zorunluluktur.

1.2.2.2. Çek Hesap Numarası

TTK'da yer almasa da Çek Kanununda her çek yaprağına "çek hesabı numarası" yazılması zorunluluğu getirilmiştir. Merkez Bankası tarafından çıkarılan çekin baskı şekline ilişkin esasları içeren 2010/2 sayılı Tebliğin 3/1-c maddesinde de, çek defterinin her bir yaprağına çek hesap numarasına matbu olarak yer verilmesi zorunluluğu düzenlenmiştir. Bu düzenleme, çek hamilinin çekin bir bankaya ait olup olmadığını, ait ise bahse konu hesapta karşılığın bulunup bulunmadığını denetlemesine imkân sağlamaktadır.

1.2.2.3. Çek Hesabının Bulunduğu Banka Şubesinin Adı

5941 sayılı Çek Kanununun 2/7-b maddesi gereğince bankalar, çek defterlerinin her bir yaprağına çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adını yazmaya mecburdur. Merkez Bankası tarafından çıkarılan çekin baskı şekline ilişkin esasları içeren 2010/2 sayılı Tebliğin 3/1-c maddesinde de benzer düzenlemeye yer verilmiştir. Bilindiği üzere tacirler, ticari işletmeleri ile ilgili yürüttükleri faaliyetleri, kendilerine bağlı ticaret siciline tescilli şubeleri aracılığıyla sürdürmektedirler. Çek Kanununda yer verilen "çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adını"nın yazılması zorunluluğuna ilişkin düzenleme ile muhatabın belirginleştirilmesinin amaçlandığı düşünülmektedir.

1.2.2.4. Çek Hesabı Sahibi Gerçek Kişinin Adı ve Soyadı, Tüzel Kişinin Adı:

Gerçek kişiler, ad ve soyad ile anılır ve birbirinden ayrılırken, tüzel kişiler ad-soyad yerine ticaret unvanı ile anılırlar. TTK'da her tacirin ticaret unvanı alması ve bunu ticaret siciline tescil ettirmesi zorunluluğu düzenlenmiştir. Ancak ne TTK'da ne de eski Çek Kn.'da çek yaprakları üzerinde ayrıca hesap sahibi gerçek kişinin ya da keşidecinin ad ve soyadı ile hesap sahibi tüzel kişinin unvanının yazılmış olması aranmamıştır. 5941 sayılı Çek Kanununun 2/7-c maddesinde ise, banka tarafından çek defterinin her bir yaprağına çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin ise adının yazılması zorunlu kılınmıştır. Merkez Bankası tarafından çıkarılan çekin baskı şekline ilişkin esasları içeren 2010/2 sayılı Tebliğin 3/1-c maddesinde de benzer düzenlemeye yer verilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, çek hesap sahibi olan tüzel kişinin adının çek yaprağı üzerine tam olarak yazılmasıdır. Çek hesabı sahibinin tacir olması şart olmadığı için, tüzel kişi ile bağlantılı olarak "unvan" ibaresi kullanılmamıştır.[163]

Çek Kanununda tacir olan kişilere ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler noktasında bir ayrım yapılmış ve yeni bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre, çek hesabı açılmasını veya çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığını beyan edecektir (m. 2/3). Gerçek dışı beyanda bulunan kişi üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (m. 7/3). Tacir veya esnaf olduğunu beyan eden kişiye tacir çeki verilecektir. Tacirin ticari işletmesi ile ilgili iş ve işlemlerde, tacir çeki kullanması zorunlu olup; tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek defteri düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır (m.7/1). Tacir olan kişinin, kendi özel ihtiyaçları için tacir olmayan kişilere verilen çek defteri alıp alamayacağı konusunda yasada bir düzenleme yoktur. Açılacak ayrı bir çek hesabı ile tacire bu tür çek defteri verilmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. Buna karşılık tacir olmayan kişiye tacir çek defteri

[163] Bilgili, Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 157.

veren banka görevlisi elli günden yüz elli güne kadar para cezası ile cezalandırılacaktır (m. 7/3).

1.2.2.5. Tüzel Kişi Adına Çek Düzenleyen Kişinin Adı ve Soyadı:

Çek keşide edebilmek için genel yetki verilmesi yeterli değildir. Bu husus, 6098 sayılı TBK 504/3. maddesinde "*vekil özel olarak yetkili kılınmadıkça kambiyo taahhüdünde bulunamaz*..." şeklinde düzenlenmiştir.

Eski Çek Kanununda yer verilmeyen ancak 5941 sayılı Çek Kanununda hükme bağlanan "tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı"nın çekte yer alması zorunluluğu ile tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin kimliğinin kolaylıkla tespit edilmesi ve uygulamada temsil ve sorumluluk hususunda ortaya çıkan sorunların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Çek Kanununun 2/8. maddesi ile tacir olsun olmasın bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin ad ve soyadının açıkça yazılmasına ilişkin hüküm getirilmiştir. Merkez Bankası tarafından çıkarılan çekin baskı şekline ilişkin esasları içeren 2010/2 sayılı Tebliğin 3/1-c maddesinde de bu düzenlemeye yer verilmiştir. Maddenin gerekçesinde de, tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin adı ve soyadı, çek yaprağı üzerine matbu olarak, kaşe basılmak suretiyle veya el yazısı ile yazılabilecektir.

5941 sayılı Çek Kanununda gerçek kişilerin mutlaka ve sadece kendileri tarafından çek keşide edilebileceğini kabul edilmiştir. Anılan kanunun 5/3. maddesi ile: "*Çek sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi halinde, bu çekten dolayı hukuki ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine aittir"* hükmü düzenlenmiştir. Ancak bahse konu bu düzenlemede "yasal temsilciden" söz edilmemiştir. Bu durumda velayet veya vesayet altındaki kişinin yasal temsilcileri olan veli ve vasilerin, bu kişileri temsilen çek keşide edip edemeyecekleri TMK hükümlerine göre belirlenecektir. TMK'nın 462/5. fıkrasına göre vasinin vesayet altındaki kişi adına kambiyo taahhüdü altına girmesi için vesayet makamının (Sulh

Hukuk Mahkemesi'nin) izni gereklidir. Çocuğun temsil edilmesi ile ilgili 342/3. maddeye göre ise "Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler velayetteki temsilde de uygulanır".

1.2.2.6. Çek Hesabı Sahibi Gerçek veya Tüzel Kişinin Vergi Kimlik Numarası:

3167 sayılı eski Çek Kanunu'nun 3/2 maddesine 4814 sayılı kanun değişikliği ile "çek yapraklarında hesap sahibinin vergi kimlik numarasına yer verilmesi" zorunluluğu getirilmiştir. 5941 sayılı Çek Kanunu ile de bu düzenleme korunmuştur. Merkez Bankası tarafından çıkarılan çekin baskı şekline ilişkin esasları içeren 2010/2 sayılı Tebliğin 3/1-c maddesinde de, çek defterinin her bir yaprağında çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarasına matbu olarak yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Vergi kimlik numarasına ilişkin bu düzenleme, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması amacına yönelik tedbirlerden biri olarak gündeme gelmiştir. Ancak doktrinde oldukça tartışılan bir düzenleme olmuştur. KENDİGELEN, vergiye dayalı birtakım kaygılarla, bir özel hukuk kurumu olan kambiyo senetlerinden olan çeke yönelik bu tür düzenlemeler yapılamasını isabetli bulmayıp, aksine yaklaşımın kambiyo senetlerinde şekil şartları ile sağlanmak istenen tedavül güvenliğinin zedelenmesine yol açabilecek ve çeklerin geçersizliği ihtimalini artıracağı kanaatinde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çekin geçerliliği açısından keşideci ve lehtar ilişkisi dışındaki üçüncü kişilerin de davranışlarına bir sonuç bağlanmasının, bu anlamda bizzat banka tarafından bastırılacak çek yapraklarına yazılması öngörülen vergi kimlik numarasının yazılmamış olmasının geçersizlik yaptırımına tabi tutulmasının isabetli olmadığı görüşünü ileri sürmüştür. Öte yandan, hesap sahibinin vergi kimlik numarasını taşımayan bir senedin, diğer tüm unsurları taşısa dahi artık çek olarak nitelendirilemeyeceğinin göz ardı edilmemesini belirtmiştir.[164] ARSLAN-KAYANÇİÇEK de benzer görüşü savunmaktadır.[165] PULAŞLI ise karşı görüştedir. Ona göre; TTK'daki bir hükmün vergi hukukunu ilgilendiren bir hükümle değiştirilmesi, amaca uygun düşmemektedir. Çünkü kanun koyucu, TTK'da yer alan

[164] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 106.
[165] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 13.

zorunlu unsurlara yeni bir ek unsur eklemek isteseydi açıkça anılan maddede bir değişiklik yapardı. Kaldı ki çeke vergi kimlik numarası yazılmasının amacı, kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almaya yönelik olup, Ticaret Kanunu ve dolayısıyla çekin zorunlu unsurlarıyla da hiçbir ilgisi yoktur. Nitekim Y.12. HD. birçok kararında, vergi kimlik numarası içermeyen bir çekin, kambiyo senedi olduğuna ve dolayısıyla İİK m.167 vd. hükümlerine göre icra takibi yapılabileceğine hükmetmiştir. Yine benzer doğrultuda Yargıtay 11. HD tarafından verilen, 2012/1582 E, 2013/2323 K sayılı, 12.02.2013 tarihli ilamda: "*Mahkemece her ne kadar vergi kimlik numarasının yazılmasının çekin zorunlu unsuru olup, dava konusu çeklerde vergi kimlik numarasının yazılı bulunmaması nedeniyle davalı Banka yönünden risk yaratmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de, çekin unsurları 6762 sayılı TTK 692. maddesinde belirtilmiştir. 4814 sayılı Yasa ile çeklere vergi kimlik numarası yazılması mecburiyeti getirilmiş ise de, bu husus TTK. 692. maddesini değiştiren mahiyette değildir. Bu durumda davalı Bankaca bloke işlemi uygulanan çek yaprakları üzerine vergi kimlik numarası yazılmaması söz konusu çeklerin kambiyo vasfına engel teşkil etmeyeceği halde, mahkemece söz konusu çek karnelerinin iade edilmemiş olmasının davalı Banka yönünden herhangi risk yaratmayacağından bahisle davanın kabulü doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir*" şeklinde karar verildiği görülmüştür.

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2/7-ç maddesinde "çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası"nın her çek yaprağına yazılacağı belirtilerek 3167 sayılı kanuna 4814 sayılı kanunla yapılan değişiklik metni korunmuştur. Ancak yeni düzenleme ile eskisinden farklı olarak, TTK'daki unsurları taşıması kaydıyla düzenlenen çekin, bu maddede yer alan koşullara aykırı olmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği kabul edilmiştir (5941 sayılı Çek Kn. m. 2/9). Bu da eski kanun döneminde doktrinde yapılan eleştirilerin kanun koyucu tarafından dikkate alındığını göstermektedir.

1.2.2.7. Çekin Basıldığı Tarih

6273 sayılı kanunla değişik 5941 sayılı Çek Kanununun 2/7-d maddesinde, her çek yaprağında "çekin basıldığı tarihin" de yer alması gerektiği belirtilmiştir. Bu

hükmün kanuna koyulmuş olmasının amacı, çekin üzerinde yazılı baskı tarihinden itibaren 5 yıl içinde ibraz edilmemesi halinde muhatap bankanın 3. fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu miktara ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktır (Çek Kanunu m. 3/9). Dolayısıyla çek, çek yaprağında çekin basıldığı tarihten 5 yıl sonra ibraz edilmesi halinde, çekin karşılığı yoksa muhatap banka kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutardan sorumlu olmaz.[166]

TTK anlamında zorunlu olmayan bu unsura çekte yer verilmemesi, çekin geçersizliğine neden olmamaktadır.

1.2.3. Çekin İhtiyari Unsurları

1.2.3.1. Çeke Yazılabilecek Kayıtlar

1.2.3.1.1. Lehtar ve Hamiline Kaydı

Lehtar gösterilmesi, çekin zorunlu unsurları arasında değildir. Poliçenin aksine lehtarın çekte gösterilmesi, tamamen keşidecinin takdirindedir. Keşideci isterse çeke "emrine" kaydını ekleyerek veya eklemeyerek bir veya birden fazla lehtar gösterebilir (TTK m.785/1). Çekte birden fazla lehtarın gösterilmesini engelleyen bir yasal düzenleme yoktur. Ancak bu durumda çeşitli sorunlar doğabilecektir. Yargıtay bono ile ilgili verdiği ancak çek için de uygulanabilecek bir kararında iki lehtarın gösterilmesi halinde; "*lehtarlardan birisi tek başına senetten doğan hakkının tamamını isteyemez. Yarısını dava ve takip hakkı vardır. Borçlu ödediği yarı bedel hakkında borcundan kurtulmuş sayılır*." şeklinde karar vermiştir[167]. Birden fazla lehtarın çeki ciro etmek istemesi halinde, her iki lehtarın birlikte ciro etmesi gerekecek, tek ciro hükümsüz olacaktır.[168]

Lehtarın gösterilmemesi çekin geçersizliğine neden olmaz. Çünkü bu halde artık çek, hamiline yazılmış sayılır. Çekte keşidecinin bizzat lehtar olması da mümkündür.

---

[166] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 294; Özgür Çatıkkaş, Hüsamettin Duran, "*5941 Sayılı Çek Kanununda Bankaların Yükümlülükleri*" **Maliye Finans Yazıları**, Nisan 2012, S.95, s.47

[167] Y.12. HD.23.06.1992,18132/8573 YKD Kasım 1992, s. 1722.

[168] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 76-77.

Bir başka ifade ile çek, bizzat keşideci emrine de düzenlenebilir. Böylece usulüne uygun bir şekilde başkasına devredilmediği sürece, çeki bankadan tahsil etme yetkisi bu lehtara aittir. Poliçeler için düzenlenen bu kural, TTK'nın 818/1 maddesi gereğince çekler için de geçerlidir. Yargıtay uygulamasında da benzer doğrultuda kararlar verildiği görülmektedir.[169] Muhatap banka da kendi üzerine çek keşide etme imkânına sahiptir.[170] Ticaret Kanununda buna dair açık bir hüküm bulunmasa da Yargıtay "*bir çekin tedavülüne son verecek ve onu ödeyecek olan muhatap banka lehine çek düzenlenmesini önleyen bir yasa hükmü yoktur*" demek suretiyle bunun mümkün olduğunu belirtmiştir.[171]

Muhatap bankanın çek hesabının bulunduğu şubesi, lehtar olarak gösterilebileceği gibi, herhangi bir şubesi de lehtar olabilir. Ancak eski TTK'nın aynen korunan 701. maddesi, 6102 sayılı TTK'nın ise 789. maddesinin son cümlesinde yer alan ve başka bir şubeye yapılan ciroyu geçerli sayan hükmü, bu başka şubenin çeki tekrar ciro etmesine imkân vermemektedir. Bu durum muhatap banka için TTK ile getirilen kabul yasağının sonucudur. Muhatap bankanın diğer şubesinin çeki ciro etmesi kabul edilirse, çekin karşılığının bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, muhatap bankanın ödeme yükümlülüğü altına girmesi söz konusu olacaktır ki bu da çekteki kabul yasağına aykırıdır.[172]

Çekin, nama, emre veya hamile düzenlenmesi mümkündür. Kanun gereği emre yazılı senet niteliği taşıyan çekin, lehtar adı taşıması durumunda emre kaydını içermesi zorunluluğu yoktur. Çünkü menfi emre kaydı yani "emre yazılı değildir-ciro edilemez" gibi ibareler yazılmadıkça zaten nama yazılı hale gelmemektedir. Bu durumda çekin üzerinde yer alan "emre" kaydının çizilmesi, senedi "nama" yazılı hale dönüştürmemektedir.

---

[169] Y.15.CD'nin T: 15.09.2011, E:2011/37, K:2011/710 sayılı ilamında *"...Keşidecinin kendi üzerine çek keşide edebileceği ve buna bağlı olarak da çeki ödenmek üzere ibraz edebileceği ... suça konu çekin yasal unsurları taşıması, süresinde ibraz edildiğinin, karşılığının da bulunmadığının anlaşılması gözetilmeden yazılı şekilde beraatine karar verilmesi, yasaya aykırı görülmüştür..."* şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** s. 19.04.2014).

[170] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1070.

[171] Y. 12. HD, T:21.04.2003, E: 6254, K:8799 sayılı karar için bkz. Mahmut Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2016, s. 561

[172] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 76.

Lehtar kısmı boş bırakılmış ise veya bu boşluk çizilmiş ise çek hamiline düzenlenmiş olur. Ya da çek üzerine "hamiline" kaydı düşülürse, yine bunun gibi lehtarın adından sonra "veya emrine" kaydının çizilerek yerine "veya hamiline" kaydının yazılması da çeki hamiline yazılı hale getirir. Bu tür bir kaydı ihtiva eden bir çeki bankaya kim ibraz ederse o kişi tahsil etmeye yetkilidir. Hamiline yazılı çeki devredebilmek için ciro işlemine gerek yoktur. Devir için çekin elden teslimi yeterlidir.

TTK'nın 785/1-b maddesi uyarınca, belirli bir kişi yararına olarak o kişi adıyla birlikte "ya da hamiline" , "veya hamiline" gibi ibareleri içerir şekilde düzenlenen çek, hamiline yazılı çektir. Öğretide bu tür çeklere "eksik hamile yazılı çekler" denir. TTK'nın eksik nama yazılı senetlere ilişkin hükmün (TTK m.656) çeklere uygulanması olanağı yoktur. Zira eksik nama yazılı çek, düzenlenemez, düzenlenmiş ise hamile yazılmış sayılır.[173]

Hamiline yazılı çek kavramı, 6102 sayılı TTK ile 5941 sayılı Çek Kanunu hükümlerine göre farklılık göstermektedir. TTK'nın m.785/3 hükmüne göre "kimin lehine düzenlendiği gösterilmemiş olan bir çek, hamiline yazılı çek hükmündedir."

Hamiline yazılı çek ile ilgili 5941 sayılı Çek Kanununun m.2/6 hükmündeki düzenlemeye göre;

-Hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır.

-Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır.

-Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir.

[173] A. Hulusi Gürbüz, **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar**, İstanbul, 1984, s. 158.

- Çek yapraklarının üzerinde "hamiline" ibaresi matbu olarak yer alır.

Hamiline yazılı çeklerdeki diğer bir yenilik de 5941 sayılı kanunla tacirler ile tacir olmayanlar arasında yapılan ayrımdır. Buna göre, tacir olan ve olmayan kişilere verilecek çekler açıkça ayırt edilecek şekilde basılacaktır. Böylece yeni kanunla tacir çeki - tacir olmayan çeki ayrımı yapıldığı gibi, hamiline çeklerin matbu basılma zorunluluğu getirilmesi sebebiyle çekin elle hamiline yazılı hale getirilmesinin de önü kapatılmıştır.

5941 sayılı Çek Kanunundaki kurallara aykırı çek düzenleyen kişi hakkında kanun koyucu tarafından cezai bir yaptırım uygulaması getirilmiştir. Yaptırımı düzenleyen Çek Kanununun 7/9. maddesine göre: "Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, Cumhuriyet Savcısı tarafından üçyüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılır."[174] Ancak bu aykırılıktan dolayı cezai yaptırım uygulansa da bu durum çekin geçersiz sayılmasına neden olmamaktadır.[175]

Lehtarın bir gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmeyecek şekilde gösterilmesi halinde, böyle bir çeki "hamiline yazılı" çek saymakta herhangi bir isabetsizlik yoktur. "İşletme adı" veya tüzel kişiliği olmayan toplulukların adının gösterilmesi halinde de çek, hamiline sayılmaktadır. Bu sebeple, mesela lehtar ismine ayrılmış yere, "Sahil Oteli" veya "Güneş Ticaret" ibaresi yazılmışsa, böyle bir çek hamiline yazılmış sayılır. Yani, bu kısmın boş bırakılmasıyla veya sadece bir çizgi çekilmiş olmasıyla aynı sonuç doğar. Zira bu durum, ne bir gerçek kişiyi ne de tüzel kişiyi ifade etmemektedir.[176]

---

[174] 31/1/2012 tarihli ve 6273 sayılı kanunun 5 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "bir yıla kadar hapis" ibaresi "Cumhuriyet Savcısı tarafından üçyüz Türk lirasından üçbin Türk lirasına kadar idarî para" şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

[175] Narbay, burada "cezalandırımak istenen" durumun, bir kimsenin emre düzenlenmesi gereken bir çek yaprağının lehtar kısmına bilerek ve isteyerek, açıkça "hamiline" kaydını yazması olduğunu ileri sürmüştür. Bu yönde bkz Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği…", s.81-82; Seza Reisoğlu, "Yeni Çek Kanunu Ve Hukuki Sorunlar", Bankacılar Dergisi, Sayı 72, Mart-2010, s. 5

[176] Y. 12. HD'nin T: 18.01.1979, E:1979/11204, K: 200 sayılı kararı için bkz. Öztan **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1070; benzer yorum için Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s.75; Deryal, **Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak)**, s. 518; Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği…",s.80; aksi yönde Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.163-163

Y. 12. HD. T: 24.11.2009, E:2009/15516, K:2009/23437 sayılı ilamında: "*TTK.nun 692. maddesinde çekin unsurları sayılırken lehtarın gösterilmesine yer verilmemiştir. Bu nedenle lehtar çekin zorunlu unsuru olmayıp, çekte lehtarın yazılıp yazılmaması ya da gerçek veya tüzel kişiliğinin bulunup bulunmaması çek vasfını etkilemez. TTK.nun 697. maddesine göre ise kimin lehine keşide edildiği gösterilmemiş olan bir çekin hamiline düzenlendiğinin kabulü gerekir. Somut olayda çekin "AZK-Sutek İş ortaklığı" adına düzenlendiği ve arkadaki ilk cironun sözü edilen iş ortaklığı adı yazıldıktan sonra imzalandığı tespit edilmiştir. AZK-Sutek İş ortaklığı'nın hükmi şahsiyeti bulunmadığına göre, bu olgu kambiyo senedi vasfını etkilemez ise de çek, hamiline yazılmış sayılır*." şeklinde karar verildiği görülmüştür.[177] Yargıtay'ın benzer birçok kararı bulunmaktadır.

ÖZTAN'a göre, ticaret unvanındaki ekten bazı kısımların çıkarılması suretiyle yapılan kısaltmada, ticaret unvanının kullanılması mecburi olan çekirdek kısmı mevcut kaldığı sürece, çek yine tam bir emre yazılı çek vasfında kalacaktır. Mesela, "Cihan Dayanıklı Tüketim malları Pazarlama A.Ş." şeklindeki ticaret unvanının "Cihan Pazarlama A.Ş." olarak kısaltılmış bulunması halinde olduğu gibi. (Ancak burada icra takibinin yapılabilmesi için, Ticaret Sicilinden araştırma yapılarak "Cihan Pazarlama A.Ş." unvanını taşıyan başka bir A.Ş.'nin daha mevcut olup olmadığının belirlenmesi gereklidir.) Diğer yandan yazar, nama yazılı kaydı bulunan bir senette, lehtarın gerçek kişi mi yoksa tüzel kişi mi olduğunun tespit edilemediği bir durumda, bu çeki yine hamiline yazılı bir çek olarak değerlendirmenin mümkün olacağı yönündeki Y. 12. HD'nin T: 19.11.1991, E:4153, K:12091 kararına katılmamaktadır. Zira ona göre, keşidecinin emre yazılı olmasını dahi istemediği bir senedi sırf şekilci sertlikten kurtarmak gibi bir gerekçeyle, tedavül hızı ve emniyeti açısından tamamen zıt kutuptaki hamiline yazılı senede dönüştürmesi, keşidecinin iradesini hiçe saymak olacaktır.[178]

Çekte lehtarın ölümü halinde, mirasçıları birlikte ibraz süresi içinde veraset ilamına dayanarak bankadan çek bedelini tahsil edebilirler. Ölümden önce lehtarın

---

[177] UYAP (19.04.2014).
[178] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1070.

çeki ciro etmesi halinde ise, çek hamili bankaya ödeme için başvurabileceği gibi, çekin karşılıksız çıkması halinde ciro eden lehtarın mirası reddetmeyen mirasçılarına da başvurabilir. Lehtarın fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflası da hamilin süresinde bankaya başvurmasını engellemeyeceği gibi, çek karşılıksız ise hamil ciranta, lehtarın vasisine veya iflas masasına da başvurabilecektir.[179]

1.2.3.1.2. Menfi Emre Kaydı

Keşidecinin, çek üzerine "emre yazılı değildir" gibi bir menfi emre kaydı koymak suretiyle, çeki nama yazılı hale getirmesi mümkündür. Ancak bu halde, çek üzerine belli bir kimsenin adının da yazılması gerekmektedir. "Emre yazılı değildir" kaydıyla veya buna benzer bir kayıtla belirli bir kişi lehine ödenmesi şart kılınan bir çek, ancak alacağın temlikiyle devredilebilir. Bu devir, alacağın temlikinin hukuki sonuçlarını doğurur (TTK m.788/2). Alacağın temlikinin en önemli sonucu, düzenleyenin lehtara karşı temel borç ilişkisi nedeniyle sahip olduğu kişisel def'ileri, ciranta ve iyi niyetli çek hamiline karşı ileri sürülebilmesidir. Ancak çekin alacağın temliki yoluyla da devri istenmiyorsa "ciro veya temlik edilemez" şeklinde bir kayıt çekin üzerine yazılmalıdır.

Menfi emre kaydı, çekin herhangi bir yerine yazılabilir. Önemli olan, keşidecinin imzasının bu kaydı ihtiva etmesidir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, matbu çeklerde yer alan "emrine" ibaresinin üzerinin çizilmesi ile çekin nama yazılı hale dönüşmesinin mümkün olmadığıdır. Bunun gibi, sadece lehtarın ad ve soyadının yazılmış olması, çekin emre yazılı senet niteliğini ortadan kaldırmaz. Bu tür senetleri nama yazılı hale getirebilmek için, "menfi emre kaydı" da kullanılmalıdır.[180]

---

[179] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s.77.

[180] Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, s.**578, Gürbüz, **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar,** s. 157.

1.2.3.1.3. Teminat Kaydı

Kanunda yer almayan fakat uygulamada sıklıkla kullanılan kayıtlardan biri de "teminat kaydı"dır. Çekin rehin cirosu ile devri mümkün değildir[181]. Ancak bir borcun ödenmesinin teminatı olarak fakat bu borçla bağlantısı gösterilmeden verilmesi doktrin ve uygulamada kabul görmektedir. Bu suretle, çekin illeten mücerret olma özelliğinden ayrılmadıkça, dolayısıyla çekle belli bir borç ilişkisi ile arasında bağlantı kurulmadıkça, bu gibi kayıtlar, taraflar arasında çek harici bir anlaşmayı gösteren kayıtlar olarak görülmektedir. Ancak bu gibi durumlarda, taraflar arasında düzenlenen yazılı bir belge ile çekin teminat olarak verildiği tespit edilmelidir. Hatta çekin ne için teminat verildiğinin yazılması da sonradan çıkabilecek ihtilaflar ve ispat hukuku açısından önemlidir.

Bahse konu teminatın verildiği asıl borç ilişkisi çekte gösterilse, çek geçersiz hale gelir. Zira bu, yukarıda zikredildiği üzere çekin mücerret bir senet olma özelliğine halel getirir.

ÖZTAN'a göre; çeke hangi borçla ilgili olduğu gösterilmeden "teminat" olduğunu ifade eden kayıt konulduğu zaman dahi, bu kaydın yazılmamış olması gerekirdi. Zira çekin teminat olarak kullanılması, en az kredi vasıtası olarak kullanılması kadar istenmeyen bir durumdur.[182]

Yargıtay'ın görüşü ise; dayanak belgenin hangi ilişkinin teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanmadığı sürece, çekin takibe konu edilmesinin engellenemeyeceği yönündedir (HGK'nun T:14.03.2001, E:2001/12, K:233 sayılı ve yine HGK'nun T:20.06.2001, E:2001/12, K:496 sayılı kararları). Yargıtay'ın teminat çeki ile ilgili verdiği çok sayıda kararı, dolayısıyla yerleşik içtihatları bulunmaktadır. Bu doğrultuda verilen kararlardan bazıları incelendiğinde:[183]

[181] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1075.
[182] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1076.
[183] **UYAP**, 25.04.2014.

-Y.12. HD'nin T: 28.11.2013, E:2013/30532, K:2013/37784 sayılı ilamında: "*... Somut olayda icra takibinin dayanağı olan 26.01.2012 keşide tarihli, 4286-6000135 nolu, 135.000 USD bedelli çekin arka yüzünde "teminat çekidir" ibaresinin bulunduğu, ayrıca, alacaklının da kabul ettiği 30.12.2011 tarihli sözleşmenin 7. maddesinde 4286-6000135 nolu, 135.000 USD miktarlı çekin teminat olarak verildiğinin belirtilmiş olduğu görülmüştür. Teminat amaçlı olarak verilen çekler 6762 Sayılı TTK.nun 692. (6102 Sayılı TTK.nun 780.) maddesi gereğince kayıtsız şartsız havale özelliğini ihtiva etmediklerinden kambiyo senedi niteliğini haiz olmadıklarının kabulü gerekir. Borçlu da borcu olmadığını iddia ettiğine göre takibe konu çeklerde yazılı alacağın varlığı ve tahsilinin gerekip gerekmediği yargılamayı gerektirir. O halde mahkemece; borçluların itirazlarının kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi isabetsizdir...*"

- Y.12.HD'nin T:18.06.2012, E:2012/2040, K:2012/20848 sayılı ilamında: *"...Borçlular vekili, takip konusu çekin teminat çeki olduğunu, mükerrer takip yapıldığını ileri sürerek takibin iptalini istemiş, mahkemece, çekin 22.4.2010 tarihli protokol gereği teminat çeki olarak verildiği gerekçesiyle takibin iptaline karar verilmiştir. Mahkemece, takibin iptal nedeni olarak 22.4.2010 tarihli protokol esas alınmış ise de, taraflar arasındaki protokolün maddeleri incelendiğinde, takip konusu çekin teminat çeki olduğu yönünde bir bilgiye rastlanmadığı gibi, protokolün 3. maddesinde de, "borçlunun, çeklerin teminat çeki olduğu itirazını ileri süremeyeceği" şartının yer aldığı görülmektedir. O halde mahkemece borçluların şikâyetlerinin reddine karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...*"

- Y.12.HD'nin T:13.02.2012, E:2011/17578, K:2012/3185 sayılı ilamında: *"...Söz konusu protokol incelendiğinde, protokolün 5. maddesinin " ... Kalan 984.000 YTL borcu borçlunun aşağıda belirtilen ödeme tablosu doğrultusunda ödemeyi kabul beyan ve taahhüt eder. Protokolün imzası ile beraber aşağıdaki ödeme planına göre Yako Biryoti, kendisi tarafından keşide edilmiş aşağıda dökümü yapılmış 5 adet çeki protokole konu borcun tahsili amacı ile teslim edecektir. Çek bedelleri başka borca ait bedeller değildir. Taksitler protokol koşullarına göre ödendiği sürece, RCT çekleri hiçbir şekilde tahsile koymayacaktır." şeklinde düzenlendiği anlaşılmaktadır. Alacaklı*

vekili takip konusu çekin bu protokole bağlı olarak borcun ödenmesi amacıyla verildiğini teminat için verilmediğini cevabında bildirmiş, belge içeriğinde de takibe konu çekin protokolde yazılı borcun ifası amacı ile ya da teminat amacıyla verildiğine ilişkin bir yazılım bulunmamaktadır. Bu durumda çekin teminat çeki olarak kabulü mümkün olmadığından şikâyetin reddi yerine kabulü yönünde hüküm tesisi isabetsizdir..."

- Y.12.HD'nin T: , 27.02.2012, E:2011/20250, K:2012/5819 sayılı ilamında: *"... Takibe konu 20.02.2011 keşide tarihli 10.000,00 TL bedelli çekin incelemesinde; arka yüzünde, "iş bu çek karşılığında 3.000,00 TL elden ödenmiştir. Geri kalan 7.000,00 TL iş karşılığı elden ödenecektir. 7.000,00 TL'nin teminatıdır" şeklinde keşideci imzalı şerh bulunduğu, bu şerhin hemen altında "3.000,00 TL aldım" şeklinde hamil imzalı beyanın bulunduğu görülmektedir. Keşideci tarafından çek üzerine konulan şerh, çek hakkında yapılan kısmi ödemeyi belirtir nitelikte olup, bu şerhin içerisinde teminat ibaresinin bulunması çeki teminat çeki haline getirmez. Kaldı ki HGK'nun 14.03.2001 tarih, 2001/12-233 sayılı ve 20.06.2001 tarih, 2001/12-496 sayılı kararlarında da belirtildiği üzere, dayanak belgenin hangi ilişkinin teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanmadığı sürece, onun takibe konu edilmesi engellenemez. Ayrıca şikâyetçi borçlu, teminat çeki olduğu iddia edilen takip konusu çek için, arka yüzündeki şerhten de anlaşılacağı üzere 3.000,00 TL ödeme yapmıştır. Bu durumda borç kısmen de olsa kabul edilmiş olmakla İİK'nun 170/a maddesi hükmü uygulanmaz. O halde mahkemece şikâyetin reddi gerekirken çekin arka yüzünde yazılı ibareden, çekin teminat amacıyla verildiği, anılan koşulun gerçekleşip gerçekleşmediğinin yargılamayı gerektirdiği gerekçesi ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir...*"

- Y.12.HD'nin T: 05.03.2007, E:2007/1391, K:2007/3865 sayılı ilamında: "*...Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu icra takibi lehtar tarafından keşideci aleyhine başlatılmıştır. Söz konusu çeklerin arka yüzünde teminat çekidir, her ne sebeple olursa olsun ciro edilemeyeceğine dair ibarenin bulunması söz konusu çeklerin kambiyo senedi vasfını ortadan kaldırmayacağı gibi kambiyo senetlerine özgü yol ile takip yapılmasını da engellemez. Dayanak belgenin hangi işlemin teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanamamıştır. (HGK.nun 14.03.2001 tarih ve 2001/12-*

233 E-257 K; HGK.nun 20.06.2001 tarih ve 2001/12-496 K) Borçlu tarafından ibraz edilen sözleşmede takip alacaklısı taraf olmayıp kendisini bağlamaz. O halde, borçlunun tüm itirazlarının reddi yerine yazılı gerekçeyle kabulü isabetsizdir..." şeklinde kararlar verildiği görülmüştür.

Yargıtay'ın istikrar kazanmış olan bu içtihatlarından da anlaşıldığı üzere, asıl olan çekin mücerret borç ikrarını içermesidir. Teminat çeki olarak kabulü ise istisnaidir ve yazılı ispata bağlıdır.

REİSOĞLU da çek üzerine yazılan kayıtları mutlak def'i sayarak herkese karşı ileri sürülebileceğinin kabul edilmesinin, çekin mücerret niteliğine ve çeklere de uygulanan "keşideci ile lehtar arasındaki şahsi def'ilerin çek hamiline karşı ileri sürülemeyeceğini düzenleyen TTK'nın 687. Maddesine" aykırı olduğu görüşünü savunmuştur.[184]

1.2.3.1.4. Aval Kaydı

Kambiyo senetlerinde bedelin ödenmesinin üçüncü bir kişi tarafından garanti edilmesine "aval verme" denilmektedir. Çek, sadece bir ödeme vasıtası olarak kullanılacağı düşünülen ve ibrazında ödeneceği kabul edilen bir senet olduğundan, çekte avale uygulamada neredeyse hiç rastlanmamaktadır. Aval, *"aval içindir", "avalimdir", "teminat olarak", "garantileyen sıfatıyla"* gibi ifadeler kullanılarak ve aval veren tarafından imzalanarak yapılır.[185]

TTK'nın 794/1.maddesinde *"Çekte yazılı bedelin ödenmesi, kısmen veya tamamen aval ile teminat altına alınabilir"* hükmüne yer verildiği görülmüştür.[186] Bu

[184] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 88-89

[185] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s.1326, 800-801

[186] Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun T:20.04.2018, E:2017/4, K: 2018/5 sayılı kararı ile "*Kefalette eşin rızasına ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nun 584'üncü maddesindeki düzenlemenin aynı Kanunun 603'üncü maddesi uyarınca 'aval'de uygulanmasının gerekmediği*" yönünde oy çokluğu ile karar verildiği görülmüştür.

suretle avaliste, bir kambiyo taahhüdü altına girme ve bedelin ödenmemesinden sorumlu olma yükümlülüğü getirilmiştir.[187]

Aval, muhatap hariç olmak üzere üçüncü bir kişi veya çek üzerinde imzası bulunan bir kişi tarafından verilebilir (TTK m.794/2). Bu hükümden de anlaşıldığı üzere, muhatap bankanın herhangi bir müracaat borçlusu lehine çeke aval vermesine imkân yoktur. Aksinin kabulü halinde, muhatabın senette yazılı olan meblağı ödeme zorunluluğu doğacaktır.

Avalin geçerli olabilmesi, bu kaydın çek üzerinde yer alması ve aval verenin el ile atılmış imzasını taşımasına bağlıdır (TTK m.701/2). Çekin arka yüzünde yer alan imzalar, "aval içindir" veya bu anlama gelen bir ibare ile açık olarak ifade edilmemişse, kural olarak "beyaz ciro" kabul edilir ve aval sayılmaz. Buna karşın, senedin ön yüzünde keşideci dışındaki kişilere ait imzalar, ne için atıldığı ayrıca gösterilmemişse, kanunen düzenleyen lehine verilmiş bir aval olarak kabul edilir (TTK m.701/3-4). Bu düzenleme uyarınca, özellikle çekin bir tüzel kişiyi temsilen düzenlemiş olması ve çek üzerinde birden fazla imzanın yer alması olasılığında, aynı kişiye ait de olsa temsilci sıfatıyla atıldığı açıkça belli olmayan bu 2. imza aval sayılır. Bu nedenle özellikle ticaret şirketi adına çek imzalanırken bu durumun dikkate alınarak, en azından her iki imzanın üzerine de şirketin unvanının yazılması isabetli olacaktır.[188]

Aval veren kişi, çek bedelinin ödenmemesinden dolayı her ne kadar lehine aval verdiği kişi gibi sorumlu olsa da, bu sorumluluk lehine aval verilenin sorumluluğundan bağımsızdır (TTK 702/1)[189]. Aval veren, çek bedelini ödemek zorunda kalırsa, lehine

---

[187] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 140.

[188] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 129.

[189] Y. 12. HD'nin T: 01.10.2013, E:2013/21146, K:2013/30812 sayılı ilamında: "*...Somut olayda, itiraz eden borçlunun, takibe konu çekte kimin için verildiği belirtilmediğinden, çeki düzenleyen şirket lehine aval verdiği görülmektedir. TTK'daki düzenlemeler dikkate alındığında, çeki düzenleyen lehine aval veren, aynen onun gibi sorumlu olduğundan, aval verenin çek tazminatından da sorumlu olduğunun kabulü gerekir...*"; Y. 12. HD'nin T:01.10.2013, E:2013/21146, K:2013/30812 sayılı ilamında: *"...6102 sayılı TTKnın 702 (6762 Sayılı TTK.nun 614).maddesi hükmüne göre, avalist kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi sorumludur. TTK'da taahhüt altına girmek için eşin rızası koşulu düzenlenmemiştir. Kıymetli evraklar 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 3. (6762 Sayılı TTK.nun 3.) maddesine göre ticari iş sayıldıklarından, türk ticaret kanunu hükümleri*

aval verdiği kişi ile ona karşı sorumlu olan diğer müracaat borçlularına karşı, çekten doğan hakları iktisap eden bir kambiyo alacaklısı sıfatıyla başvurma hakkını haizdir (TTK 702/3).

1.2.3.1.5. Yetki Kaydı

Çek nedeniyle meydana gelen uyuşmazlıklarda, belli mahkemelerin yetkili olacağına dair kayıt konulması mümkündür. Bunun gibi taraflar, icra dairesinin de yetkisini kararlaştırıp kambiyo senetlerine özgü takip başlatabilmektedir. TTK anlamında buna engel bir hüküm yoktur. Ancak, yetki kaydının kamu düzenine aykırı olmaması gerekmektedir.

Yetki sözleşmesi hususunda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu öncesi ve sonrası olmak üzere ikili bir ayrım yapılarak konunun incelenmesi gerekmektedir. Zira HMK'nın 448. maddesi ile bu kanun hükümlerinin tamamlanmış işleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanacağı ilkesi benimsenmiştir. 6100 sayılı HMK yürürlüğe girmeden önce, sözleşmenin tarafları yetkisiz bir mahkemeyi sözleşme ile yetkili kılabilirlerdi. Ancak kanun koyucu tarafından, 6100 sayılı HMK'nın yetki sözleşmesini düzenleyen 17. maddesi ile farklı bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; "*Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır*" düzenlemesine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile getirilen yeniliklerden bir tanesi de yetki sözleşmelerine ilişkin olup, yetki sözleşmesi düzenleyebilecek şahıslar sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri olarak belirlenmiştir. Yetki sözleşmesine ilişkin olarak yapılan bu düzenlemede, tacirler veya kamu tüzel kişileri ile diğer kişiler, yetki sözleşmesi yapmak açısından birbirinden ayırtedilmiştir. Tacirler veya kamu tüzel kişileri, kendi aralarındaki hukuki ilişkilerde hukuken eşit konumda sayılabilirler. Buna karşılık, tacirler veya kamu tüzel kişileri, gerçek kişiye göre, daha güçlü konumda bulunmaktadır. Daha zayıf konumda olan kişilerin daha

karşısında genel hüküm sayılan Borçlar Kanunu 584. maddesinin somut olayda uygulama yeri yoktur..." (**UYAP**, 28.04.2014).

güçlü olan tacir veya kamu tüzel kişilerine karşı korunma ihtiyacının ortaya çıkması nedeniyle kanun koyucu böyle bir düzenlemeye gitmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, yeni düzenlemeye bakıldığında, tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişilerin, kendi aralarında yetki sözleşmesi yapmaları da kabul edilmemiştir. İşbu düzenleme ile ilgili olarak belirtilmesi gereken bir başka husus da, yetki sözleşmesi yapılmasında, tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olması aranmıştır. Diğer bir anlatımla, maddedeki tacirden anlatılmak istenen, işin ticari nitelikte olması değil, tarafların kanunlarda tacir olarak tanımlanan kişiler olmasıdır. Sözleşmenin konusunun ticari iş olması gerçek kişilere yetki sözleşmesi yapma imkânı vermemektedir.[190]

1.2.3.1.6. Ciro Edilemez Kaydı

Çek üzerine ciranta tarafından *"işbu çek ciro edilemez"* şeklinde bir kayıt düşülebilir. Ancak bu kayıt çekin niteliğini değiştirmez, onu geçersiz hale de getirmez. Çek, bu kayda rağmen ciro ile devredilebilir. Ancak bu kayıt sadece onu yazan kişi için hüküm ve sonuç doğurur. Buna göre, bu kaydı koyan ciranta, kendisinden sonraki cirantalara karşı artık sorumlu tutulamayacaktır. (TTK'nın 685/2 maddesi). Buna göre çekin ciro edilmesini yasaklayan cirantanın çeki ciro etmesi halinde, aynı sonuç onun için de geçerlidir.[191]

1.2.3.1.7. Aynen Ödeme Kaydı

Keşideci, ödemenin belirli bir para ile yapılmasını şart koşabilir. Örneğin; "ödeme Euro ile yapılacaktır" gibi. Bu, 6102 sayılı TTK'nın 802/1.maddesinde:

---

[190] Y. 12. HD'nin T:06.05.2013, E:2013/8928, K:2013/17250 sayılı ilamında: *" ...Somut olayda, takip dayanağı bonoda tanzim yerinin ve muteriz borçlunun adresinin Sivas olduğu, ödeme emrinin de bu adreste borçluya tebliğ edildiği görülmektedir. Takibe konu bonoda Kayseri mahkemelerinin (icra dairelerinin) yetkili olduğunun yazılması yetki sözleşmesi niteliğinde olup, takip tarihi itibariyle yürürlükte olan 6100 Sayılı HMK'nun 17. maddesi gereğince yetki sözleşmesi geçersizdir..."*; Yine Y. 12. HD'nin T: 26.09.2013, E:2013/20455, K:2013/30023 sayılı ilamında: *"...Somut olayda, takip dayanağı bonoda keşideci ve lehtar tacir olup takip tarihi itibari ile yürürlükte olan 6100 sayılı HMK'nun 17. maddesi gereğince yetki sözleşmesi geçerlidir. 6102 Sayılı TTKnın 702. (6762 sayılı TTKnın 614) maddesi hükmüne göre, kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi senetteki borçtan sorumlu olan avalist yetki sözleşmesiyle de bağlıdır..."* şeklinde kararlar vermiştir. (**UYAP**, 30.04.2014).

[191] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 83.

"Çekin ödeme yerinde rayici olmayan bir para ile ödenmesi şart koşulmuş ise, bedeli, çekin ibraz günündeki değerine göre o ülke parası ile ödenebilir" şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm, Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatına da uygundur.

1.2.3.1.8. Protestodan Muafiyet Kaydı

Protesto, senedin vadesinde ödenmemesi nedeniyle senet hamili tarafından noter vasıtasıyla senet borçlularına karşı çekilen ve senedin ödenmediğini kanıtlayan ve bunun hukuki sonuçlarını içeren bir belgedir. Çek, ibraz edilip ödenmediği taktirde, bu durum bankanın çekin arkasına "kısmen karşılıksızdır" veya "tamamen karşılıksızdır" kaydını yazmasıyla tespit edilmektedir. Bu işlem, protestoya eş değer bir işlemdir. Bu nedenle çeklerde protestodan muafiyet kaydının konulmasının bir anlamı yoktur.[192]

1.2.3.2. Çeke Yazılamayacak Kayıtlar

1.2.3.2.1. Yazılması Halinde Çekin Geçerliliğini Etkilemeyen Kayıtlar:

1.2.3.2.1.1. Kabul Kaydı

Kambiyo senetlerinden poliçeye özgü bir kavram olan "kabul" muhatabın senet üzerine imzasını veya "kabulümdür" ya da benzeri bir ifadeyi kaydetmek suretiyle kambiyo ilişkisine girdiği ve senedin aslî borçlusu sıfatını üstlendiği işleme verilen isimdir. Kabul ile birlikte senedi düzenlemiş olan keşideci, müracaat borçlusu haline gelir.[193]

TTK'nın m. 784/1 hükmüne göre; "Çek hakkında kabul işlemi yapılamaz". Ancak bu hükme rağmen çek üzerine kabul şerhi yazılmış ise, bu kayıt yazılmamış sayılır ve çekin geçerliliğine olumsuz bir etkisi olmaz. Bu yasak, çekin para yerine geçmesi ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın para basma tekeline müdahale edilmemesi gereği ile açıklanmaktadır. Çünkü çek kabul edilirse banka, senet borçlusu

[192] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 305.
[193] Müge Tekil, **Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu**, Beta, 1.Basım, İstanbul, 1997, s. 10; Asım Kaya, "Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", Terazi Hukuk Dergisi, sy.105, 2015, s. 82-88.

haline gelecek ve çek bedelini ödemek zorunda kalacaktır. Çeklerde kabul olmadığı için, lehtarın bankaya yönelteceği bir talep hakkı yoktur.[194] Dolayısıyla bu hüküm, çekte muhatabın herhangi bir kambiyo taahhüdü yoluyla borç altına giremeyeceği temel ilkesinin tabii bir sonucudur.[195]

Çek, kabul edilmesi için değil, ödenmesi için ibraz edilir.[196] Çekin bir ödeme aracı olması, hamil bakımından bu çekin karşılığının olduğu ve ödeneceği yönünde haklı bir beklenti oluşturur. Ancak çekin karşılığının olduğu ve ödeneceği konusunda bir garanti söz konusu değildir. Çek ibraz edildiğinde hesapta hiç veya yeteri kadar karşılık bulunmadığı takdirde, bankanın çek *bedelini* ödemeye ilişkin hamile karşı herhangi bir sorumluluğu yoktur. Ancak bazı hallerde keşideci, çeki lehtara vermeden önce, bankaya giderek çekin karşılığının hesabında bulunduğunu, çek üzerinde bankaya onaylattırmaktadır. Çekin teyidi keşideci tarafından istenilebilir. Bu tür çeklere uygulamada "teyitli çek" denmektedir.[197] Burada dikkat edilmesi gereken husus, muhatap bankanın yaptığı işlemin bir kabul işlemi olmadığıdır. Muhatap banka, bu teyit ile çek bedelini ve teyit ettiği miktarda ödemek zorunluluğunu kabul etmiş demektir.[198] Bu teyit, karşılık olup olmamasından bağımsız olarak çek bedelinin ödenmesi konusunda bankayı hamile karşı sorumlu haline getirmiştir. Ancak bu sorumluluk, kambiyo taahhüdünden doğan bir sorumluluk değil, genel hükümler çerçevesinde bir borcun üstlenilmesinden doğan sorumluluktur.[199] Ancak bunun için de ibraz süresi içinde ödenmek için ibraz gereklidir. Aksi taktirde muhatabın ödeme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır.

Çekte muhatabın çeki kabul etmesi mümkün olmadığı gibi, kabul sonucunu doğurabilecek işlemleri yapması da mümkün değildir. Bu kapsamda muhatabın, kendi üzerine çekilmiş bir çeke aval vermesi de söz konusu olamaz. Böyle bir kayıt yazılmamış sayılır. Yine bunun gibi muhatap bankanın yaptığı ciro da batıldır. Burada yasak olan, muhatap bankanın kendi üzerine çekilmiş olan çekte yaptığı aval veya

---

[194] Bozkurt, **Ticaret Hukuku- Cilt 3, Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 189.
[195] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 142; Tekil, **Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu,** s. 11.
[196] Kaya, "Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", s. 82-88.
[197] İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 129.
[198] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1043.
[199] Tamer A. Teyitli (Karşılıklı, Bloke) Çek, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 87, 2013, s. 3.

cirodur. Yoksa bir bankanın, başka bir bankanın üzerine çekilen çeki ciro etmesi ya da çekte adı geçen birine aval vermesinde hiçbir sakınca yoktur.[200]

Muhatap banka lehine yapılan ciro ise, makbuz hükmünde sayılmıştır. Muhatap, kendisine ciro edilen çeki makbuz olarak saklamalıdır. Muhatap burada lehtar olarak görünmektedir. TTK'nın 789/4.maddesine göre, muhatap şube dışında aynı bankanın başka şubesine yapılan ciro ise geçerli olup, makbuz hükmünde sayılmamaktadır.

Ayrıca son olarak vurgulanması gereken husus ise; çekte kabulün, Ticaret hukukunda sonuç doğurmadığı gibi, Borçlar Hukukunda da bir sonuç doğurmadığıdır. Çünkü yazılmamış sayılan kabul şerhi, yok hükmündedir. Bu nedenle hukuken sonuç doğurması mümkün değildir. Bu, kabul yasağının en ağır sonuçlarındandır.[201]

1.2.3.2.1.2. Faiz Kaydı

TTK'nın 786/1. maddesi hükmüne göre;

"Çekte öngörülen herhangi bir faiz şartı yazılmamış sayılır."

Çekler, sadece görüldüğünde ödenmek üzere tanzim edilebildiğinden ve ibraz süreleri çok kısa olduğundan, yine çekin bir ödeme aracı olması dolayısıyla bir borç belgesi olarak kabulünün mümkün bulunmamasından ötürü çeke faiz şartı konulması mümkün değildir. Burada çeke yazılmaması gereken faiz "akdi faiz"dir. Yoksa çekin ödenmemesi nedeniyle çek bedeli için yürütülecek temerrüt faizi değildir.[202] Bu nedenle BAHTİYAR, kanunun bu düzenlemesine eleştiri getirmiş ve maddedeki

---

[200] Bozkurt, **Ticaret Hukuku- Cilt 3, Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 189.

[201] Kaya, "Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", s. 82-88.

[202] Gerek TTK'ya, gerekse borçlar kanununun genel hükümlerine göre temerrüt faizinin; borçlunun temerrüde düştüğü tarihte başlaması kural ise de; Çek Yasasının 3/8. maddesi göz önünde tutularak hukuki takibe geçildiği zaman, hangi tarihten itibaren temerrüt faizinin talep edileceğinin açıklığa kavuşturulması gerekir. Çek Yasasının 6. maddesinde "karşılıksız kalan çek bedelini üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek temerrüt faizinin" ödenmesinden söz edilmektedir. (Reisoğlu, "Yeni Çek Kanunu Ve Hukuki Sorunlar, Bankacılar Dergisi" s. 57); Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s.1055

"herhangi bir faiz" tabiri yerine "ana para faizi" yazılması gerektiğini ileri sürmüştür.[203]

Çek ibraza rağmen karşılıksız çıkarsa, uygulanacak temerrüt faizi keşideci ile hamil arasında serbestçe tespit edilebilir.[204] Bu kaydı görerek çeki alan şahısların da bu oranı benimsedikleri kabul edilebilir.[205]

1.2.3.2.1.3. Cezai Şart Kaydı

Çekin ödenmesi, herhangi bir kayıt ve şarta bağlanamaz. Bu nedenle, çekin ibrazında ödenmemesi halinde, keşidecinin çek bedeli dışında, tazminat niteliğinde bir ek ödeme yapacağı taahhüdünü içeren cezai şartlar geçersizdir. Bu, çekin ödeme aracı olmasının bir gereğidir. Böyle bir kayıt konulmuşsa, yazılmamış kabul edilir. Burada bahse konu olan, çek bedeline eklenen cezai şarttır. Yoksa çek cezai şarta bağlı olarak düzenlenmişse artık bu kayıt, çekin geçersizliğine neden olur.[206] Yargıtay'ın da aynı mahiyette fakat bono hakkında verdiği kararlar mevcuttur. Bono da niteliği gereği kayıt ve şarta bağlanamayacağından, bahse konu kararlar çeke de uyarlanabilmektedir. Buna göre Y. 12. HD, T: 11.06.2013, E:2013/13042, K:2013/21986 sayılı ilamında:[207]

"... İcra takibinin dayanağı olan ve borçlu tarafından imzalı 21.07.2011 tarihli emre muharrer senet başlıklı belgede " 21.07.2011 tarihli tütün ürünleri satım ve satış ünitesi sözleşmesi ve eklerinin hükümlerini aynen kabul ettiğimi, bu sözleşme hükümlerinin her ne suretle olursa olsun tarafımdan ihlal edildiğinin bildirilmesi halinde bu emre muharrer senedimin hakkında aynen ve tamamen tatbik edileceğine rıza ve muvafakatımı beyan ederim. Sözleşmeyi ihlal ettiğim veya aşağıda belirttiğim miktarın ödenmesi ve ödeme tarihi tarafıma ihtarname ile bildirildiği taktirde, sözleşmede yazılı cezai şart miktarı ve toplam tadilat ve yatırım miktarı olan 16.000

---

[203] Bahtiyar**,** Mehmet: "Değerlendirmeler…", s. 67-82.

[204] Dolayısıyla çekin ibrazında karşılıksız kalması halinde uygulanacak temerrüt faiz oranının yazılması çekin geçerliliğini etkilemez.(Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 306; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 143).

[205] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1079.

[206] Cezai şart bakımından yapılan bu açıklamalar, vekâlet ücreti, manevi tazminat, gecikme zammı veya zarara ilişkin kayıtlar için de geçerlidir. (Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 143), benzer yönde Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 306.

[207] **UYAP** (01.05.2014).

TL'yi ayrıca protesto keşidesine ve hüküm ihtihsaline hacet kalmaksızın kayıtsız şartsız nakden ve defaten ödeyeceğimi kabul ederim..." ibarelerinin bulunduğu görülmüştür.

*Yukarıda bahsedilen ibareden, takip dayanağı bononun taraflar arasındaki satım ve satış sözleşmesinden dolayı verildiğini ve şarta bağlandığını göstermektedir. Bu durumda belge, TTK'nun 688/2.maddesinde yer alan kayıtsız şartsız havale koşulunu taşımamaktadır. Bononun şarta bağlı olması sebebiyle şartın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti yargılamayı gerektirmektedi*r."

Yargıtay'ın bu ve benzeri kararları, cezai şarta bağlı olarak düzenlenen çekin, uygulamada da geçersiz kabul edildiğini göstermektedir.[208]

1.2.3.2.1.4. Sorumluluktan Muafiyet Kaydı

Keşideci, senedin ödenmemesi halinde çekten sorumlu olamayacağını belirten bir kaydı çeke koyamaz (TTK m.818/1-c atfı ile m.679 gereğince). Ancak yasağa rağmen böyle bir kayıt koyulması halinde, bu kayıt geçersizdir, yani yok hükmündedir. Dolayısıyla çekin geçerliliğine hiçbir etkisi bulunmamaktadır.[209] Buna karşılık cirantaların ödememeden sorumlu olmayacaklarına dair kayıt koymaları mümkündür

---

[208] Benzer doğrultuda Y.12. HD'nin T: 17.11.2009, E:2009/16972, K:2009/22730 sayılı ilamı (**UYAP,** 01.05.2014).

[209] Y.HGK'nın T:11.04.2007, E:2007/12-206, K:2007/202 sayılı ilamında: *"...Poliçesinin (bononun) kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumlu olmayacağını poliçe (bono) üzerine yazarak, cirantanın senetten doğan sorumluluğunu bertaraf etmesi mümkündür. (TTK.m.597/1) Buna sorumsuzluk kaydı, âdemi mesuliyet kaydı denir. Bunun için belirli bir ifadenin kullanılması mecburiyeti yoktur. Ciranta, "bilâ mesuliyet", "bilâ teminat", "ödenmemeden sorumlu değilim", "kabulden sorumlu değilim" vb. gibi kayıtlar koyarak sorumluluğunu ortadan kaldırabilir. İkinci olarak ise; ciranta, "yeni bir ciroyu yasaklayabilir." (TTK.M.597/II) Bir cirantanın, poliçenin (bononun) tekrar ciro edilmesini yasaklayarak, bu yasağa rağmen poliçeyi ciro yoluyla devralan şahıslara karşı garanti vecibesinin doğurduğu sonuçlardan kendisini kurtarması mümkündür. Senet üzerinde "ciro edilemez kaydını" nasıl ciranta koyabilirse, aynı şekilde keşideci de koyabilir. Bono, poliçe ve çek kanun gereği emre düzenlenen senetlerdir. Bu senetler üzerine ciranta tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı bir kambiyo senedi haline getirmez. Bunun aksine keşideci tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı hale getirir. Bu şekilde, keşideci tarafından konan kayıtla nama yazılı hale gelen senedin ciro edilme imkânı kalmaz. Ancak alacağın temliki yolu ile devredilebilir. Bu yasağa rağmen yapılan ciro da alacağın temliki hükümlerine tâbi olur. (TTK.M.591) bu durumda senedi temellük edene karşı keşideci her türlü defilerini ileri sürebilir (Prof.Dr.Fırat Öztan Kıymetli Evrak Hukuku 12.Bası, Eylül 2006 S.118 Vd.). Somut olayda takip konusu bono üzerine keşideci tarafından "ciro edilemez" şerhi konulmuş, lehtar tarafından senet ciro edilmemiş ve bizzat icra takibine konu edilmiştir. Hal böyle olunca, bono üzerine konulan "ciro edilemez" şerhinin senedin kambiyo senedi olma niteliğini engellemeyeceğinden daire bozması doğrudur..."* **(UYAP,** 01.05.2014)

(TTK m.618). Bu kayıt, kaydı koyan cirantanın çekin sonradan ciro edildiği kişilere karşı sorumluluğuna engel olur. Cirantanın sorumsuzluk kaydı, çekin tekrar ciro edilmesini yasaklamak suretiyle yapılır ve çekin üzerinde de olumsuz bir etkisi bulunmaz.[210]

1.2.3.2.1.5. Vade Kaydı

TTK'ya göre, çekte vade yoktur, çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt, yazılmamış sayılır (TTK m.795). Örneğin; "vade gününde geçerlidir" veya "üzerindeki tarihten önce ibraz edilemez" ibareleri yazılmamış hükmündedir[211]. Bu hükme göre, çeke vade yazılamaz. Ancak uygulamada bazı çeklerde 2 adet keşide tarihinin yazılı olduğu görülmektedir. Bu durumda kanun gereği 1. ve/veya 2. tarih vade sayılmamaktadır. Yargıtay bu durumda ilk yani önceki tarihin keşide tarihi olduğunu kabul etmek gerektiğini içtihatları ile kabul etmiştir.[212]

Çek keşidecisi ile hamil arasında yapılan bir sözleşme ile de çekin belli bir süre için ibrazı önlenemez.[213] Çekte vade bulunmama özelliği, çeki poliçeden ayıran özelliklerdendir. Çeklerdeki bu hüküm, çekin bir ödeme aracı olması nedeniyle hamilin menfaatinin keşidecinin menfaatine üstün tutulmuş olmasının sonucudur.[214]

Doktrinde bazı yazarlar[215], çekte tek tip vade bulunduğunu, bunun da "görüldüğünde vade" olduğunu ileri sürmüşlerdir. 6762 sayılı eski TTK'nın 707. maddesinin "vade" şeklindeki kenar başlığından yola çıkarak bu görüş ileri

---

[210] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s.307-308; Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 144

[211] Y. 12. HD, T:04.10.1988, E:9413, K:10831 sayılı ilamında *"... TTK'nın kamu düzeni ile ilgili 707. maddesinde açıklandığı gibi, çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. Bu hüküm, ibraz ve ödeme yönünden önemlidir. Çekin belirli bir tarihten önce tahsil edilmeyeceğine ilişkin noterde yapılan anlaşma İİK'nın 168. maddesindeki mehil anlamındadır..."*; Aynı yönde Y.12. HD, T:30.09.2003, E:14143, K:18770 sayılı ilamlar (Ecehan Aras Yeşilova, Bilgehan Yeşilova, "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme", 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. maddelerinin getirdikleri, **TBB Dergisi**, sayı 82, 2009, s.4, http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-82-511)

[212] Y.12.HD, T: 16.10.2008, E:2008/13619, K:2008/17565 sayılı ilamında: "*...Çeklerde vade olamayacağından, düzenlenen çeklerde iki ayrı keşide tarihi bulunması halinde önceki tarihin keşide tarihi olarak kabulü gerekir...*" (**UYAP,** 02.05.2014).

[213] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 307.

[214] Poroy, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** s. 259.

[215] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1134.

sürülmüştür. Bu şekilde düşünen yazarlara göre, eğer çeke görüldüğünde vade dışında başka vadeler yazılmışsa, bunlar çekin geçerliliğini etkilemez, sadece yazılmamış sayılırlar. Bazı yazarlar ise[216], çekte vade olmadığını, zira vadenin kabulü halinde bu durumun çekin bir ödeme aracı olma vasfı ile bağdaşmayacağını belirtmişlerdir. Hatta ARSLAN- KAYANÇİÇEK, yine ÜLGEN-HELVACI-KENDİGELEN-KAYA çekte vadeden değil, olsa olsa "görüldüğünde ödeneceği kuralı"ndan söz edilebilir diyerek ikinci görüşü savunmuştur.[217] Esasen her iki görüş sadece teorik açıdan farklılık arz etmektedir. Uygulama açısından sonuçları aynıdır ve sonuç da çekin "görüldüğünde ödeneceği"dir. Yargıtay da istikrar kazanmış içtihatları ile çekte vade olmadığı görüşünü benimsemiştir.[218] Nitekim eski TTK'nın 707. maddesine karşılık gelen 6102 sayılı yeni TTK'nın 795. maddesinin kenar başlığının "muacceliyet" olduğu dikkate alındığında kanun koyucunun da "çekte vade olmadığını" net bir şekilde belirttiği anlaşılmaktadır.

Kamu düzenine ilişkin bir düzenleme olan TTK'nın 795/1 maddesinde göre, çek görüldüğünde ödenir. Ancak uygulamamızda ileri tarihli çeklerin varlığı söz konusudur. İleri tarihli çek, gerçekte düzenlendiği günden daha ileri bir tarih taşıyan, gerçeğe aykırı keşide tarihli çekleri ifade eder. Başka bir deyişle, üzerinde gösterilen keşide tarihinden önce çekin ibraz edilmesidir. Burada, çek üzerinde keşide tarihi olarak sonraki bir tarih atılmakla birlikte, çek gerçek keşide tarihinde ya da gerçek keşide tarihinden sonra fakat çek üzerinde yazılı keşide tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmektedir. Yargıtay içtihatlarıyla da tarafların anlaşmaları halinde ileri tarihli çek düzenlenebileceği kabul edilmiştir.[219] Bununla birlikte, ileri tarihli çek uygulamasıyla aslında gizli bir vade oluşturulmaktadır. Zira örneğin; taraflar 20

---

[216] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi**, s. 143-144, Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 276, Can, **Kıymetli Evrak Hukuku Ders Kitabı,** s. 142; Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku**, s. 581.

[217] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi**, s. 145; Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 259.

[218] Y. 12. HD'nin T: 21.03.2013, E:2012/133, K:846 sayılı ilamında: "*... Çeklerde TTK hükümlerine göre vade bulunmaz. Çek, görüldüğünde ödenir. Ne var ki dairemiz içtihatlarında da benimsendiği üzere ileri tarihli çek düzenlenmesi mümkündür. (12.H.D. 2002/10509 Esas,12034 Karar). Nitekim 14.12.2009 tarih ve 5941 sayılı Çek Yasasının geçici 1/5 ve 3/8 maddeleri de bu doğrultuda düzenleme içermektedirler…*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. (**UYAP,** 02.05.2014).

[219] Y. 12.HD, T:06.06.2002, E: 2002/10509, K:2002/12034 sayılı ilamı, Y. 11. HD. T: 09.11.2006 E:2005/8082, K:2006/11410 sayılı ilamı (KAZANCI İçtihat Programı, 05.05.2014), Y.19. HD, T: 11.10.2010, E:2010/348, K:2010/11081 sayılı ilamı (MEŞE İçtihat Programı, 05.05.2014).

günlük bir vade düşünüyorlarsa, 01.06.2018'de düzenledikleri bir çeke, keşide tarihi olarak 20.06.2018 yazmak yolunu seçmektedirler.[220]

Çekin keşide tarihinin gerçek keşide gününden önceki bir gün olması da mümkündür. Bu durumda kanunda ödeme için öngörülen ibraz süreleri keşideci tarafından kısaltılmış olacaktır.[221]

Kural olarak, keşide tarihinin gerçeğe aykırı (önce veya sonra) gösterilmesi senedin tarafları arasında geçerlidir. Ancak keşide tarihinin gerçek olmaması nedeniyle çekte taraf olan kişiler veya üçüncü kişiler zarar görebilirler. Bu durumda zarar görenler, gerçek keşide tarihinin belirlenmesini isteyebilirler. Çekin dışındaki üçüncü kişiler gerçek keşide tarihini her türlü delil ile ispat edebilirler. Örneğin, ehliyet, iflas, temsil, tasarruf yetkisi ile ilgili uyuşmazlıklarda üçüncü kişilerin gerçek keşide tarihinin tespitinde yararı olabilir.[222]

Burada 3167 sayılı eski Çek Kanununun 5838 sayılı kanun ile değişmeden önceki ve sonraki düzenlemesini ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Zira 3167 sayılı kanunun değişmeden önceki metninde; "çekin ibrazında ödeneceği" ilkesi kabul edilmişti. Buna göre, ileri tarihli çek, çekte yazılı keşide tarihinden önce bankaya ibraz edildiğinde karşılığı yoksa karşılıksız çek düzenleme suçu oluşuyordu. Hatta keşideci ile muhatap banka arasında çek anlaşması olsa ve muhatap, çek anlaşmasına dayanarak ödemeye yanaşmasa dahi hamil, protesto çekerek müracaat hakkını kullanabilmekteydi.[223] 5838 sayılı kanun değişikliği ile beraber, 31.12.2009 tarihine kadar üzerlerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı "geçersiz" kabul edilmiştir.[224] 5941 sayılı Yeni Çek Kanunu ise bu süre,

---

[220] Deryal**, Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak),** s. 518-519, Yargıtay da keşide tarihi dışında ve vade tarihi işlevi görmek üzere konulacak ikinci bir tarihin geçersiz sayılacağını kabul etmektedir. Y.10.CD'nin T: 06.12.2010, E:2009/6003, K:2010/25458 sayılı ilamı;; Y.10.CD'nin T:17.09.2007, E:2005/18102, K:2007/10015 sayılı ilamı (**UYAP**, 05.05.2014).

[221] **Teoman,** Ömer: "Çekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi", 30 yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. II, İstanbul 2001, s. 309-317.

[222] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s.927; Mehmet Bahtiyar, "Keşide Tarihi…", s. 237-248.

[223] Gürbüz, **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar**, s. 153.

[224] Esasen bu noktada da yapılan düzenlemenin gerekli özeni yansıttığını söylemek hayli güçtür. Şöyle ki, çekte adeta "vade" yaratılmak suretiyle belirli bir süre için de olsa borçlular, ekonomik yönden

31.12.2011 tarihine uzatılmıştır. 5941 sayılı kanunun 6273 sayılı kanunla değişik geçici 3. maddesi ile; "31/12/2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir" hükmü kabul edilmiştir. Ancak 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanunun 100 üncü maddesiyle bu fıkrada yer alan "31/12/2017" ibaresi "31/12/2020" olarak değiştirilmiştir. Değişiklik sonrası "31/12/2020 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir" düzenlemesi şu an hala yürürlüktedir. Buna göre, böyle bir ileri düzenleme tarihli çek, kural olarak, muhatap bankaya ödenmek üzere ibraz edilemez. Üzerinde yazılı düzenleme tarihinin beklenmesi gerekmektedir.

TTK m.795'de her ne kadar "Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir" hükmü yer alsa da, hamil çeki düzenleme tarihinden önce ibraz ederse, banka Çek Kanunu gereğince hiçbir işlem yapmayacak ve çeki iade edecektir. İleri tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre, kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulması şarttır (Çek Kn.m.3/8).

1.2.3.2.2. Yazılması Halinde Çeki Geçersiz Kılan Kayıtlar

Çek, hukuken bir ödeme aracıdır, dolayısıyla TTK m.780/1-b uyarınca, çekteki ödeme emrinin kayıtsız ve şartsız olması gerekmektedir. Çekin bu niteliğini ortadan kaldıran kayıtlar, senedin çek sayılmasını engeller. Çekin ödenmesini herhangi bir şarta ya da asıl borç ilişkisine bağlayan kayıtlar, çeki geçersiz kılar. Örneğin, çek, kiralık taşınmaz için hava parası karşılığında verilmişse veya üzerinde "mallar teslim

rahatlatılmakta; mevcut ve hâlihazırda uygulanan hükümler doğrultusunda, derhal ibrazıyla ödenmek zorunda olan çeklerin tahsili, ertelenmekte; kanunen talik edilmektedir. Zira çek üzerinde sadece bir tarih bulunmaktadır ve şayet bu tarih de (çekin gerçekten keşide edildiği güne göre) ileri bir tarih olarak belirlenmiş ise, onu adeta bir vade olarak görmek ve saymak kolaylıkla mümkündür. Oysa çek için keşidecinin, yazacağı keşide tarihi ne olursa olsun TTK'nın 707/II. maddesi karşısında (taraflar arasında var olduğuna inanılan anlaşmaya rağmen) kendisini hukuken de koruması mümkün gözükmemektedir. Bu şartlar altında, 3167 sayılı kanunun geçici 2. maddesini, TTK'nın anılan hükmünü, belirli bir süreyle de olsa askıya alan düzenleme olarak görmek de mümkündür. (Yeşilova, Yeşilova, "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme, 5838 sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. maddelerinin Getirdikleri", s. 4)

edildiğinde" ya da "tarafımdan talimat verildiğinde ödeyiniz" şeklindeki bir ibare varsa, bu kayıt çekin niteliği ile bağdaşmaz.

Çekin ödenmesini açıkça temel borç ilişkisine bağlayan "teminat kaydı" da çeki geçersiz kılar, ancak temel borç ilişkisi belirtilmeksizin soyut olarak çekin üzerine "teminat içindir" kaydının yazılması, çekin geçerliliğini etkilemez.[225] Çeki mücerret olmaktan çıkaran ibareler çeki geçersiz kılar. Çekteki teminat kaydı, bu teminatın hangi borç için olduğunu gösteriyorsa çekin mücerret bir senet olması esasına aykırı hareket edilmiş olur. O taktirde çekin geçerliliği kalmaz.[226]

1.3. GEÇERSİZ BİR ÇEKE UYGULANACAK HÜKÜMLER

1.3.1. Havale Hükümlerinin Uygulanması

Çekin zorunlu unsurlarından bir veya birkaçının bulunmaması halinde, çek kural olarak -keşidecinin, muhatabın ve lehtarın belli olması halinde- alelade havale hükümlerine tabi olacaktır ve hiçbir şekilde kambiyo senedi sayılmayacaktır. Bunun sonuçları ise:

-Belge, artık çek niteliğinde olmadığından "emre yazılı sayılamaz", dolayısıyla mevcut cirolar geçersiz hale gelir ve muhatap banka tarafından ciro yoluyla hamil olanlara ödeme yapılamaz.

-Çekte lehtar gösterilmemişse yani çek hamiline yazılı ise, havaleye dayanarak dahi ödeme yapılamayacaktır. Hamiline yazılı olmamak koşulu ile –sadece bir havale talimatı taşıdığından- bu belgenin adi borç senedi olarak

[225] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s.308; Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** s. 581.

[226] Yargıtay 12.HD'nin T:02.05.1995, E:6472, K:6884 sayılı ilamında *"...İşbu çek teminattır ibaresinden başka '31.08.1994 günlü sözleşmenin teminat çeki' sözcüklerine de yer verilmiştir. Ciro ile çeki eline geçiren alacaklı sözleşmeye bağlı ve onun teminatı olduğu ibaresini görerek çeki almıştır. Alacaklının sözleşmede taraf olmaması çekin teminat çeki olduğu niteliğini değiştirmez…*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 89, Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 924.

kabulü de mümkün değildir. Buna karşılık keşideci aleyhine bir delil başlangıcı sayılabilir ve temel borç ilişkisinin ispatı yolunda tanık dinlenebilir.[227]

-Belge adi havale niteliği taşıdığından borç ikrarını da içerdiği söylenemez.[228] Bu nedenle alacağın temliki yoluyla da devri mümkün değildir.

-Bu durumdaki bir belge artık TBK'da düzenlenen genel zamanaşımı süresine (10 yıl) tabidir.[229]

1.3.2. Kambiyo Senetlerine İlişkin İcra Takibinin Yapılamaması

2004 sayılı İİK'da kambiyo senetlerine ilişkin özel takip yolu bulunmaktadır. Ancak bu takip yoluna başvurabilmek için çekin tüm şartları ile usulüne uygun olması gerekmektedir. Geçersiz bir çek hakkında İİK'nın 167 vd. maddeleri uygulanamayacaktır.[230]

---

[227] Reisoğlu, zorunlu unsurları haiz olmayan bir çekin delil başlangıcı olarak kabulünün bu çekin süresi içinde bankaya ibrazı ile ilgisi olmadığı görüşünü savunmaktadır. Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 79; Ertekin-Karataş da bu durumda eğer senet emre düzenlenmiş ise havale hükümlerine tabi olacağını, hamiline düzenlenmiş ise havale sayılmayacağını, yazılı delil başlangıcı sayılacağını belirtmiştir. (Ertekin-Karataş, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, s. 182).

[228] Y.12. HD'nin T: 07.10.2013, E:2013/22977, K:2013/31509 sayılı ilamında: *"...TTK.nın 708. maddesine göre, yasal süresinde çekin muhatap bankaya ibrazı zorunlu olup, ibraz edilmemesi halinde alacaklı, TTK'nun 708 ve 720. maddeleri gereğince: takip borçlularına karşı müracaat hakkını kaybeder. Süresinde bankaya ibraz edilmeyen çek, adi havale niteliği taşıdığından borç ikrarını da içermez. Bu itibarla, borçlu hakkında bu belgeye dayanılarak kambiyo senetlerine mahsus yolla takip yapılamaz. Bu husus, kamu düzenine ilişkin olup, mahkemece re'sen gözetilir..."* (**UYAP,** 15.05.2014).

[229] Y.12. HD'nin T: 19.01.2012, E:2011/13676, K:2012/872 sayılı ilamında : *"... Kambiyo senedi vasfını taşımayan adi havale niteliğindeki belgeye istinaden başlatılıp kesinleşen takipte, İİK'nun 71/2. maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi TTK'nun 726. maddesine göre hesaplanamaz. Olayda uygulanması gereken Borçlar Kanunu'nun 125. maddesinde belirtilen 10 yıllık zamanaşımı süresi olup, takipte bu sürenin dolmadığı ve dolayısıyla zamanaşımının gerçekleşmediği anlaşılmaktadır..."* (**UYAP,** 15.05.2014).

[230] Y.12. HD'nin T: 12.11.2013, E:2013/29653, K:2013/35565 ilamında: *"...Takip dayanağı çeki süresi içerisinde ibraz edilmemesi nedeniyle kambiyo senedi vasfını taşımadığından (adi havale), icra mahkemesince öncelikle İİK'nun 170/a maddesi uyarınca takibin resen iptaline karar verilmesi gerekirken istemin yazılı gerekçe ile reddi isabetsizdir."; yine benzer şekilde Y.12.HD'nin 2006/21665E-2006/22618K.sayılı, 30.11.2006 tarihli ilamında: "...çekin, hangi tarihte ibraz edildiği belli olmadığından TTK'nun 708-720 maddeleri koşullarında ibraz şerhi taşımadığından çek kambiyo senedi vasfında kabul edilemez. Bu durumda, mahkemece çek vasfında olmayan adi havale hükmündeki belgeye dayanılarak yapılan takibin İİK'nun 170/a maddesi gereğince re'sen iptaline karar vermek gereklidir..."* (**UYAP,** 15.05.2014).

Geçersiz bir çek sadece havale hükmünde olduğundan, muhatap bankaca ödenmemesi halinde, protesto düzenlenerek keşideci borç altına sokulamayacağından, ne banka ne de keşideci aleyhine bir borç doğamayacağından, icra takibinden de bir sonuç alınamayacaktır.[231]

[231] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 80

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEKTE ÖDEME

2.1. ÇEKİN ÖDENMEK ÜZERE İBRAZI

İbraz kelimesi, çekin ödenmesi için bankaya sunulması anlamına gelmektedir.[232] İbrazın belli bir yerde belli bir süre içinde yapılması gerekmektedir, zira belli birtakım sonuçları vardır.

TTK. 796. maddesindeki düzenlemeye göre; hamilin çekteki hakkını elde edebilmek için, çek üzerinde yazılı keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ödenmek üzere muhatap bankaya çeki ibraz etmesi gerekir. TTK 798. maddesi gereğince, hesabın bulunduğu şube dışındaki şubeler, çeki o şubeden karşılık istemek (elektronik ortamda karşılığı sorgulamak) suretiyle ödemektedirler.[233] Çekin takas odasına ibrazı da, ibraz yerine geçer.

TTK'nın 795. maddesinde;

"(1) Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir.

(2) Düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir." hükmü yer almaktadır.

[232] Y.19. HD T:21.11.2008, E:2008/1440, K:2008/11320 sayılı kararı (Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s .224)
[233] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 387.

Madde metninden de açıkça anlaşıldığı üzere çek, görüldüğünde ödenir. Çekte vade yoktur. Buna rağmen çeke bir vade yazılmışsa, örneğin "görüldüğü günden beş gün sonra ödenecek" şeklinde yazılmışsa, bu ibare çekin geçerliliğini olumsuz etkilememekte, ancak bu kayıt yazılmamış sayılmaktadır.[234]

TTK'nun 796. maddesinde;

"(1) Bir çek, düzenlendiği yerde ödenecekse on gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir.

(2) Ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çek, düzenleme yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay ve ayrı kıtalarda ise üç ay içine muhataba ibraz edilmelidir. Bu bakımdan bir Avrupa ülkesinde düzenlenip de Akdeniz'e sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ve aynı şekilde Akdeniz'e sahili olan bir ülkede düzenlenip bir Avrupa ülkesinde ödenmesi gereken çekler aynı kıtada düzenlenmiş ve ödenmesi şart kılınmış sayılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı süreler, çekte yazılı olan düzenleme tarihinin ertesi günü başlar." hükmü yer almıştır.

İbrazın TTK 796. maddede öngörülen süreler içinde yapılması gerekmektedir. Çek, takas odası istisnası dışında esas itibari ile muhataba ibraz edilir. Çek Kanunu 3/1. fıkrasında, çekin karşılığı tam veya kısmen varsa, ibraz edilmiş olduğu banka şubesinin hesaptaki karşılığı veya taahhüt ettiği krediyi ödemek mecburiyetinde olduğu belirtilmiştir.

TTK 798. maddesinde; *" Çekin bir takas odasına ibrazı ödeme için ibraz yerine geçer"* hükmü yer almaktadır.

---

[234] Poroy-Tekinalp**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** s.300**;** Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 380-381; Çeker**, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku**, s. 596; Erhan Günay, **Yargıtay Kararları Ve Öğreti Görüşleri Eşliğinde Kambiyo Takip Hakkı Ve Ceza Hukuku Yönüyle Uygulamalı Çek Rehberi,** Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2015, s. 46

Muhatap, "banka tüzel kişiliğini" ifade etmektedir. Ödenmesi için çek kendisine ibraz edilen muhatap, bu çek "emre yazılı bir çek" ise, ciro zincirini gözden geçirmekle yükümlü olmaktadır. Bu hususla ilgili TTK'nın 801. maddesinde bankanın sadece imza zincirinin düzenini inceleme yükümlülüğünün bulunduğu, ancak imzaların geçerliliğini araştırmakla yükümlü olmadığı hükmü düzenlenmiştir. "Emre ve nama yazılı çeklerde" bu inceleme ve tespit, meşru hamili saptamak; "hamiline çeklerde" ise ödemenin kime yapılması gerektiğini belirlemek zorunda olduğunu göstermektedir.[235]

2.1.1. İbraz Süreleri

Çek bir ödeme aracıdır ve çekte vade yoktur. Çek görüldüğünde ödenir. (TTK m.795, Çek Kn. m.3/1) Yukarıda ayrıntısı ile izah edildiği üzere çeke vade yazılsa bile yazılmamış hükmündedir.[236]

Çekin ibrazının nerede ve hangi süre içerisinde yapılacağı önemlidir.

Çek, ödeme yerinde muhataba ibraz edilmelidir. Ödeme yeri senette gösterilmemiş ise muhatap bankanın ticaret unvanı yanında gösterilen yerde ödenir. Muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterildiği takdirde çek ilk gösterilen yerde ibraz olunur ve ödenir. Böyle bir açıklık yoksa çek, muhatabın iş merkezinin bulunduğu yerde ödenir (TTK m.781/2).[237]

Çekin bir ödeme aracı olması sebebi ile ibraz süreleri bono ve poliçeye göre kısa tutulmuştur. TTK 704/1 maddesinde, görüldüğünde ödenecek bono veya poliçenin, keşide tarihinden itibaren bir yıl içinde ödemek üzere ibraz edileceği belirtilmektedir. Çekte ise, en uzun süre üç aydır. Çek, ödenmek üzere kime ibraz edilirse edilsin ibraz sürelerinde bir değişiklik olmamaktadır. Çek, ibraz süresi içinde tekrar ibraz edilebilir.[238]

---

[235] Poroy-Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** 2013, s. 321
[236] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 295; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 142,197
[237] Y. 11. HD, T:18.04.2016, E:2016/3783, K:2016/4310 sayılı ilamı (**UYAP**, 02.02.2018)
[238] Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku** s. 383.

Çekte, keşide yerinin ödeme yeri ile farklı olmasına göre değişik üç ibraz süresi olduğu TTK'nın 796. maddesinde belirlenmiştir. Buna göre süreler;

a. 10 günlük süre

b. 1 aylık süre

c. Üç aylık süre

olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

a. 10 günlük süre:

TTK 796/1. fıkrasında, eğer ki çek düzenlendiği yerde ödenecek ise, keşide tarihinden itibaren 10 gün içinde muhatap bankaya ibraz edilmesi gerekmektedir.[239] Örneğin; düzenleme yeri Burdur, ödeme yeri de Burdur ise 10 günlük süre geçerlidir veya ödeme yeri gösterilmemiş ancak düzenleme yeri Bingöl ve çek hesabı Bingöl Ziraat Bankası Merkez Şubesi'nde (ödeme yeri) ise, burada yine 10 günlük ibraz süresi geçerlidir.

İbraz sürelerinde aynı yer kavramının tespiti her zaman kolay olmamaktadır. 6360 sayılı kanun çerçevesinde büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak belirlendiği için büyükşehir belediye sınırları içerisinde yer alan ilçelerin tamamının aynı yer olarak nitelendirilmesi gerektiği saptanmıştır.[240]

6360 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 06.12.2012 tarihinden sonra bu kanunun 1/1-2. fıkralarında sayılan toplam 27 ilin büyükşehir belediye sınırları, artık il mülki sınırı sayıldığından, en azından bu sayılan iller ve onlara bağlı ilçeler açısından çekte ödeme yeri ile düzenleme yerinin aynı olması esası geçerli olmaktadır. Örneğin;

[239] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 319; Bozer, Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 122; Kendigelen, **Çek Hukuku**, İstanbul, s. 173; Kayıhan-Yasan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 99.
[240] Kayıhan-Yasan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 100.

Bakırköy/İstanbul Ziraat Bankasında ödenecek çek Kadıköy/İstanbul'da düzenlenmiş ise çek 10 günlük süre içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmelidir.[241]

Ancak Pulaşlı, karışıklığa meydan vermemek adına artık tüm illerin ve bunların ilçelerinin de ödeme ve düzenleme yeri bakımından aynı sayılarak, ibraz süresinin 10 gün kabul edilmesinin yerinde olacağını belirtmektedir.[242]

b. 1 aylık süre:

TTK 796/1. ve 2. fıkralarında, çek düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir. Örneğin çekte ödeme yeri İstanbul, düzenleme yeri İzmir ise burada 1 aylık ibraz süresi söz konudur. Yine düzenleme yeri İzmir Ziraat Bankası Alsancak Şubesi, ödeme yeri gösterilmemiş olduğundan muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer, İstanbul ise burada da 1 aylık ibraz süresi geçerlidir. Burada il sınırları değil belediye sınırları dikkate alınmalıdır. Örneğin, çek hesabı (ödeme yeri) Ankara Büyükşehir belediyesi sınırları dışında ancak Ankara il sınırları içinde olan Haymana'da ise, çek Ankara'da düzenlenmişse, ibraz süresi 10 gün değil 1 aydır. Burada çek düzenlendiği yerden farklı yerde ödenecektir. Çünkü Haymana Ankara il sınırları içerisinde olmasına rağmen, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları dışındadır. Buna karşın düzenleme yeri Ankara/Çankaya, ödeme yeri Etimesgut/Ankara ise, Etimesgut ilçesi Ankara büyükşehir belediye sınırları içerisinde olduğundan, ibraz süresi 10 gündür.[243]

Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir husus da düzenleme yeri ile ödeme yerinin farklı ülkelerde olmasıdır. Burada eğer ülkeler aynı kıtada ise yine 1 aylık süre geçerlidir. Örneğin Türkiye'de düzenlenen bir çekin ödeme yerinin Almanya olması halinde çek, 1 aylık süre içerisinde ibraz edilmelidir.

c. Üç aylık süre:

[241] Y. 12. HD. 2006/21797E-2006/24786K.sayılı ilamı (**UYAP**, 25.05.2018).
[242] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 319.
[243] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, s. 319.

TTK 796/3. fıkrasında ise, ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çekin, düzenleme yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay, farklı kıtada ise üç ay içinde muhatap bankaya ibraz edilmesi gerektiği düzenlenmiştir.[244] Örneğin keşide yeri İzmir Ziraat Bankası Alsancak Şubesi, ödeme yeri NewYork ise veya ödeme yeri belirtilmemiş olup muhatabın ticaret ünvanı yanında yazan yer NewYork ise ibraz süresi 3 aydır. Ancak burada farklı kıtalarda bulunmasına rağmen Akdeniz'e kıyısı bulunan ülkeler ile ilgili kanun koyucu ayrı bir düzenleme yapmıştır. Kanunun 796/3.maddesinde göre "*bir Avrupa ülkesinde düzenlenip de Akdenize sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ve aynı şekilde Akdenize sahili olan bir ülkede düzenlenip bir Avrupa ülkesinde ödenmesi gereken çekler aynı kıtada düzenlenmiş sayılır*" hükmü düzenlenmiştir. Örneğin; ödeme yeri gösterilmeyen çekte çek hesabının İzmir Ziraat Bankası Alsancak Şubesi olduğu ve düzenleme yerinin ise Suriye olduğu bir durumda çekin ibraz süresi 1 aydır.

Düzenleme yeri ile ödeme yerinin aynı veya farklılığı neye göre belirlenmelidir. Düzenleme yeri ve ödeme yerine ilişkin belirsizliğin devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte genel olarak düzenleme yeri kavramından hareket edilmektedir. Ayrıca, düzenleme yeri olarak yazılan il veya ilçenin belediye sınırları dikkate alınmaktadır.[245]

Bütün bu tartışmaların, uygulama farklılıklarının ortadan kaldırılması için Narbay[246], Cenevre Yeknesak Kanununun 29. maddesinin uygulamaya geçirilmesini önermiştir. Cenevre Yeknesak Kanunu'nun 29. maddesi ile birlikte çekin ödeme için ibrazı hakkında farklı süreler kabul edilmiştir. Buna göre; bir çek keşide edildiği ülkede ödenecekse ibraz süresi sekiz gündür. Burada, ödeme için ibraz süreleri belirlenirken "ülke içi" olması, yani keşide yeri ve ödeme yerinin aynı ülke içinde olması "tek bir ibraz süresi" için yeterli kabul edilmiştir. Aynı ülkede keşide edilip, ödenecek çekler açısından farklı bir süre öngörülmemiştir. Oysa Türk mevzuatında

---

[244] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 2013, s. 295; Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 122.

[245] Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 384.

[246] Şafak Narbay, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Değişiklik" Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** İzmir 2005, C. 7, s. 210-213.

yukarıda ayrıntısı ile incelendiği üzere ülke içinde yer farklılığına göre 2 ayrı süre kıstası belirlenmiştir. Bu hali ile Türkiye içinde ödenecek çekler açısından ibraz sürelerinde farklılık yaratılmıştır.

Kanunda öngörülmüş olan bu ibraz sürelerinin başlangıç anında hangi kriterin esas alınacağı TTK'nın 796/3.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, çekte yazılı olan düzenleme tarihinin ertesi gününden itibaren ibraz süresi başlayacaktır. Bu durumda çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihi ne ise, bu tarihi izleyen ilk gün, ibraz süresinin başlayacağı tarih olacaktır. TTK'nın 817/1. maddesindeki "süreler hesap edilirken bunların başladığı gün sayılmaz" düzenlemesi de bu doğrultuda hüküm ifade etmektedir.

TTK'nın 816. maddesinde "süreler" başlığı altında düzenlenme mevcuttur. Buna göre; bir çekin ibrazı ancak bir iş gününde yapılır. İbraz süresinin son günü, pazara veya diğer bir tatil gününe rastladığı takdirde, bu süre onu izleyen ilk iş gününü kapsayacak kadar uzar. Aradaki tatil günleri süre hesabına dâhildir, dolayısıyla tatil günü kadar süre uzaması söz konusu değildir.

Çek Kanununun 3/4. maddesinde, çekin bankaya ibraz edildiği tarihin banka tarafından yazılması gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay'a göre ise, çek üzerinde ibraz şerhi bulunmakla birlikte ibraz tarihinin çek üzerinde belirtilmemesi halinde yasal sürede ibrazdan bahsedilemez. İbraz tarihinin yazılmaması ve hamilin de bu nedenle zarara uğraması halinde, bankanın hamilin uğradığı zararı tazmin etmesi gerektiği belirtilmiştir.[247]

Ayrıca eski -Çek Kanununun 4/1-2. maddesinde çekin ibrazı hususu;

"Çek hesabı açılan bankaya muhatap banka denir. Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak, çek hesabı açılmış

[247] Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.386; Y.HGK T:31.10.2007, E:2008/12-450, K:2008/452; Mahmut Bilgen, **Uygulamada Kambiyo Senetleri,** Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 201-205.

olan şube dışında herhangi bir şubeye ibraz edilen çek, o şubece karşılığı sorulmak sureti ile ödenir" şeklinde hüküm yer alırken[248],

Yeni Çek Kanununun 3/1. maddesinde;

"Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak sureti ile ödenir" hükmü olarak benzer bir ifade kalıbı ile düzenlenmiştir.[249]

Çek görüldüğünde ödenecek bir senet olduğundan, çekte yazılı keşide tarihinin gerçek keşide tarihinden daha sonraki bir tarih olarak yazılmış olması halinde ibraz süresi fiilen uzamış olmaktadır. Zira ibraz süreleri, çekteki keşide tarihinden itibaren hesap edilmektedir. İbraz süresinin hesaplanmasında keşide tarihi olarak gösterilen gün hesaba dâhil edilmez. Hesap bir sonraki günden başlamaktadır. İbraz süresi içinde geçen tatil günleri ibraz süresinin uzamasına sebep olmamaktadır. İbraz süresinin geçirilmesi durumunda, hesapta yeterli karşılık bulunsa dahi muhatap banka ödeme yapıp yapmamakta serbest görülmektedir. Keşideci gecikmiş ödeme talebini reddetmesini bankaya ihbar edebilir (çekten cayabilir). Bu durumda bankanın ödeme yapmaması gerekmektedir. Aksi taktirde keşideciye karşı sorumluluğu doğacaktır.[250]

2.1.2. Çekte Vade Sorunu

Çekte, poliçe ve bonoda olduğu gibi teknik anlamda bir vadenin bulunmadığını, gerek çekte zorunlu unsurları sayan TTK 780'de bir vadeden söz edilmemesi, gerek ödemeye ilişkin TTK 795'in kenar başlığında "muacceliyet" ifadesinin kullanılması, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koymaktadır. (Her ne kadar çekle ilgili eski TTK'da bir vadeden söz edilmişse de, yerinde olmayan

[248] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 224.
[249] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 224.
[250] Battal, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 151.

bu terimi TTK 793 ve 795'te kullanmayarak, bizzat kanun koyucu da çekte teknik anlamda bir vadeden bahsedilmeyeceğini bir kez daha teyit etmiştir.[251])

TTK 795/1. fıkrası uyarınca, sadece vadeyi içeren her türlü kayıt yazılmamış sayılmakta ve çekte yer alan vadeye ilişkin bir kayda rağmen yine çekin "*görüldüğünde ödeneceği kuralı*" aynen geçerliliğini korumaktadır.[252] Kredi aracı değil, tamamen bir ödeme aracı olarak düzenlenen çekin bu niteliği de, ibrazında ödenmesi gerektiği yönündeki kuralın haklı gerekçesini oluşturmaktadır.

TTK 795/1. maddesine göre çek görüldüğünde ödenir, buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış sayılır. Çek üzerine vade yazılması hatta *"gününde muteberdir"* gibi bir kayıt düşülmesi halinde bile çek muhatap bankaya ibraz edildiğinde ödenmek zorundadır. Hamilin çeki ibrazı ve ödenmesini talep edebilmesi için belirli bir süre beklemesini öngören kayıtlar hiçbir hukuki sonuç doğurmazlar.[253]

Matbu çek formları üzerinde vade yazılmasına olanak verecek bir alan bulunmadığından uygulamada, düzenleme tarihi yerine ileri bir tarih yazılmak sureti ile adeta vadeli çek düzenlenmesine imkân verilmektedir.

TTK 795/2. maddesinde; *"Düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir"* hükmü düzenlenmiştir.

TTK 795/2. maddesinde açık bir şekilde vadeli çek uygulamasının geçersiz olduğu vurgulanmıştır. Çekten kaynaklanan talep hakkının çekin ödenmek üzere ibrazı ile muaccel olacağı, bu bağlamda çekte teknik anlamda bir vadeden değil, TTK 795/1. fıkrası kapsamında sadece *"görüldüğünde ödeneceği kuralı*"ndan söz edilebileceği, emredici nitelik taşıyan bu hükme aykırı *"vadesinde geçerlidir"* ya da *"üzerindeki keşide tarihinden önce ibraz edilemez"* şeklindeki her türlü kaydın ve anlaşmanın ister çek üzerinde yer alsın, ister çek dışında yer alsın ilke olarak geçersiz olup herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağı, böyle bir çekin, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce

[251] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 259.
[252] Kendigelen, **Çek Hukuku,** s. 195.
[253] Y. 12. HD. T:20.06.2005, E:2005/10001, K:2005/13243 (Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** s. 596).

ibrazının mümkün olduğu, vade kaydına uygun olmayan böyle bir ibrazın hamilin hukuki sorumluluğunu doğurmayacağı ve nihayet çekte vadeye ilişkin bu tartışmadan ziyade ibraz sürelerinin önem taşıdığı bilinmelidir.[254]

2.1.3. İbrazın Yapılacağı Muhatap

2.1.3.1. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeye İbraz

Hesabın bulunduğu şube, çek yaprağının üzerinde yazılı olan muhatap banka şubesidir.[255]

Muhatap bankanın hesabının bulunduğu şubesine ödenmek üzere ibraz edilen bir çekin ödenmesi için, çek hamilinin çeki ibraz süresi içinde sunması, çek karşılığının bulunması ve ödemeyi engelleyen herhangi bir hukuki işlemin bulunmaması gerekmektedir.[256] Ödeme, genellikle nakden yapılmaktadır. Ancak, hamilin banka nezdindeki parasının aktarılması sureti ile ödeme yapılması da mümkündür.

Çek, hesabın bulunduğu şubeye ibraz edildiği halde ödenmeme durumları;

- Hesapta karşılık olmaması,

- İbraz süresinin geçmiş olması,

- Ciro zincirinin kopuk olması nedeniyle ibraz edenin tahsil yetkisinin bulunmaması,

- Keşidecinin çekten caymış olması veya ödeme yasağı konulması ya da zorunlu unsurların yokluğu

gibi hallerde ortaya çıkmaktadır.[257]

---

[254] Kendigelen, **Çek Hukuku,** s. 197; Eriş, **Uygulamada Çek Hukuku,** s.213; Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler Ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar", s. 78.
[255] Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre, Ticaret Hukuku**, s. 594.
[256] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 388.
[257] Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre, Ticaret Hukuku**, s. 594.

Çek 3/1. maddesine göre;

" Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir" hükmü yer almaktadır.

Çekin muhatap bankanın, özellikle üzerine çek keşide edilen hesabın bulunduğu şubesi dışındaki, başka bir şubesine ibraz edilip edilemeyeceğine yönelik (Çek Kanunundan önceki) tartışma, Çek Kanunu ile sona erdirilmiş ve yukarıda anılan düzenleme ile hamilin çeki muhatap bankanın herhangi bir şubesine ödeme için ibraz edebileceği, çek hesabının açıldığı şube dışındaki bir banka şubesinin de "karşılığı sorulmak" suretiyle ibraz olunan çeki ödemesi gerektiği açıkça hükme bağlanmıştır.[258]

TTK'da belirtilen şekil şartlarına uygun bir çek ibraz edildiğinde, karşılığının kısmen veya tamamen bulunması durumunda, hamilin vergi kimlik numarasını saptadıktan sonra muhatabın çeki ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Yine çek üzerindeki imzaların kontrolü yükümlülüğünün de çekin ibraz edildiği şubede olduğu kuşkusuzdur.

Çekin muhatap banka dışındaki başka bir bankaya ibrazı ise, TTK anlamında ve yine Çek Kanunu anlamında geçerli bir "ödeme için ibraz" olarak nitelendirilmemektedir. Dolayısıyla böyle bir bankanın da, çekte gösterilen muhatap bankadan çekin ödenmesi amacıyla provizyon istemek konusunda herhangi bir yükümlülüğü ve hakkı yoktur.[259] Burada muhatap banka dışındaki bankalar, 3. kişi durumundadır. Diğer bankalar ancak hamil sıfatıyla çeki devralabilir ve muhatap bankaya ödemek için başvurabilir.

[258] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.202; Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 263; Süheyl Donay, **Gerekçeli Ve Açıklamalı Çek Kanunu,** Beta basım, 1.Baskı, İstanbul, 2010, s. 66

[259] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 204.

Diğer bir bankaya tevdi hiçbir şekilde ibraz anlamına gelmez. Bu doğrultuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 19.02.1975 tarihli, 100/1667 sayılı kararı incelendiğinde; "… Çeklerin kayıtsız şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havaleden ibaret olmaları, ödeyecek kimsenin (muhatabın) ad ve soyadını ihtiva etmeleri nedeniyle aslında da ödeyecek kimseden başka bir kimseye çekin ibraz edilmesinin bir anlamı ve hukuki değeri olamaz. Diğer yandan TTK 708. Maddesi hükmü kesin, amir bir hükümdür. Hükmün emredici niteliği süreye ilişkin olduğu kadar, ibrazın nereye yapılacağı hususunu da kapsamaktadır. Bu nedenlerle ibrazın bizzat muhataba yapılması gerekmektedir."[260]

Çek Kanunu 3/3. maddesine göre; muhatap bankanın hamile ödemekle yükümlü olduğu miktar, çek bedeli ile çek hesabında bulunan tutara göre farklılık arz etmektedir.

Çek Kanunu 8/4. maddesine göre;

"Takas odaları aracılığı ile ibraz edilmiş çekler için, 3. maddede belirlenen sorumluluk miktarı dâhil kısmi ödeme yapılmaz. Bu durum muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığı ile ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığı olmadığının belirlenmesi halinde muhatap banka tarafından hesapta bulunan kısmi karşılık tutarı, çeki ibraz eden lehine 15 gün süreyle bloke edilir."

hükmü yer almaktadır.

Çek Kanunu 3. maddesine göre, belirtilen düzenleme takas odalarına ibraz edilen çeklerde, belirlenen ve muhatabın kanunen ödemekle yükümlü olduğu sorumluluk miktarı dâhil herhangi bir kısmı ödeme yapılamaz, çek bedelinin tamamen ödenmeyeceğinin tespiti halinde, hesapta bulunan bu kısmi karşılık muhatap banka tarafından hamil lehine 15 gün süreyle bloke edilir. Bu duruma göre, hamil, takas odası aracılığı ile ibraz edilmesine rağmen yeterli karşılığın bulunmaması nedeni ile

[260] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** 2011, s. 210.

ödenmeyen çekin mevcut kısmi karşılığını 15 günlük süre içerisinde muhatap bankadan tahsil edebilir ve karşılıksız kalan kısım için ise yine muhatap tarafından Çek Kanunu 3/6. maddesinin hükmü gereğince kendisine verilecek çekin ön ve arka yüzlerini onaylı fotokopisi ile yasal haklarını çek borçlularına karşı başvurabileceği gibi, Cumhuriyet savcılığına şikâyette de bu onaylı fotokopi ile bulunabilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme ya da icra dairelerinin istemi halinde çekin aslı bu mercilere gönderilmektedir.[261]

2.1.3.2. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeden Başka Şubeye İbraz

Çek Kanunu 3/1. maddesinde belirtildiği üzere, çekin hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edilmesi mümkün olabilmektedir. Bu durumda çekin bedeli o şubece karşılığı sorulmak sureti ile ödenmektedir. Çekin, çek hesabının bulunduğu şube dışındaki herhangi bir şubesine ibrazı, geçerli bir ibrazın tüm hukuki sonuçlarını doğurmaktadır.[262]

Türkiye'de tüm bankalar otomasyon sistemine geçmiş bulunsa da, kanun koyucu yine de çekin muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibrazı haline ilişkin olarak sebebiyet verilebilecek olası sorunları çek karşılığı sorularak bedeli ödeme yolu ile çözmek istemiştir. Bankalar arası karşılık sorma masrafı, hamilinden genellikle oransal bir komisyon ücreti olarak alınmaktadır. Masrafı ödeme durumu ya da asıl şubeye ulaşmak hamilin kendi tercihine kalmakta olduğu görülmektedir.[263]

Çek Kanunu 4/1. maddesinde, çekin ibraz edildiği muhatap bankanın diğer şubesinin de çek üzerine ibraz tarihini ve hesap durumunu yazmak zorunda olduğu kabul edilmiştir. Bu durum; çek hamilinin muhatap bankanın Türkiye'deki herhangi

---

[261] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** 2013, s. 363.

[262] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi**, s. 226; Kendigelen, **Çek Hukuku** s. 204; İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 129; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** 2013, s. 363.

[263] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi**, s.226; Hatice Çaman, **Çekte İbraz Kavramı**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2008, s. 34.

bir şubesine başvurup çekin ödenmesini isteyebilmesi ve çekin üzerine de çekin ibraz süresi içinde ibraz edildiğini yazdırabilmesi açısından önem arz etmektedir.[264]

Yargıtay'a göre, ibraz tarihi çeke yazılmamışsa, çekin dışında ayrı bir belgeye şerh düşülerek ibrazın kanıtlanması mümkün değildir.[265] Yine böyle bir çekin kambiyo senedi niteliğini kaybettiği kabul edilmiştir.[266]

2.1.3.3. Takas Odasına İbraz

Çek kural olarak muhatap bankaya ibraz edilir. Ancak çekin muhataba ibrazı zorunlu değildir. TTK'nın 798. maddesinde takas odasına ibrazın da, ödeme için ibraz yerine geçeceğinin açıkça hükme bağlandığı görülmektedir. Buna karşılık takas odalarının nasıl kurulacağı, organlarının ve yetkilerinin ne olacağı, nasıl işleyeceği TTK'da düzenlenmemiştir. Çek Kanununun 8. maddesinde:

"*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği haiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir. (2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmî Gazete'de yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir*" hükmüne istinaden 09.06.2018 tarihinde "Çek Takas Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Bunun yürülüğe girmesi ile Bankalararası Takas Odaları Merkezi Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yönetmeliğin amacı, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesinin sağlanmasına ilişkin kurulacak sisteme, sistem faaliyetlerine ve çek takas ve mutabakatına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. 5941 sayılı Kanunun 8/1 maddesi

[264] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** 2013, s. 363; Seza Reisoğlu, **Türk Hukukunda Ve Banka Uygulamasında Çek,** Ankara, 1985, s. 71-72
[265] Y.12. HD, 26.02.2015T,32653E-4065K (Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1194).
[266] Y.12. HD, 19.01.2015T,27437E-892K; (Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1196).

gereğince çeklerin banka şubeleri arasında takas ve mutabakatı Sistem aracılığıyla yapılır.

Çek Kanunu 8/4. fıkrasının hükmüne göre;

"*Takas odaları aracılığı ile ibraz edilmiş çekler için, 3. maddede belirlenen sorumluluk miktarı dâhil kısmi ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanı sorumluluk tutarını ödeme yükümlüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığı olmadığının belirlenmesi halinde muhatap banka tarafından hesapta bulunan kısmi karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine 15 gün süre ile bloke edilir*" olarak belirtilmiştir.[267]

Takas sistemindeki katılımcı banka veya kuruluşların yükümlülükleri yönetmelikte:

-Kendi şubelerine hamilleri tarafından ibraz edilen çekleri muhatap katılımcılara vekâleten kabul etmek ve bu çeklere ilişkin bilgileri elektronik ortamda muhatap katılımcıya intikal ettirmek üzere takas odasına iletmek,

- Hesapta yeterli karşılığı bulunmadığı için ödenemeyen çeklere ilişkin, çekin basılmasına esas kanun hükmüne uygun tespit işlemini ve ödemeyi engelleyen diğer kısıtlamaları bulunan çeklerin arkalarına gerekli açıklamayı muhatap katılımcı adına yapmak,

- Provizyon alınamaması nedeniyle, karşılığı olan çekler gibi işlem gören çekler hakkında, bu Yönetmelik ve sistem kurallarında öngörülen süre ve yükümlülüklere uymak olarak sayılmıştır.

Bu kapsamda, çekin muhatap dışında bir bankaya tahsil amacı ile tevdi edilmesi halinde, bu banka çeki ödenmek üzere doğrudan muhatap bankaya değil, kural olarak

[267] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** 2017, s. 392.

bir takas odasına ibraz edecektir.[268] İbraz sayılabilmesi için çekin muhatap bankanın dışındaki bir başka banka tarafından takas odasına ibrazı edilmesi gerekmektedir.[269]

Çekin muhataba ibrazı kural olmakla birlikte takas odasına ibrazı da aynı ödeme için ibraz yerine geçer[270]. Hatta takas odası, çekin mutlaka muhataba ibraz edileceği kuralının gerçek anlamdaki tek istisnasıdır.[271]

Çekin takas odasına ibrazını, çekin hamili yapamaz. Bunu ancak muhatap bankanın dışında başka bir banka yapabilmektedir. Bu bankanın müşterisinin çeki kendisine tahsil amaçlı ciro etmesi halinde, banka da takas odasına ibraz eder ve TTK m. 798/1. hükmüne göre ödeme için ibraz yerine geçer. [272]

2.1.4. İleri Tarihli Çekler

TTK'nın 795/2. (eTK 707/II) maddesi gereğince ileri tarihli çeklerin geçerli olduğu tartışmasız bir şekilde kabul edilmiştir.[273] Yasal zeminde ayrıca Çek Kanununun 3/8. maddesi ile de tanınmıştır. İleri tarihli çeklerle ilgili, düzenleme tarihinden önce ibraz edilerek ödeme istenip istenemeyeceği, ödenmemesi halinde hukuki ve cezai yaptırımların uygulanmasının adil olup olmadığı konuları tartışılmıştır. Kambiyo sözleşmesinin tarafı olan keşidecinin, çek üzerine gerçek keşide tarihi yerine sonraki bir günü keşide tarihi olarak yazması ve böyle bir çekin lehtar tarafından kabul edilmesi, taraflar arasında bir centilmenlik anlaşması olarak yorumlanmaktadır.[274]

İleri tarihli çek, gerçekte düzenlendiği günden daha ileri bir tarih taşıyan, gerçeğe aykırı keşide tarihli çekleri ifade etmektedir.[275] Örneğin, (K)'nın, (L) lehine 27.12.2018 tarihinde bir çek keşide ettiği ve çek üzerine keşide tarihi olarak 27.12.2018 yazdığı

[268] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 263
[269] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 391.
[270] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi**, s. 226; Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 1161.
[271] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 1997, s. 1161.
[272] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 365.
[273] Ünal Tekinalp, "İleri Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri", s. 926.
[274] Tandoğan, "Sonraki Tarihli Çekler Ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar", s. 63-94.
[275] Çöl, İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar, s. 195

düşünülürse burada *'normal çek'* söz konusudur, ancak 27.07.2019 yazılırsa *'ileri tarihli çek'* söz konusu olur.

Vade, taraflar arasındaki bir borcun ödenmesinin sözleşme veya kanunla ileri bir tarihe bırakılması olarak tanımlanabilir. İleri tarihli çek, senet üzerine vade konulması ile değil, çekin üzerindeki keşide tarihinin ileri bir tarih olarak yazılması ile oluşturulur. Bu tür çeklere uygulamada "vadeli çek" denilse de, doktrinde ise "ileri tarihli çek" adı verilmektedir.

Uygulamada, ileri tarihli çek düzenlemek amacıyla, çekte gerçek keşide günü yanında bir *'vade günü'* veya senedin üzerine *'x tarihinde geçerli olacaktır', 'vade tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilemez' şeklinde 'vade kayıtları'* yazılmaktadır. Ancak, bu şekilde düzenlenen çekler ileri tarihli çek değil, normal çek olup, üzerlerindeki kayıtlar da yazılmamış sayılır.

2.1.4.1. Hukuki Dayanağı

İleri tarihli çeklerle ilgili Türk hukukundaki hükümler, eski TTK'nın 707/2. maddesi ile mülga 3167 sayılı Çek Kanununun 4. ve 16. maddelerinde ilk olarak düzenlenmişti. Adı geçen kanunların yürürlükten kalması ile şu an yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 795/2 maddesi ve 5941 sayılı Çek Kanununun 3/8. maddesinde ileri tarihli çekler düzenlenmiştir.

Çeklerde keşide gününün gösterilmesi zorunlu bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK 781/1. maddesine göre, keşide günü bulunmayan bir senet, kanunun aradığı diğer bütün unsurlara sahip olsa dahi, çek niteliği kazanamamaktadır. Ayrıca TTK'nın 795/2 maddesindeki düzenleme, kanun koyucunun çeklerde keşide günü olarak gösterilen tarihin, senedin "gerçek" keşide günü olmasını aramamış olduğunu göstermektedir. Kanun koyucunun bu tutumu, ileri tarihli çek düzenlenmesine olanak tanıdığını göstermektedir. Ticaret Kanununda "ileri tarihli çek" tabiri açık olarak kullanılmamış ise de, Çek Kanununda açıkça kullanılarak bu kavrama yer verilmiştir. Ancak Ticaret hukukunda ileri tarihli çek düzenlenmesini zımnen kabul eden asıl madde, yukarıda da anıldığı üzere TTK'nın 795. maddesinin 2. fıkrasıdır. Zira bu

fıkrada, keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çekin ibraz günü ödeneceği düzenlenmiştir.

Mülga 3167 sayılı Çek Kanunu 16. maddesinde *"vadeli bir çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce muhatap bankaya ibrazında tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması halinde, karşılıksız çek sayılacağını ve bu çeki düzenleyen keşideci hakkında cezaî ve hukukî takibat yapılabileceğini"* belirtilmişti. Yine mülga 3167 sayılı Çek Kanunu 4/ I. fıkrasında, *"üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ibraz olunan bir çekin, 'koşullara uygun ve karşılığının var olması durumunda' muhatap banka tarafından vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenmek mecburiyetinde olduğu"* ifadesi yer almaktaydı. Buna istinaden öğretide *"Türk hukukunda ileri tarihli çek düzenlenebilmesini açıkça kabul eden herhangi bir hüküm bulunmadığı, ancak yukarıda anılan hükümlerin ileri tarihli çek düzenlenmesine zımnen cevaz verdiği, dolayısıyla bu tip çeklerin kanuna aykırı sayılmayacağı"* belirtilmekteydi.[276]

3167 sayılı kanun döneminde çekin keşide tarihi ileri bir tarih olarak yazılsa bile keşide tarihinden önce bankaya ibrazı mümkündü. Karşılığının bulunmaması halinde hukuki yaptırım yolu açıktı. Bu yönde eski Ticaret Kanununun 707/2 maddesi ile 3167 sayılı eski Çek Kanunun 16/1 maddesi düzenlemeleri birbirine paraleldi. 2009 yılında ekonomik krizin etkilerini azaltmak üzere kabul edilen 5838 sayılı kanunun 18. maddesi ile 3167 sayılı Çek Kanununa geçici 2.madde eklenmiş olup, buna göre, 2009 yılı sonuna kadar çekin üzerindeki keşide tarihinden önce bankaya ibrazının geçersiz sayılacağı kabul edilmiştir. Eklenen bu hüküm, doktrinde oldukça tartışılmıştır. Bu hükmün çeki bonoya dönüştürdüğü, çekin ödeme aracı niteliğine tamamen aykırı olduğu, hamillerin çeki bir an önce nakde çevirmelerine engel olduğu, dolayısıyla hamilleri zarara uğrattığı ileri sürülmüştür.[277] Ancak buna rağmen 5941 sayılı Yeni Çek Kanunun geçici 1/5.maddesinde benzer düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre; "*31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir*." hükmü getirilmiştir. Bununla çeklerin

[276] Turgut Kalpsüz, Faruk Erem, Gürgan Çelebican, "**Hukukî Yönden Çek", İktisadî Ve Hukukî Yönden Çek**, 2. Baskı, Ankara, 1974, s. 104; Edip Şimşek, **Hukukta Ve Cezada Ticarî Senetler,** Ankara 1982, s. 441, 323; Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 45.

[277] **Bahtiyar**: "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek, s. 47-58.

muhataba ibrazı 31.12.2011 tarihine kadar yasaklanmıştır. Tasarının 6.fıkrasında bu maddenin gerekçesi "3167 sayılı yasanın 18.09.2009 tarihli ve 5838 sayılı yasa ile geçici 2.madde olarak eklenen hükmün tasarıya alınarak, belirli bir süre ile çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödemek üzere bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ekonomik sıkıntılarla çeklerin zamanında ödenmemesi sonucunda hayatta karşılaşılan sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amacı gütmektedir" şeklinde açıklanmıştır.[278]

Daha sonra ise kanuna eklenen geçici 3/5 madde ile, bu süre 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır. Son olarak 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanunun 100. maddesiyle bu fıkrada yer alan "31/12/2017" ibaresi "31/12/2020" olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla 31.12.2020 tarihine kadar ileri tarihli çeklerin keşide tarihinden önce muhataba ibrazı yasaklanmıştır.

5941 sayılı Çek Kanunu açısından (madde 3/8), 3167 sayılı (eski) Çek Kanunundan farklı olarak cezai takip düzenlenmiştir. Çek Kanununun 3/8.maddesi ile: "*Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır*" düzenlemesi getirilmiştir. Bu fıkranın Adalet Komisyonu Raporunda; "*Bu yeni fıkraya göre ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yer alan tarihten önce bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çekle ilgili olarak karşılıksız işleminin ve hukuki takip yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır*." şeklinde gerekçelendirildiği görülmüştür.

Çek Kanunu 3/8 maddesi kapsamında ibraz suresi başlamadan bankaya ibraz edilen çekin karşılığı tamamen veya kısmen yok ise, bankanın Çek Kanunu 3/3 maddesi uyarınca ödemekle yükümlü bulunduğu miktarı hamile ödeme zorunluluğu

[278] Donay, **Gerekçeli Ve Açıklamalı Çek Kanunu,** s. 97.

olup olmadığı doktrinde tartışılmış olup, bu durumda bankanın ödeme zorunluluğunun bulunmadığı BAHTİYAR tarafından belirtilmiştir.[279] Zira Çek Kanunu 3/3.maddesinde; "süresinde ibraz edilen" çek yaprakları için ödeme zorunluluğu kabul edilmiştir. İleri tarihli çeklerde de karşılıksızdır işlemi yapılabilmesi için kanuni ibraz süresi içinde ibraz şartı aranmaktadır. Dolayısıyla çekin erken ibrazında bankanın Çek Kanunu 3/3.maddedeki miktarı ödeme zorunluluğu bulunmadığı söylenebilir.

- 31.12.2020 tarihinden önce ileri tarihli bir çek söz konusu ise:

Bu tarihten önce ileri tarihli bir çek, *keşide tarihinden önce* bankaya ibraz edilirse, hesapta para tam olarak bulunsa bile (hatta bir ödeme engeli olmasa bile) ibraz eden hamile çekin karşılığı *ödenmeyecek*, karşılığı bulunmuyor ise "karşılıksızdır" işlemi yapılamayacak, hukuki takibe geçilemeyecektir. Zira adı geçen tarihten önce ödeme için ibraz, 5941 sayılı Çek Kanununun geçici 1/5.maddesindeki düzenleme ile geçersiz sayılmış ve bir nevi ibraz yasağı öngörülmüştür. Dolayısıyla bu tarihten önce elde ileri tarihli bir çek olması halinde, bu çeke dayanılarak hukuki takibe geçilebilmesi için, çekin üzerinde belirtilen keşide tarihinden sonra ibraz süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işleminin yapılması gerekmektedir.

- 31.12.2020 tarihinden sonra ileri tarihli bir çek söz konusu ise:

Anılan tarihten sonraki tarihli bir çek, üzerinde yazılı bulunan keşide tarihinden önceki bir tarihte karşılığı tahsil edilmek amacıyla bankaya ibraz edildiğinde, şayet hesapta para bulunuyorsa, ibraz eden hamile çek karşılığı *ödenecektir*. Buna karşılık hesapta para mevcut değil ise bu çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmayacak ve hukuki takibe geçilemeyecektir[280]. Zira hukuki takip yoluna gidilebilmesi için çekin üzerindeki keşide tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekmektedir.

[279] **Bahtiyar**: "İleri Tarihli Çek…", s. 47-58.

[280] Hamil, noterden bir protesto çektirmek suretiyle de düzenleyen aleyhine hukukî takip yapamayacaktır. (bu yönde bkz. Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği…",s.95)

Nitekim TTK 808.madde düzenlemesi de bu yöndedir. Buna göre müracaat borçlularına ve icra dairelerine başvurabilmek için üzerinde karşılıksızdır kaşesi bulunması veya takas odasının çek zamanında teslim edildiği hâlde ödenmediğini tespit eden tarihli bir beyanı ya da resmi protesto ile karşılıksızlığın belgelenmiş olması gerekmektedir. Böyle bir durumda yetkili hamilin çek üzerinde yazılı keşide gününü beklemekten başka çaresi bulunmamaktadır. Bu durumda ileri tarihli bir çek, düzenleme tarihinden sonra ve fakat ibraz süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilmişse ve karşılığı yok ya da kısmen varsa normal prosedür çerçevesinde karşılıksızdır işlemi yapılacaktır.

Özetlemek gerekirse; anılan tarihten sonraki ibrazlarda; ileri tarihli çek, keşide gününden önce ibraz edilir ve karşılığının tamamı bankada hesapta mevcut ise, bu karşılık 5941 sayılı kanunun 3/8. maddesi gereğince hamile ödenecektir. Ancak hesapta hiç karşılığı yoksa muhatap banka, hamile kanuni garanti miktarını ödemeye hazır olduğunu bildirmelidir. Ancak yine de Çek Kanununun 3/8.maddesi gereğince karşılıksızdır işlemi yapılamayacaktır. Hesapta kısmi karşılığı mevcut ise, muhatap banka, bu kısmi karşılığı ve kanuni garanti miktarını ödemeye hazır olduğunu hamile bildirmek zorundadır.

Türk Ticaret Kanununa göre çek, görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. Çekin derhal ibrazı hakkı kamu düzeni ile ilgili olduğundan aksinin taraflarca kararlaştırılması geçersizdir. Keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, kural olarak ibraz günü ödenir. Ancak Çek Kanuna getirilen geçici maddelerle çeklerin şu an itibariyle 31.12.2020 yılına kadar keşide tarihinden önce ibrazı yasaklanmıştır. Esasen bu düzenleme ile kanun koyucu TTK m.795/2'ye aykırı olarak bir nevi çekte vadeye izin vermiştir. Doktrinde kanun koyucunun bu tutumu eleştirilmiş, bu düzenlemenin bir ödeme aracı olması gereken çeki, kredi aracı niteliğinde olan bonoya dönüştürdüğü iddia edilmiştir.[281]

[281] **Bahtiyar**: "İleri Tarihli Çek…", s. 47-58; Donay, **Gerekçeli Ve Açıklamalı Çek Kanunu,** s. 98.

Doktrinde ileri tarihli çek düzenlenmesinin önüne geçilmesi, hatta bu kapsamda süresi sürekli uzatılan Çek Kanunundaki geçici maddelerin uygulamasına son verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.[282] Buna göre; çekte vadenin yaratılması yerine, kanun koyucunun poliçe ve bono hükümlerini yeniden gözden geçirerek, daha fazla güvence sağlayacak hükümler düzenlemesi, bunlara dair yaptırım hükümlerini ağırlaştırması, güvenilirliğini artırması gerektiği belirtilmiştir.

2.1.4.2. İleri Tarihli Çekin Düzenlenme Nedenleri

İleri tarihli çekin, Türkiye'de bononun yerini aldığı söylenilebilir. İleri tarihli çekler ekonomik hayatta oldukça yaygın kullanılmaktadır, bu nedenle ticari hayatın vazgeçilmez ögeleri arasına girmiştir.

İleri tarihli çek düzenlenmesinin bir takım sebepleri ve sonuçları bulunmaktadır. Sebepleri arasında; kredi aracı olarak kullanılabilmesi, keşidecinin ağır yaptırımlara tabi olması, muhatabın banka olması, teminat aracı olarak kullanılabilmesi, zorunlu durumlarda ibraz süresinin kısalmasını engellemesi olarak sayılabilir.

İleri tarihli çek düzenlenmesinin en olumsuz sonuçlarından biri ise çekin karşılıksız çıkma ihtimalidir. Çünkü karşılıksız çek düzenlenmesini artıran nedenlerin başında ileri tarihli çekler geldiği saptanmıştır.[283]

Çek, niteliği gereği bir ödeme aracıdır ve fakat alacaklının borçluya kredi vermesi ya da borçlunun alacaklıdan kredi alması amacı ile ileri tarihli çek tanzim edilebilir. Burada artık alacaklı çek üzerinde yazılı keşide tarihine kadar borçluyu kredilendirmiş sayılmaktadır.[284] Bazen de kredi sağlamak amaçlı değil, zorunluluktan ötürü ileri tarihli çek düzenlenmektedir. Çekin lehtarın eline fiilen geç ulaştığı

[282] **Bahtiyar**: "İleri Tarihli Çek…", s. 47-58; Ayli, Yardımcıoğlu; "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", s. 3233.
[283] Şimşek, **Hukukta Ve Cezada Ticarî Senetler,** s. 441-442; Ünal Tekinalp, "İleri Keşide Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri", MHB, **Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, 1999-2000, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, Y. 19-20, S. 1-2, S. s 925, 931.
[284] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuk,** 1997, s. 1054.

durumlar, buna örnek olarak gösterilebilir. Bu durumda gerçek tarihi değil, çekin lehtara ulaşacağı tarih keşide tarihi olarak çeke yazılmaktadır.[285]

İleri tarihli çek tercih sebeplerinden bir diğeri "Çekin Karşılıksız Çıkması Halinde Keşidecinin Ağır Yaptırımlara Tabi Olması"dır. Muhatap bankaca, çekin karşılıksız olduğu gerekçesiyle bedelinin hamiline ödenemediği durumlarda, keşidecinin birtakım yaptırımlarla karşılaşacağı 5941 sayılı Çek Kanununda belirtilmiştir. Anılan kanunun 5/1. maddesinde; *"Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Yargılama sırasında da resen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilir"* düzenlemesi mevcuttur. Bu yaptırımların bir kredi aracı olan bonoda bulunmaması, alacaklıyı ileri tarihli çek kabul etme durumunda bırakmaktadır.[286]

İleri tarihli çek sebeplerinden bir diğeri "Muhatabın Banka Olması"dır. TTK 782/I. maddesi hükmüne göre, Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap ancak bir banka olmalıdır. Bankanın muhatap olması alacaklıya, tahsil hususunda bir güven vermektedir. Zira bankanın müşterilerine çek defteri verirken basiretsiz davranmayacağı düşünülmektedir.

Teminat aracı olarak kullanma da ileri tarihli çek düzenlenmesi nedenleri arasında sayılabilir[287]. Uygulamada keşidecinin lehtara olan başka bir borcundan dolayı teminat olarak ileri tarihli çek düzenlediği görülmektedir. Çeklerde kanuni ibraz sürelerinin kısa olması, normal çeklerin teminat olarak verilmesini zorlaştırır, oysa ileri tarihli çeklerde ibraz süresi uzatılmış olduğundan, teminat amacını sağlamayı kolaylaştırır. İleri tarihli çek her ne kadar kanunun ruhuna ve sistematiğine aykırı

[285] Çöl, "İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar", s. 200
[286] Şimşek, **Hukukta Ve Cezada Ticari Senetler,** s. 442
[287] Çatıkkaş, Duran, "*Bankaların Yükümlülükleri…*" , s.29

görünse de[288], ticari hayattaki ihtiyaçlar sebebi ile uygulamada kabul gördüğü ve tercih edildiği söylenebilir.[289]

2.1.5. İbraz Süresinin Uzaması- Mücbir Sebep Nedeniyle Süresinde İbraz Edememe

İbraz sürelerine ilişkin kanundaki düzenleme emredicidir, dolayısıyla taraflarca değiştirilemez, uzatılamaz ya da kısaltılamaz. Ancak mücbir sebep oluşması hali bu kuralın bir istisnasıdır. Bazen hamil, kendi iradesi dışında meydana gelen bir olaydan dolayı, ibraz süresi içinde çeki muhatap bankaya ibraz edemeyebilir. Bu konu, TTK'nın 811. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Mücbir sebep doktrinde genel olarak, önceden görülmesi ve kaçınılması yahut en büyük dikkat ve özenle dahi önlenmesi mümkün olmayan olağanüstü olaylar şeklinde tanımlanmaktadır[290]. Nelerin mücbir sebep sayılacağına dair tahdidi bir düzenleme bulunmamaktadır. *"İbrazın (çekin ödenmesinin) ihtiyati tedbir kararı ile önlenmesi, deprem, yangın, su baskını, sıkıyönetim, savaş, ayaklanma, sokağa çıkma yasağı, adli kolluk, savcılık veya mahkeme tarafından çeke el konulması"* gibi haller mücbir sebebe örnek olarak gösterilebilmektedir.[291]

Mücbir sebep dolayısıyla çekin süresi içinde ibraz edilememesi halinde ibraz süreleri, mücbir sebebin devamı süresince uzamaktadır.

Mücbir sebebin varlığı için 3 şart aranmaktadır.[292]

1. Bu sebep, çekin ibraz süresi sona ermeden önce ortaya çıkmalıdır.
2. Mücbir sebep, hamilin ya da yetkili kıldığı kişinin şahsından kaynaklanan bir olay olmamalıdır. Örneğin bu kişinin çeki kaybetmesi, ölümü,

---

[288] Kendigelen, **Çek Hukuku,** s. 200-201
[289] Çöl, "İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar", s. 200
[290] Kenan Tunçomağ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**; İstanbul, 1968, s. 459 .
[291] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 239; Y. 10. CD. T:28.11.1995, E:10313, K:11262; Y. 10.CD. T:02.04.2002, E:2001/28106, K:2002/14892; benzer yönde Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 595; Çaman, Çekte İbraz, s. 74.
[292] Yeşim, Aker, **Çekten Cayma Ve Ödeme Yasağı**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s. 100.

tutuklanması veya grev nedeniyle çeki süresi içinde muhataba ibraz etmemiş olması halleri, mücbir sebep olarak değerlendirilmemektedir.[293]

3. Çek, mücbir sebep devam ettiği sürece, hamilin elinde bulunmalıdır.[294]

Mücbir sebebin varlığı halinde yapılması gerekenler TTK'nun 811. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; hamil, mücbir sebebi gecikmeksizin kendi cirantasına ihbar etmeye ve bu ihbarı çeke veya alonja kaydedip, bunun altına, yerini ve tarihini yazarak imzalamakla zorunludur.

Mücbir sebebin ortadan kalkmasından sonra hamil, çeki gecikmeksizin ödeme amacıyla ibraz etmek ve gereğinde protesto veya buna eş değerde bir belirlemeyi yaptırmak zorundadır.

Mücbir sebep, ibraz tarihinden itibaren 15 gün içinde ortadan kalkarsa, hamil yine çeki gecikmeksizin ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz etmek ya da protesto çekmek zorundadır. Ancak mücbir sebep ibraz tarihinden itibaren 15 günden fazla sürerse[295], hamil artık çekin ibrazına ve ödenmeme durumunun tespitine gerek kalmaksızın keşideciye ve varsa diğer çek borçlularına yönelik müracaat hakkını kullanabilir.[296]

2.1.6. İbraz Süresi Geçtikten Sonra Çekin İbrazı

TTK'da çekin ibrazı için belirtilen süreler "hak düşürücü süre" niteliğindedir. Dolayısıyla tarafların kendi aralarında yapacağı bir anlaşma ile bu süreler

---

[293] Arslan-Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 240; Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1219.

[294] Y. 11. HD'nin 21.01.1985 tarih ve E:1984/5809, K:1985/52 sayılı ilamı (Arslan-Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 240).

[295] Y.12. HD, 11.04.2011 tarihli, 2011/7630E-2011/6081K. sayılı ilamı incelendiğinde; "*...Takip konusu çek aslına kolluk yetkililerince el konulduğu ve halen çek aslının Küçükçekmece C.Savcılığı adli emanetinde olduğu dikkate alındığında mücbir sebebin 15 günden fazla sürdüğü de anlaşılmaktadır. Bu nedenle alacaklının T.T.K.'nun 723/4. maddesi gereği " mücbir sebep keyfiyetini cirantasına ihbar edip etmediği hususunun araştırılarak, yazılı veya sözlü olarak ihbar ettiğinin anlaşılması durumunda anılan yasa hükmü gereği "ibraz – protesto veya buna muadil bir tespite gerek olmaksızın " dayanak çeke ilişkin olarak takip yapılabileceğinden, borçlu vekilinin bu yöndeki itirazının reddine karar vermek gerekecektir.*" şeklinde karar verildiği görülmüştür. Yine Y. 12.HD'nin T:26.10.2009, E:2009/11015,K:2009/20416 sayılı ilamı benzer yöndedir. (UYAP, 30.05.2018).

[296] Arslan-Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi**, s.240**;** Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1219; Can, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.189.

değiştirilemez.[297] Sürelerin geçip geçmediği hâkim veya icra müdürü tarafından re'sen dikkate alınmalıdır.[298]

İbraz süresinin geçmesi, çekin kambiyo senedi vasfı nedeniyle hamiline sağladığı bir kısım faydaların sonlanmasına neden olacaktır. Çekin süresi içinde ibraz edilmediği veya ödenmediği, süresi içinde çekin üzerine yazılacak bir tarih ve kayıtla tespit ettirilmelidir. Aksi taktirde hamilin müracaat hakkı ortadan kalkmaktadır.[299] Nitekim TTK'nın 808. maddesinde, çeki süresi içinde bankaya ibraz etmeyen hamilin keşideciye, cirantalara ve diğer sorumlulara karşı kambiyo hukukundan doğan müracaat hakkını kaybedeceği açıkça hükme bağlanmıştır.

Bu nitelikteki bir çekten borç vaadi ya da adi senet olarak yararlanılması da artık mümkün olmayacaktır. Bu senet temlik dahi edilememektedir. Sadece yazılı delil başlangıcı olarak kullanılabilmektedir.[300]

Çekte ibraz süresinin geçirilmesinin hukuki sonuçları genel olarak;

"Başvuru hakkının kaybedilmesi, keşidecinin cayma hakkının doğması, muhatap bankanın ödeme zorunluluğunun ortadan kalkması, karşılıksız çek hükümlerinin uygulanamaması, cironun alacağın temlikine dönüşmesi" olarak sayılabilir.

- Başvuru hakkının kaybedilmesi:

---

[297] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 2012, s.285**;** Narbay,"Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde.., s.794.

[298] Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 376.

[299] Narbay süresinden sonra ibraz edilen çekin geçerliliğini yitirmediğini, çünkü kanun koyucunun süresi içerisinde ibraz edilmeyen çeklerin daha sonra ibraz edildiğinde, eğer çekten cayılmamışsa, ödenebileceği konusunda muhatap bankaya takdir yetkisi tanıdığını ileri sürmüştür. Fakat çekten cayılmışsa ya da cayılmamasına rağmen süresi geçtikten sonra çek kendisine ibraz edilen muhatap banka, bu çekin bedelini ödememişse, söz konusu çekin artık kambiyo senedi olarak geçerliliğini yitireceğini belirtmiştir. (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Şafak Narbay, Ferhat Çelik, "Süresi İçerisinde İbraz Edilmeyen Çekin Hukuki Niteliği", **Legal Hukuk Dergisi**, 2016, Sa. 167, s.6065)

[300] Y. 11. HD. T:05.05.2006, E:4190, K:5584 sayılı ilamı (Bozer, Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 291), Maddi hukuk bakımından, ibraz süresi içinde ibraz edilmeyen çek "adi havale" olarak kabul edilirken, ispat hukuku bakımından, "yazılı delil başlangıcı" kabul edilmiştir. (bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. Narbay, Çelik, "Süresi İçerisinde İbraz…", s.6065)

TTK'nın 808. maddesine göre; ibraz süresi içinde çeki muhatap bankaya ibraz etmeyen hamil, keşideci de dâhil olmak üzere çekten sorumlu olan kişilere kambiyo ilişkisinden kaynaklanan başvuru hakkını kaybetmektedir.

- Keşidecinin cayma hakkının doğması;

TTK 799/1. maddesine göre, ibraz süresi geçen bir çek için keşideci bankaya talimat vererek çekten cayabilmektedir. TTK 799/2. maddesine göre de, keşideci bu hakkını kullanmamışsa, muhatap banka ibraz süresinin geçmesinden sonra da çeki ödeyebilmektedir.

- Muhatap bankanın ödeme zorunluluğunun ortadan kalkması;

Süresi içinde ibraz edilen bir çeki muhatap banka hesapta karşılık varsa ödemek zorundadır. TTK 799/2. maddesine göre, keşideci cayma hakkını kullanmadığı sürece, muhatap bankanın, ibraz süresi geçmiş bir çeki ödeme yetkisine de sahip olduğu görülmektedir. Buna karşılık hesapta karşılığın olmaması halinde muhatap "karşılıksızdır" kaydı düşmemelidir. Bu durumda çeke düşülebilecek kayıt "ibraz süresinin geçtiğine dair" bir kayıttır. Muhatap hesapta karşılık olsun ya da olmasın kanunda belirtilen sorumluluk miktarını da ödemek zorunda değildir.[301] TTK 814. maddesine göre, bankanın ibrazdan sonra ödeme yetkisi, altı aylık zamanaşımı süresinin dolmasıyla ortadan kalkmaktadır. Banka ibraz süresinin bitiminden itibaren 6 ay geçtikten sonra ödemede bulunursa artık keşideciye rücu edemeyecektir.

- Karşılıksız çek hükümlerinin uygulanamaması;

İbraz süresi geçtikten sonra çekin muhataba ibrazı halinde, hesapta karşılık olmasa bile karşılıksız çeke ilişkin hukuki ve cezai yaptırımlar uygulama alanı bulunmamaktadır. Bu durum Çek Kanunun 2/10, 3/8 ve 5/1.maddelerindeki düzenlemelerden açıkça anlaşılmaktadır.

[301] Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.92

- Cironun alacağın temlikine dönüşmesi;

TTK 793/1. maddesine göre, ibraz süresinin geçmesinden sonra yapılan ciroların, alacağının temliki hükümlerine tabi bulunduğu açıklanmıştır[302]. Bu da, keşidecinin lehtar ile aralarındaki ilişkiden doğan def'ileri daha sonraki bir hamile ileri sürebilmesini mümkün kılmaktadır.[303]

2.1.7. İbraz Sayılmayan Haller

Çekin ibrazı, hamil lehine bir tespit niteliği taşımaktadır. Hamil isterse, ibraz kaydının düşülmesinden vazgeçebilir. 5941 sayılı Çek Kanununun 3/4 maddesinde yer alan "hamilin talepte bulunması halinde karşılıksız işlemi…yapılır" şeklindeki düzenleme, karşılıksız işlemi için hamile talep zorunluluğunu getirmiştir. Bu durumda çeki bankaya ibraz eden hamil, ibraz kaydının düşülmesinden vazgeçebilir. Bunun sebebini bildirmek zorunda değildir. Banka bu talebe istinaden ibraz şerhi düşmeden çeki hamile iade edecektir.

Hamil, muhatap bankanın hesabının bulunduğu şubesinden başka bir şubesine çeki ödeme için ibraz yerine, isterse tahsil veya temlik cirosu ile de devredebilir. O taktirde bu ciro, geçerli bir ciro olacak ve ibraz sayılmayacak; ibraz o anda değil, fakat çekin hesabın bulunduğu şubesine veya diğer bir şubesine yapıldığı zaman hüküm ifade edecektir.[304]

Çekin muhatap bankadan başka bir bankaya ibrazı, geçerli bir ibraz sayılmaz. Bu konu yukarıda ayrıntısı ile anlatıldığından yeniden değinilmeyecektir.[305]

---

[302] Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** s. 601; Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 276.
[303] Teoman, "Keşide Gününün Önemi…", s. 309-317.
[304] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 199.
[305] Ayrıntılı bilgi için bkz. metin içi 2.1.3.konu başlıklı "İbrazın Yapılacağı Muhatap"

2.2. ÇEKİN ÖDENMESİ

2.2.1. Muhatap Bankanın Ödeme Öncesi Yükümlülükleri

2.2.1.1. Hüviyeti Tespit Yükümlülüğü

Muhatap bankanın ödeme öncesinde yükümlülüklerinin başında hüviyeti tespit yükümlülüğü gelir. Muhatap bankanın kendisine ödenmek üzere ibraz edilen çekin bedelini, bazı hususlar kontrol edilmeden ve bir kısım incelemeler yapmadan, dolayısıyla ödemeye engel bir durum bulunup bulunmadığını saptamadan ödememesi gerekmektedir. TTK 18/2. fıkrası ile aynı yönde düzenleme içeren 5941 sayılı Çek Kanununun 2/1 fıkrasındaki hükümde bankanın basiretli bir tacir gibi davranma yükümlülüğü vurgulanmıştır. Bankanın basiretli bir tacir gibi davranmayıp ödeme yapması halinde bu ödemenin sonuçlarına katlanması gerekmektedir.

TTK 655/1. maddesi açısından, muhatap çeki ibraz eden kişiye geçerli bir ödeme yapılabilmesi için, bu kişinin çek bedelini tahsil konusunda talep hakkına sahip olmasının zorunlu olduğu görülmektedir. Bu durumda çeki ibraz edenin, nama yazılı çeklerde çekte adı yazılı olan ya da onun halefi olduğunu ispat eden, emre yazılı çeklerde ise düzgün bir ciro zinciri ile hak sahibi olduğu anlaşılan kişi olması gerektiği belirtilmektedir. Her iki durumda çeki ibraz eden kişinin, çekten dolayı hak sahibi olarak gözüken kişi olup olmadığını belirlemek açısından muhatap bankanın kimlik kontrolü yapmak zorunda olduğu görülmektedir.[306]

Çeki ibraz edenin vergi kimlik numarasından hareketle *"hüviyetini tespit"* ile meşru çek hamili olup olmadığını belirleme işlemi de muhatap bankanın inceleme yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmesi gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.[307]

TTK'nın 655. maddesinde; çek, bizzat lehtar tarafından ibraz edilmişse durum bir güçlük arz etmez, hamilin çekte yazılı ad ve soyadını gösterilen kimlikteki

[306] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku** s. 270.
[307] Reha Poroy, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** Beta Yayınları, 11. Bası, İstanbul, 1989, s. 278.

bilgilerle karşılaştıran banka aynı olduğunu tespit etmekle, onun meşru ve dolayısı ile senedi tahsile yetkili kişi olduğu sonucuna ulaşmış olmaktadır.

Emre yazılı çeklerde; TTK 790 ve 801. maddelerde, ibraz edenin yetkili hamil olarak tespit edilmesini düzgün bir ciro zincirinin varlığına bağlı olması, bu hususta banka tarafından yapılacak saptamayı önemli ve lüzumlu kıldığı görülmektedir. Bu durum bankanın bir tespit için çeki kontrol ederek üzerindeki ciroları incelemesi yeterli olduğu belirlenmiştir.

Nama yazılı çeklerde; genel olarak çek doğrudan senette ismi yazılı kişi tarafından ibraz edilmiş ise, yetkili hamilin saptanması zorluk göstermemektedir. Çekte yazılı ad ve soyadı ile çeki ibraz edenin ad ve soyadının karşılaştırılması yeterlidir. TTK 655. maddesinde, çek bu kişi tarafından değil de başka bir şahıs tarafından ibraz edilmişse, ibraz edenin yetkili hamilin temsilcisi veya vekili olup olmadığının ya da senedi temlik yolu ile alıp almadığının tespiti yer almaktadır.[308]

Hamile yazılı çeklerde; hamil kim ise kural olarak meşru hamil de o kişidir. Bu nedenle genel olarak muhatap bankanın yetkili hamili tespit yükümlülüğü son derece kolay olmaktadır. Doktrinde, bankanın hamilin kimliğini tespit yükümlülüğü bulunmakta olduğu belirtilmektedir. Zira ödemeyi yapmaya karar verdiğinde, gerekirse ileride kendisine rücu edebilmek için hamilin kimliğini kontrol etmelidir. [309]

Hüviyeti ve/veya vergi kimlik numarasını tespit görevinin yerine getirilmemesi TTK'da yer alan hükümler yönünden muhatap bankayı hukuki sorumluluk altına sokmakla birlikte; Çek Kanunu gereğince gerek banka gerekse işlemi gerçekleştiren çalışanı açısından herhangi bir cezai yaptırım gerektirmemekte ve yapılan ödemenin geçerliliğini etkilememektedir. [310]

[308] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**,1997, s.1113, Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 270.
[309] Mehmet Bahattin Belen, **Bankaların Çeklerle İlgili Yükümlülükleri,** İÜSBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 107; Battal, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 156.
[310] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 243.

TTK 724. maddesi gereğince, hamiline yazılı çeklerde senedin zilyetliğini elinde bulunduran kişi meşru hamil sayıldığından bankanın hak sahibini tespit açısından ayrıca bir inceleme yükümlülüğü yok ise de, uygulamada özellikle sahte veya tahrif edilmiş bir çekten kaynaklanan riziko nedeni ile burada da ödeme yapılan hamilin hüviyetinin tespiti yoluna gidilmesi öngörülmektedir.[311]

2.2.1.2. Çeki İnceleme Yükümlülüğü

Muhatap bankanın çekin ödenmesi için öngörülen diğer bir yükümlülüğü *"çeki özenle inceleme"* zorunluluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK 708. maddesinde, muhatap bankanın incelemesi gereken hususların başında, *"ibrazın süresinde"* yapılıp yapılmadığının tespiti gelmektedir. Ödenmek üzere muhataba ibraz edilmiş olan bir çekin, öncelikle banka tarafından bastırılmış orijinal çek yaprağı olup olmadığının kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çek yapraklarının basımında özel bir takım usullerin kullanılması sureti ile sahteliği engellemeye yönelik olarak alınmış tedbirler sahteliğin kolayca fark edilmesini sağlayacaktır.[312]

Ayrıca muhatap banka, kendisine ibraz edilen bir çeki ödemeden önce bazı incelemelerde bulunacaktır. Bu durumda çekin ödenmesine engel oluşturan bir hususun tespiti halinde ise, çek bedelinin ödenmesinden kaçınılması gerekmektedir. Aksi takdirde muhatap, gerekli özeni göstermeksizin yaptığı bu ödemeyi sonradan keşidecinin hesabına yansıtamayacak; yani borç olarak kaydedilmeyecektir,[313] örneğin ibraz süresinin geçtiğini kontrol etmeden yapılan ödemede banka ağır kusurlu sayılmaktadır.

Muhatap banka, öncelikle keşideci ile aralarında bir çek anlaşmasının bulunup bulunmadığını ve yine TTK 783'de belirtildiği üzere ibraz edilen çekin karşılığının olup olmadığını araştıracaktır.[314] TTK 780 ve 781. maddeler ışığı altında, muhatap

---

[311] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997, s. 204.
[312] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, s.** 244.
[313] Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.87
[314] Keşideci ile muhatap arasında (açık/zımni) çek anlaşması yok ise, keşidecinin çek düzenleme yetkisinin bulunduğu söylenemez. Muhatabın bunun aksine davranıp ödeme yapması halinde artık sebebsiz zenginleşme hükümlerine göre istirdat davasına alacak konu edilebilir. bkz. Öztan,

bankanın kendisine ibraz edilen senedin geçerli olup olmadığını, ibrazın süresinde yapılıp yapılmadığını, çeki ibraz edenin bedelin ödenmesini talebe yetkili hamil sıfatını taşıyıp taşımadığını da incelemesi gerekmektedir.[315] Nihayet çekin ödenmesine engel olacak başka bir durumun, örneğin ibraz süresi geçmiş bir çeke dair cayma beyanının, çekin zıyaı gerekçesi ile mahkemece verilmiş bir ödemeden men kararının bulunup bulunmadığını da inceleme yükümlülüğü mevcuttur.[316]

Ancak TTK 800. maddede düzenlendiği üzere, çekin tedavüle çıkarılmasından sonra, keşidecinin ölümü, medenî haklarını kullanma ehliyetini kaybetmesi veya iflası çekin geçerliliğini etkilememektedir. Bu açıdan çek üzerinde keşide tarihi ileri bir tarih olarak gösterilmiş olsa bile sonuç değişmeyecek ve ileri tarihli bu çek açısından da TTK 800. madde hükmü uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla imzanın keşideciye ya da yetkili temsilcisine ait olması kaydıyla, çekin ibraz edildiği tarihte keşidecinin ölmüş, kısıtlanmış, iflas etmiş olması karşılığı bulunan çek bedelinin ödenmesine engel oluşturmayacaktır[317]. Bu durumların ortaya çıkması, bir cayma sebebi de değildir. Dolayısıyla müracaat hakları yönünden herhangi bir değişiklik yaratmaz. Ancak keşideciye TTK'nın 799. maddesi hükmü ile tanınmış olan cayma hakkının "keşidecinin mirasçıları, vasiyeti tenfiz memuru veya terekenin idaresi ile görevlendirilen kişi ya da atanmış ise vasi" tarafından kullanılması hakkı saklıdır.

Diğer yandan, TTK'nın 800. maddesindeki düzenleme sadece keşidecinin iflasına dair bir düzenlemedir. Maddede muhatabın iflası durumunda ne olacağı düzenlenmemiştir. Böyle bir durumda hamil, keşideciye başvurabilir. Hamil

---

Kıymetli Evrak Hukuku, 1997, s.1086; Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.87

[315] Kendigelen, **Çek Hukuku,** s. 235

[316] Örneğin, bedelsizlik iddiası (bir kambiyo senedinin düzenlenmesine neden olan temel alacağın kendisini meydana getiren temel borç ilişkisiyle birlikte veya ondan ayrı olarak sona ermesi, hükümsüz kalması hali) ile açılan bir menfi tespit davasında mahkemece ihtiyati tedbir kararı verileek ödeme yasağı gitirilmiş ise, muhatap bu bedeli ödememelidir.Aksi takdirde keşidecinin uğradığı zararı karşılamak zorunda kalacaktır. (bkz. Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.94-95)

[317] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s.270; Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku, 1997**, s.1356; İMREGÜN; eski TTK yürürlükte iken; keşidecinin ölümü, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi durumlarında, bu durumlar çekteki ileri keşide tarihinden önce vuku bulmuşsa, maddi vakıanın oluştuğu gün keşide tarihi sayılarak, bunu izleyen ibraz süresi içinde çekin ibraz edilebileceği kanaatinde olduğunu belirtmişti. (İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 128).

keşideciye başvurmak istemez ya da yaptığı başvurudan sonuç alamazsa alacağını iflas eden muhatap bankanın iflas masasına yazdırabilir.[318]

Muhatap banka, çek anlaşması dolayısıyla keşidecinin hesap kartonundaki imzası ile usule uygun karşılaştırma yaparak ödeme için kendisine ibraz edilen çek üzerindeki imzanın gerçekte keşideciye ait olup olmadığını araştırma, inceleme ve belirleme yükümlülüğü altındadır. Muhatap, hesap sahibinin temsilcisi veya vetkilisi sıfatı ile hareket ederek çeki düzenleyen kişinin gerçekten yetkili temsilci veya vekil olup olmadığını eğer yetkili temsilci ise veya vekil ise imzasının gerçek olup olmadığını ayrıca hesap sahibinin temsilcinin veya vekilin yetkisini miktar açısından sınırlamış ise, bu sınırlamaya uyulup uyulmadığını aynı şekilde birlikte temsilde tüm temsilcilerinin imzalarının mevcut olup olmadığını incelemek ve araştırmakla yükümlüdür.

Kendisine ödeme yapılacak hamilin temsilcisi çeki tahsil etmek isterse, genel vekâletname yeterli olacaktır.[319] Zira burada temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunması söz konusu olmadığından "özel yetki" aranmayacaktır. Çek lehtarı küçük veya kısıtlı ise, yasal temsilcisinin iznine ihtiyaç duyulmaktadır.

Söz konusu inceleme yükümlülükleri açısından çekin üzerinde çek düzenlenen hesabın bulunduğu şubeye ibraz edilmesi ile muhatabın başka bir şubesine ibraz edilmesi arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. Doktrinde, çek hesabı açılan şube dışındaki bir şubeye ibrazın bu şubenin hesap sahibinin imzasını kontrol etme zorunluluğunu beraberinde getirdiği kabul edilmektedir. Hatta bu durumda yani çek

---

[318] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 1997, s. 1356.

[319] Y. 19. HD. T:25.05.2011, E:2011/4633, K:2011/6912 "…*Hukuk Genel Kurulu'nun 10.10.2001 gün ve 2001/11-62-697 E.K. sayılı kararında da vurgulandığı gibi davacı tarafından vekiline verilen vekâletnamenin dava açma ve takip etme yetkisini içeren genel vekâletname olması ve bankacılık işlemleri yapma konusunda bir yetki içermemesi nedeniyle, vekilin anılan vekâletname ile davalı bankadan çek bedeli veya yaprak başına sorumluluk tutarını tahsil yetkisi bulunmadığından, davalı bankanın davacı adına yatırılan parayı ödememesinde ve bu nedenle açılan davanın mahkemece reddinde bir isabetsizlik yoktur.*" Yine benzer doğrultuda Y. 19. HD, T: 21.03.2016, E:2015/15764, K:2016/4966 "…*Mahkemece yapılan yargılama sonucunda, davacı vekili tarafından davalı bankanın sorumlu olduğu tutarın tahsili için müracaat edildiği sırada sunulan vekâletnamenin genel vekâletname olduğu, bankadan para çekmek, çek tahsil etme, bankacılık işlemi yapmak ve ahzu kabz yetkisi gibi özel yetkiler içermediği, davalı bankanın iştirak halindeki paraya ilişkin mirasçılar vekiline ödeme yapmamakta haklı olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamıştır*." şeklinde karar verildiği görülmüştür. (UYAP, 01.12.2018)

hesabının açıldığı şube dışında başka şubeye ibrazın, imzanın kontrolünde zorluklara yol açabileceği belirtilmiştir.[320] Eğer keşidecinin imzasının sahte olma ihtimalinden şüpheleniliyorsa, muhatap bankanın hamile herhangi bir ödeme yapmaması yerinde olacaktır. Bu durumda ödememe sebebi çekin arkasına yazılarak, varsa çek karşılığı bloke bir hesaba alınmalıdır. Ancak ARSLAN-KAYANÇİÇEK, günümüzün otomasyon teknolojisinde çek hesabı dosyasında mevcut imzalar ile diğer bilgilerin yüklendiği bilgisayar veri tabanından her şubede eşzamanlı olarak görülebilmesi olanağının, bu görüşün taşıdığı kaygıları giderici yeterlilikte olduğunu ileri sürmüştür.[321]

2.2.2. Muhatap Bankanın Ödeme Yükümlülüğü

Muhatap bankanın asgari ödeme yükümlülüğü, çek defterinin bankaca müşteriye teslimi ile kurulan gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmünde olmasına dayanmaktadır.[322] 5411 sayılı Bankacılık Kanununda "gayrinakdi kredi" kavramına bir tanım getirilmemiştir. Doktrinde, "bankanın para ödemeyip, olumsuz bir durumun gerçekleşmesi halinde ortaya çıkacak zararın sorumluluğunu yüklendiği, korkulan olayın vukuunda ödemeyi yaptığı kredi türü" olarak tanımlanmıştır.[323] Hesap sahibi keşideci ile muhatap banka arasında kararlaştırılarak bu yükümlülükten dönülemez.[324] Anılan 5411 sayılı kanunun 48/1. maddesi ile teminat mektupları, kefalet, aval, ciro, kabul ve benzeri işlemler gayri nakdi kredi olarak kabul edilmiştir. Kanundaki sayım sınırlı olmayıp, gayri nakdi kredi özelliğini taşıyan her türlü işlem bu kapsamda sayılmaktadır. Bankanın garanti miktarının hukuki niteliği de bu kapsamdadır.

Bankanın ödemekle sorumlu olduğu miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler dikkate alınarak, her yıl ocak ayında TC Merkez Bankası tarafından belirlenmektedir. Ayrıca resmi gazetede yayınlanmaktadır. 2018 yılı için karşılıksız çıkan ya da kısmen karşılığı olan her çek yaprağı için bankaca ödenmesi gereken miktar, 29 Ocak 2018 yürürlük tarihi itibariyle 1.600 TL olarak belirlenmiştir.

---

[320] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 269-270.
[321] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s. 247, benzer yönde Bozer, Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 282.
[322] Ertekin-Karataş, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, s. 323.
[323] Arslan, Kayançiçek, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** s.261.
[324] Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 634.

Muhatap bankanın karşılığı bulunan, kısmen bulunan veya bulunmayan çeklerin ödenmesine dair hak ve sorumlulukları aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.2.2.1. Karşılığı Bulunan Çekin Ödenmesi

Muhatap banka, çek ilişkisine asıl borçlu sıfatıyla dâhil olmaz. Ancak çekin ödenmesi konusunda TTK ve Çek Kanunundaki düzenlemeler ile birtakım hak ve yükümlülüklere tabi tutulmuştur.

TTK hükümlerinden yola çıkıldığında çek, bir havale niteliği taşıdığından ve muhatap bankanın çek hamili ile herhangi bir hukuki ilişkisi bulunmadığından, muhatap bankanın çekin süresi içinde ibrazı halinde karşılığı bulunsa bile çeki ödemeyi reddedebileceği ve hamilin bankaya karşı herhangi bir talep hakkının doğmayacağına dair görüşler bulunmaktadır. TTK 783/2. maddesindeki *"Düzenleyen, muhatap nezdinde çekin ancak bir kısım karşılığını hazır bulundurduğu takdirde, muhatap, bu tutarı ödemekle yükümlüdür"* düzenlemesi ile bu yükümlülüğün sadece keşideciye karşı olduğu, muhatap banka karşılığı olduğu halde bu çeki ödemezse bu durumdan ötürü, hamilin başvurusu üzerine keşidecinin uğradığı zarardan sorumlu olacağı görüşünü savunanlar bulunmaktadır.[325] Başka bir görüşe göre ise, iktisadi fonksiyonu gereğince bir ödeme aracı olan çekin, alacaklı (lehdar veya hamil) tarafından kabul edilmesi ile artık süresi içinde ibraz edilen ve karşılığı olan çeki ödemeyen banka keşidecinin yanı sıra hamile karşı da sorumlu olacaktır.[326]

Çek Kanunun 3. Maddesinde yer alan "*Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir*." düzenlemesi karşısında, hesap sahibi ile banka arasındaki çek anlaşması gereğince muhatap banka, kendisine süresinde ibraz olunan ve ödenmesine dair herhangi bir engel bulunmayan çeki ödemek zorundadır. Çek kanunun 3/1.

[325] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 234; Kalpsüz, Erem, Çelebican, "**Hukukî Yönden Çek", İktisadî Ve Hukukî Yönden Çek, Hukuki Yönden Çek,** s. 102.
[326] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.125-132.

maddesindeki "ödenir" şeklindeki emredici ifade bankanın ödeme yükümlülüğünü göstermektedir.

Banka çekin karşılığını tam olarak ödedikten sonra çekin arkasına "şerh" düşmektedir. Bundan sonra çek nedeniyle borç altına giren bütün borçlular açısından artık kambiyo ilişkisi sona ermiş sayılacaktır. Başka bir deyişle, ciranta ve avalistlerin de borcu sona ermiş olacaktır.[327]

Çek Kanunun 3.maddesinin 7. fıkrasında: *"Banka; a) Çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi, b) Kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi, hâllerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası öder*" düzenlemesi mevcuttur. Madde metninde bankanın gecikme cezası ödemesi 2 duruma bağlanmıştır. Buna göre maddedeki cezayı ödeme sorumluluğu, ya çekin karşılığı hesapta bulunmasına rağmen hamile çek bedelinin ödenmesini geciktirmesine ya da kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödemesini geciktirmesine bağlıdır. Kanun koyucu bu hallerde kanuni faiz ve temerrüt faizine ilişkin hükümlerin uygulanmayacağına da hükmetmiştir. Ancak bunların dışında banka, hesapta karşılık olmasına rağmen, hesap üzerinde haciz, tedbir bulunması, hesaptaki tutarın temlik edilmiş olması, imzada sahtecilik ya da çeki ibraz edenin yetkili hamil olmaması gibi haklı nedenlerin varlığı halinde ödemeyi yapmaz ya da geciktirirse artık temerrüde düşmeyecektir.[328]

Çek hesabının üzerinde rehin bulunması hâlinde de, çekin ödenmesi söz konusu olmayacaktır. Zira çekle işleyen hesabın, hesap sahibi tarafından üçüncü kişi veya hesabın bulunduğu banka lehine rehnedilmesi mümkündür. Böyle bir hesap üzerine çek keşide olunur ve hamil tarafından ödeme talebinde bulunulursa, bir ayni hak olan rehin hakkı öncelik taşıyacağından ödeme yapılamayacaktır. Bu durumda, çekin, üzerine "hesapta karşılığın bulunduğu, ancak mevcut rehin sebebiyle ödeme yapılamadığı" yazılarak, hamile iadesi gerekmektedir.[329]

---

[327] Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 504.
[328] Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 391.
[329] Çolak, Özdemir, Hız, **Açıklamalı Gerekçeli ve İçtihatlı Çek Kanunu Uygulaması ve İlgili Mevzuat**, s. 51.

Çekin muhatap bankanın başka şubesine ibrazı halinde provizyon alınamıyorsa veya imzanın geçerliliği konusunda haklı bir nedenle tereddüte düşülmesi halinde, artık banka temerrüde düşmeyecektir.

Çek Kanunu 3/7. fıkrasında gecikme cezasından söz edilmekte, ancak aynı fıkrada temerrüt faizinin uygulanamayacağına değinilmektedir. Gecikme cezasının gecikme faizi olarak kabul edilmesi halinde, borçlunun mücbir sebep veya herhangi bir mazereti her gün binde 3 ödemeyi etkilemeyecek; ancak bu bir ceza sayılırsa, o taktirde banka çek meblağının çok yüksek veya yabancı para üzerinden olması nedeniyle şubede bulunmaması gibi hallerde sadece 3095 sayılı yasaya göre gecikme faizini ödeyecektir.[330] DONAY'a göre, bu durumda "çek tutarını ödememe makul bir sebebe dayanıyorsa, örneğin miktarın çok yüksek olması, bankanın nakit miktarının o an için yeterli olmaması, fakat diğer şubelerden getirtilmesi zaman alabileceğinden bu ve buna benzer haller, faiz ödeme cezasını gerektirmez. Burada bir mücbir sebebin varlığından söz edilebilir".[331]

2.2.2.2. Karşılığı Kısmen Bulunan Çekin Ödenmesi

İbraz süresi içerisinde muhataba ibraz edilen çekin hesapta kısmen karşılığı bulunabilir. TTK'nın 783/2 maddesindeki düzenlemeye göre : *"Düzenleyen, muhatap nezdinde çekin ancak bir kısım karşılığını hazır bulundurduğu takdirde, muhatap, bu tutarı ödemekle yükümlüdür.*" hükmü getirilmiştir. Bu miktarı ödemeyen banka görevlilerinin cezai sorumluluğu Çek Kanununun 7/5.maddesinde düzenlenmiştir.[332]

Çek, hesabın bulunduğu bankanın herhangi bir şubesine ödemek için ibraz edilebilir. Hesabın bulunduğu şube dışındaki banka görevlisi bu durumda hesabın bulunduğu bankadan provizyon soracaktır. Bu yönde Çek Kanunundaki düzenlemenin emredici olduğunu vurgulamak gerekir. Keşideci, banka ile arasındaki hukuki ilişki

---

[330] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 236.

[331] Donay, **Gerekçeli Ve Açıklamalı Çek Kanunu,** s. 74.

[332] Narbay, hamilin açık bir istemi olmaksızın, muhatap bankanın kendiliğinden kanunî garanti miktarının ödenmesini hamile teklif etmesi gerektiğini, bunun hakkaniyete ve 5941 sayılı yasanın amacına daha uygun olduğunu ileri sürmüştür. Bu konuda bkz. Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği…",s.83-85

gereği, çek hesabında para olmaması halinde başka bir hesabından çek hesabına aktarma yapılması yetkisini bankaya tanımış olabilir.[333] Ya da çeki ödemeye yetecek miktarın, bankanın kullandıracağı bir kredi şeklinde hesapta bulundurulması da taraflarca kararlaştırılmış olabilir. Bu durumda çekin ibraz edildiği diğer şubenin, hesabın bulunduğu şubeye sormadan çekin arkasına "karşılıksızdır" yazması keşidecinin mağduriyetine sebep olabilir.

2018 yılı için (29.01.2018 olan yürürlük tarihinden itibaren), bankanın ödemekle sorumlu olduğu miktar 1.600TL olarak belirlenmiştir. Buna göre çek bedeli 1.600TL'nin altında ise ve hesapta kısmen karşılık var ise, banka kısmi karşılığı hamile ödeyecek, ayrıca sorumlu olduğu 1.600TL'nin bir kısmını ödeyerek çekteki bedeli tamamlayacaktır. Bu tamamlama yapılırken çek bedelinin aşılmamasına özen gösterilmelidir[334]. Çek bedeli, 2018 yılı için 1.600TL'nin üzerinde ise muhatap banka hesapta bulunan kısmi karşılığı ödeyecek, ayrıca buna ilaveten 1.600TL'lik kendi sorumlu olduğu miktarı ödeyecektir. Banka bu ödemeyi yapmakla yükümlüdür.

Hamil, hesaptaki kısmi ödemeyi reddedemez. Bu, TTK'nın 709. maddesine atıfta bulunan TTK'nın 818/1-h maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Kısmi ödemeyi reddetmesi halinde reddettiği miktar için müracaat borçlularına başvuru hakkını yitirir. Dolayısıyla bu kişilerden reddettiği miktar yanında, bu miktara isabet eden temerrüt faizi, komisyon ve diğer giderleri talep edemez.[335] Ancak burada belirtmek gerekir ki, "hamilin kısmi ödemeyi kabul zorunluluğu" kısmi ödemenin hamile zorla yapılması anlamına gelmemektedir. Burada kanun koyucu yetkili hamile, çekin kısmi karşılığını kabul etme ya da reddetme seçimlik hakkını tanımıştır. Sadece kabul etmediği taktirde reddettiği tutar kadar müracaat borçlularına başvuramayacaktır. Maddenin bu şekilde yorumlanması gerekir ve amaca uygundur. Dolayısıyla hamilin kısmi karşılığı kabul etmemiş olması, ibrazı geçersiz kılmayacaktır.

Çek Kanunun 3/6. maddesine göre, muhatap bankanın 3.fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dâhil kısmi ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı

[333] Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 506-507.
[334] Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanunu…", s.84
[335] Bozer, Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 275.

fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili bu fotokopiyle müracaat borçlularına ya da kambiyo senetleri hakkındaki takip yollarına başvurabilir, bunu icra daireleri veya mahkemelerde delil olarak kullanabilir. Mahkeme ya da icra dairesinin talebi olması halinde banka tarafından bu mercilere çekin aslı gönderilir. Özellikle fotokopi evrak üzerinde imza kontrolü, dolayısıyla kriminal ya da bilirkişi incelemesi yapılamadığından keşidecinin imzaya itirazı halinde çekin aslı mahkeme ya da icra dairesine gönderilmelidir.

Yetkili hamilin çekin aslını bankaya bırakmak istememesi durumunda, banka ibraz tarihini yazıp, bankanın yükümlülüğünü düştükten sonra karşılıksız kalan miktarı ve kısmi karşılığın ödenmediğini çekin arkasına not düşülüp karşılıksızdır işlemi yapmalıdır. Sonrasında tüm bunları belirten ibareleri çekin arkasına yazıp hamile imzalatmalı ve çekin aslını hamile geri vermeden evvel çekin ön ve arka yüzünün fotokopisini alıp saklamalıdır. Çekin bu şekilde hamile iadesi, bankanın kısmi karşılıktan ötürü sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Zira geçerli bir çekin süresinde ibrazı halinde, keşidecinin kısmi karşılık üzerinde tasarruf etmesini önlemek için muhatap bankanın kısmi karşılığı hamil adına bloke etmesi gerekmektedir.[336]

Burada şu soru üzerinde doktrinde tartışılmıştır. İleri tarihli bir çekte, çekin ibraz tarihinden önce muhataba ibraz edildiği, kısmen karşılıksız çıktığı, kısmi karşılığın hamil tarafından kabul edildiği varsayılacak olunursa; üzerinde yazılı keşide tarihine kadar çekin birden fazla defa ibraz edilip edilemeyeceğidir[337]. PULAŞLI, hamilin çek üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce birden fazla defa ibrazın, ibraz kurumu ile bağdaşmayacağını, hatta Çek Kanununa "ikinci defa ibrazın ancak çekin üzerindeki düzenleme tarihi geldikten sonra ve kanuni ibraz süresi içinde yapılabileceğine" dair hüküm konulmasının bu kargaşayı gidereceğini ileri sürmüştür. TEKİNALP ise; ileri tarihli bir çekin, keşide tarihinden önce ibraz edilmesi ve kısmen ödenmesine rağmen, üzerinde yazılı keşide tarihine kadar müteaddit defa hamilin bunu ibraz edebileceğini ve arada o hesaba para gelmişse, havale, v.s. sebeplerle muhatap bankanın hamile

[336] Reisoğlu, **Çek Hukuku**, s. 240

[337] Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu İşbirliği İle Düzenlenen "5941" sayılı çek kanunu" paneli (panelde sunulan bildirileri içermektedir), 26 Mart 2010, Ankara, s. 80-81.

ödeme yapabileceğini, böyle bir çeki ikinci defa ibrazından yasaklamak için bir kanun hükmüne gerek bulunmadığını ileri sürmüştür.

KIRCA, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilen çekin karşılığı hiç yoksa, bankanın, Çek Kanun'nun 3. maddesinde belirtilen şekilde karşılıksızlık işlemi yapmaksızın, ibraz tarihi ile hesapta karşılığın bulunmadığını belirtmek suretiyle çeki ibraz eden hamile iade edeceğini, ancak bu hâlde bankanın, ibraz tarihinde karşılığın olmadığının zaten banka kayıtlarından anlaşılabileceğinden, çeki işleme almayarak ibraz eden hamile iadeyle de yetinebileceğini görüş olarak ileri sürmüştür.[338]

2.2.2.3. Karşılığı Bulunmayan Çekin Ödenmesi

Muhatap banka kendisine ödeme için ibraz edilen bir çeki, karşılığı olmadığı halde yanlışlıkla ödeyebilir. Bu durumda artık çekin "karşılıksız çek" olarak nitelendirilmeyeceği tartışmasızdır. Dolayısıyla artık hamil müracaat borçlularına başvuramaz, kaldı ki ödeme kendisine yapıldığı için buna gerek de yoktur. Muhatap banka bu ödeme nedeniyle doğan zararı keşideciden ticari işlerdeki temerrüt faiz oranı uygulayarak talep ve tahsil edecektir.

Ödemenin yanlışlıkla yapılması halinde, bunun ibraz süresi içinde ya da geçtikten sonra yapılması, muhatabın talep hakkını etkilememektedir. Muhatap bankanın karşılığı bulunmamasına rağmen yanlışlıkla yaptığı bu ödeme, bankanın malvarlığında fakirleşmeye neden olsa da bunun hamilin malvarlığında haksız artışa yol açtığı söylenemez. Zira burada hamil, hakkı olan bir çek bedelini tahsil etmiştir. Bu nedenle bu tür bir hatalı ödeme durumunda muhatap artık, hamilden bu parayı geri isteyemez.[339]

Diğer bir hal de, karşılığı tamamen veya kısmen bulunmayan bir çekten dolayı müşterisi olan keşidecinin "karşılıksız çek düzenlemiş" durumuna düşmemesi için,

---

[338] Kırca, 5941 sayılı Çek Kanunu, Konferans", **Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü**, s. 20.

[339] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku** 1997, s. 1217-1218; Bozer- Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 276.

dolayısıyla karşılıksız çek keşide etmenin hukuki ve cezai yaptırımlarına maruz kalmaması için, çek bedelini kendi isteği ile çek hamiline ödemesidir. Bu taktirde ilgili çek, "karşılıksız çek" hükmünde sayılmaz.[340]

Bu durumda bankanın malvarlığında meydana gelen zarar yukarıda ayrıntısı izah edildiği üzere, hamilden talep edilemez. Ancak müşterisi olan keşideciden talep edebilir. Somut olayın özelliğine göre; mevcut çek anlaşması, kredi sözleşmesi, vekâletsiz iş görme, havale ya da en azından sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında keşideciden talep edebilir. Ancak muhatap, bu çeki kambiyo senetlerine özgü takip yoluyla tahsil edemeyecektir.[341]

Yargıtay kararları ile de karşılıksız bir çekin ödenip ödenmemesinin tamamen bankanın takdirinde olduğunu, muhatap bankanın özellikle, "müşterisi keşideci ile yapmış olduğu çek anlaşması nedeni ile onun itibarını düşünerek karşılıksız bir çeki dahi hamiline ödeyebileceği" açıkça kabul edilmiştir.[342]

2.3. ÖDEMENİN ÖNLENMESİ

2.3.1. Çekten Cayma

Çekten cayma, ibraz süresi geçtikten sonra yapılabilen, muhataba ulaşmakla hüküm ifade eden ve muhatabın ödeme yetkisini ortadan kaldıran tek taraflı ve bozucu yenilik doğuran bir irade beyanı olarak tanımlanabilir.[343]

Çekten cayma kısaca, ödeme engeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Cayma, çekin geçerliliğini etkilememektedir. Çekten cayma lehtara, cirantalara veya avalistlere karşı hüküm ifade etmemektedir.[344]

---

[340] Bozer- Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 277; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 244-245.
[341] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 246.
[342] Y. HGK T: 14.02.1986, E:11-585, K:136 sayılı karar için bkz. Çolak-Özdemir-Hız, **Açıklamalı Gerekçeli ve İçtihatlı Çek Kanunu Uygulaması ve İlgili Mevzuat**, s. 82-83.
[343] Abdullah Çetin Oğuzoğlu, Özkan Oğuzoğlu, **Çek Kanunu Açıklamalı-İçtihatlı-Örnekli,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 24; Poroy, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** s. 324.
[344] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 275; Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 598.

TTK 799. maddesinde (eTTK 711/1-2);

"(1) Çekten cayma ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade eder.

(2) Çekten cayılmamışsa, muhatap, ibraz süresinin geçmesinden sonra da çeki ödeyebilir" düzenlemesi yer almaktadır.

ÖZTAN, "Çekten Cayma" başlığının isabetli seçilmediğini ileri sürmüştür. "Zira keşidecinin çekten caymasından bahsedilirken, bununla kastedilen, keşidecinin muhataba karşı havaleden rücuudur; yoksa lehtar veya cirantalara karşı cayma söz konusu değildir. Lehtarın ve cirantaların kendilerinden önce gelenlere (bu arada keşideciye) karşı hakları, çekten cayılmış olmasına rağmen müracaat haklarına ilişkin hükümler (TTK 808vd) saklıdır" şeklinde görüş belirtmiştir.[345]

Çekten cayma, keşidecinin muhatap bankaya yönelik bir işlemidir. Esasen bu hakkın kime ait olduğu noktasında açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak çek bedeli keşidecinin hesabından ödeneceğinden bu hakkın sadece keşideciye ait olduğu söylenmektedir.[346] Burada keşideci kendisi tarafından tedavüle çıkarılmış bir çekin ödenmemesi talimatını muhatap bankaya vermektedir. Bu yetkinin kaynağı hem kanun hem de çek anlaşmasıdır.[347]

Cayma, herhangi bir şekle tabi değildir.[348] Cayma için, belli bir sebebin gösterilmesi zorunluluğu yoktur. Cayma hakkının kullanılması, bir süreye bağlı değildir, herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın sürekli etki doğuran bir beyandır, yalnızca keşidecinin geri alması ile etkisini kaybetmektedir.[349]

Eski TTK'nın 711. maddesinde çekten cayma, keşideciye esasen iki ayrı imkân tanımaktaydı. İlki, ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade edecek cayma beyanı, diğeri ise, ibraz süresi kapsamında bir anlam ifade eden "ödeme yasağı" idi. Ancak

[345] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 2012, s. 323.
[346] Aker, **Çekten Cayma Ve Ödeme Yasağı,** s. 83; Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 261.
[347] Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** 2013, s. 302; Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 598.
[348] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 262.
[349] Aker, **Çekten Cayma Ve Ödeme Yasağı,** s. 95-96.

2009 yılında ödeme yasağına dair eTTK 711/3 maddesi hükmü yürürlükten kaldırılmış ve benzer bir hükme 6102 sayılı yeni TTK'nın 799. maddesinde de yer verilmemiştir. Bu da demek oluyor ki artık çekin kendisinin ya da 3. kişinin elinden rızası dışında çıktığını ileri süren keşideci, tek taraflı bir irade beyanı ile muhatap bankayı çeki ödemekten men edemeyecektir. Bu durumda rıza dışı elden çıkan çekin muhatap tarafından ödenmesi (poliçelerde olduğu gibi) mahkemeden alınacak bir ödeme yasağı kararı ile engellenebilecektir.[350]

Çekten cayılması birtakım şartlara tabi tutulmuştur. Bu şartlardan ilki, ibraz süresinin geçmiş olmasıdır. Burada TTK 796'da öngörülen ve düzenleme günü olarak gösterilen tarihten itibaren başlayacak ibraz süresi esas alınacaktır. İbraz süresi içerisinde yapılan çekten cayma beyanı muhatap banka yönünden bağlayıcı bir beyan sayılmayacaktır. Muhatabın, çeki ibraz eden lehtara karşılığını ödeme yükümlülüğü vardır. Aksi taktirde muhatabın hamile karşı sorumluluğu söz konusu olabilecektir.[351] Zira muhatabın ödeme yükümlülüğü TTK'nın 783/2 maddesinde emredici olarak düzenlenmiştir. Yine Çek Kanunun 3/1 maddesindeki "*Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir"* düzenlemesi de benzer yönde bir yükümlülük getirmiştir.

İbraz süresi içinde çekten cayılamayacağı ilkesi mutlaktır. Bu anlamda çek düzenlenmesine yol açan temel ilişkideki sakatlıklar ya da kişisel defiler dahi çekten caymaya neden olamaz.

Kural olarak ibraz süresi sona erdikten sonra çekten cayma mümkündür. Ancak iki halde ibraz süresi geçmiş olmasına rağmen keşideci çekten cayamayacaktır.

1-Çekin süresinde ibrazının mücbir sebepler yüzünden mümkün olmaması,

[350] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 275.
[351] **Teoman,** Ömer: "Keşide Gününün Önemi…", s. 309-317.

2-Çekin düzenlenmesi ile muhatap banka nezdindeki karşılığın devredilmiş olmasıdır.[352]

Çek, önlenemez bir nedenden yani mücbir bir sebepten dolayı ibraz edilememiş ise, cayma mümkün değildir. Bu nedenler ortadan kalktıktan sonra çekin derhal ibraz edilmesi ve gecikmeksizin ödememe hususunun tespiti gerekir.[353]

İbraz süresi içinde keşidecinin, malın teslim edilmemesi gibi temel ilişkiye dayanması, çeki kaybetmesi, çekin çalınması ya da hilenin varlığı gibi iddialar ileri sürmesi muhatabın çeki ödemesine engel değildir.[354] Zira ibraz süresi içerisinde çekten cayma hüküm doğurmaz.

Çekten caymanın ikinci şartı ise, ibraz süresi içinde çekin ödenmek üzere muhataba ibraz edilmemiş olmasıdır. Ancak ibraz süresi geçmiş ve fakat çekten cayılmamış ise muhatap banka, ibraz olunan çek bedelini ödeyip ödememe konusunda serbesttir. Öderse keşidecinin buna itiraz hakkı yoktur. Yine ibraz süresinden sonra banka çek bedelini ödemiş ve cayma beyanı bu ödemeden sonra yapılmış ise, bu beyan artık bir sonuç doğurmayacaktır.[355] Bu hususta KENDİGELEN, TTK'nın 799. maddesindeki düzenlemenin amir hüküm olmadığını, bu nedenle çek anlaşmasına koyulacak bir kayıt ile muhatap bankanın ibraz süresinden sonra çekten cayılmamış olmasına dayalı ödeme yetkisinin kaldırılabileceğini ileri sürmüştür.[356]

Son olarak muhataba iletilmesi gereken bir cayma beyanı gerekli olduğu belirtilmelidir. Bu beyan sadece keşideci tarafından yapılabilmektedir. Yukarıda izah edildiği üzere herhangi bir şekle tabi değildir. Ancak ispat kolaylığı açısından yazılı olması sıhhatli olacaktır ve kolaylık sağlayacaktır.

Cayma beyanının fiilen yapılabilmesi için mutlaka ibraz süresinin geçmesini beklemeye gerek yoktur. İbraz süresi içerisinde açıklanan cayma beyanı da, ibraz

[352] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 275; Aker, **Çekten Cayma Ve Ödeme Yasağı,** s. 97.
[353] Oğuzoğlu, Oğuzoğlu, **Açıklamalı İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları**, s. 69.
[354] Karahan ve diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 394.
[355] Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1157.
[356] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 261.

süresinin dolması ile hüküm ifade edecektir. Bu durumda ibraz süresinden sonra ibraz edilen çeki muhatap bankanın ödememesi gerekir. Aksi taktirde yaptığı ödemeyi keşidecinin hesabına borç kaydedemez.[357]

Keşideci cayma hakkını kullanırken herhangi bir sebep açıklamak zorunda değildir. Buna karşılık herhangi bir beyanda bulunmaksızın hesaptaki paranın çekilmesi cayma olarak kabul edilememektedir.[358]

Muhatap banka cayma beyanına rağmen hamile ödeme yaparsa, bu miktarı artık keşideciye yükletemez. Ancak banka, cayma beyanına istinaden hamile ödeme yapmazsa sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.[359] Çekten cayılmış olması, temel borç ilişkisinden doğan yükümlülüğü ortadan kaldırmayacaktır. Hamil genel hükümlere göre keşideciyi takip edebilecektir.[360]

Çekten cayma hakkından feragat edilip edilemeyeceği konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre; bu hak keşideciye kanunla tanınmış bir hak olduğu için bu haktan feragat niteliğindeki bir hükmün çek anlaşmasına koyulması geçersizdir.[361] Ancak karşı görüşe göre; TTK'nın caymayı düzenleyen maddesi emredici değil yorumlayıcı niteliktedir. Keşideci ile muhatap arasında imzalanan çek anlaşmasında aksi kararlaştırılabilir. Bu durumda keşideci cayma beyanında bulunsa dahi, ibraz süresinden sonra ibraz edilen bir çeki ödeyen banka sorumlu olmayacaktır.[362]

---

[357] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2012, s.324, Karahan ve Diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 396.

[358] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 224; benzer yönde Y. 12. HD'nin T:29.11.1973, E: 11448, K:10653 sayılı ilamı (Kendigelen**, Çek Hukuku**, s. 262); aksi yönde bkz. Karahan ve Diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 394 "keşidecinin ibraz süresi bittikten sonra hesabındaki paranın tümünü çekmesiyle birlikte kural olarak çek hesabındaki paranın tümünü çekmesinin çekten cayma olarak kabul edilmesi gerekir."

[359] Okan Albayrak, **Çekten Cayma Ve Ödemeden Men,** İBD, C. 81, S.5, İstanbul, 2007, s. 1976.

[360] Kendigelen **Çek Hukuku,** s. 64.

[361] Reisoğlu, Seza; **Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek**, 3. Baskı, Ankara 2003, s. 268.

[362] Aker, **Çekten Cayma Ve Ödeme Yasağı,** s. 107.

2.3.2. Ödemeden Men

Yukarıda ayrıntısı izah edildiği üzere eski TTK'nın 711/3. maddesinde "ödemeden men" müessesesine ilişkin düzenleme, 2009 yılında kaldırılmış olduğundan ve yeni TTK'ya da alınmadığından, keşidecinin elinden rıza dışında çıkan bir çek söz konusu ise artık keşideci muhatap bankadan ödemeden men talebinde bulunamayacaktır. Bu durumda poliçedeki gibi mahkemeye başvurmak suretiyle ödemeden men kararı alması gerekecektir.

Önceki yasal düzenlemede; "ödemeden men kaydı" "ibraz süresi içinde" çekten caymanın özel bir türüydü; keşidecinin men beyanı hemen ve kesin sonuç doğuruyordu. Banka men talebine uymak zorundaydı. Keşidecinin çekin ödenmesini yasaklayan talimatına rağmen, banka çeki öderse, keşideciye karşı sorumlu oluyordu. Banka, çek bedelini hesaptan almışsa, faizi ile iade ve tazminatla yükümlü tutulabiliyor, bedeli hesaptan almayıp çeki kendi kaynağından ödemişse banka rücu hakkını yitiriyordu. Bankanın, men talebinin gerekçesini değerlendirmeye, yani çekin keşidecinin elinden rızası hilafına çıkıp çıkmadığını incelemeye, kanıt istemeye, haklılık ve yerindelik araştırması yapmaya da hakkı yoktu. Keşidecinin, bankanın çeki ödemesini yasaklayan bu beyanı, sonuçlarını kendisinin yüklenmesi icap eden maddi hukuk alanında kalan bir irade açıklaması olup, usul hukukuna ilişkin bir ihtiyati tedbir niteliği taşıyan bir karar değildi. Ödemeden men beyanının, kanuni bir ihtiyati tedbir gücü taşıdığı görüşü uygulamada yaygınlaşınca, bu durum giderek çeklerin TK m.711, f. 3 hükmü kullanılarak ödenmemesine sebep olmaya başladı. Özellikle son küresel krizin Türkiye'yi etkilediği dönemde, bu şekilde ödenmeyen çeklerin sayısında oldukça fazla bir artış meydana gelince, ticaret hayatında olumsuz etkiler doğmaya başladı. Bunun sonucu olarak TTK'nın 711.maddesinin 3. Fıkrası yeni TTK'nın yürürlüğe girmesi beklenmeden kaldırıldı.[363] Dolayısıyla bugün çeki, rızası dışında elinden çıkaran keşideci ancak mahkemeye iptal hükümlerine başvurup ödeme yasağı karan aldırarak ödemeyi engelleyebilir.

[363] Poroy-Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** 2013, s. 327.

Ödemeden men müessesesinin kaldırılmasına dair uygulamaya doktrinde eleştiriler getirilmiştir. TEOMAN bu düzenlemeye "değişikliğe gerekçe olarak bu yetkinin uygulamada kötüye kullanıldığı gerekçe olarak gösterilmiş ise de, kötüye kullanımları engelleyecek bazı önlemler (talimattan sonraki 10 gün içerisinde zayi nedeniyle iptal davası açılması gereği, aksi taktirde talimatın hükmünü yitirmesi gibi) maddeye eklenerek ödeme yasağı muhafaza edilebilirdi. Üstelik bu haliyle çeki gerçekten rıza dışı elinden çıkaran bir kişi mahkemeye başvurup ödeme yasağı kararı alana dek, kötü niyetli hamil çek bedelini talep ve tahsil edebilecektir" şeklindeki görüşü ile düzenlemenin tamamen kaldırılması yerine bir süre sınırlaması getirilerek mevcudiyetini koruması gerektiğine dair yerinde bir görüş getirmiştir.[364]

2.4. SAHTE VEYA TAHRİF EDİLMİŞ ÇEK

Bu konu TTK 812. maddede düzenlenmiştir. Buna göre; "*Sahte veya tahrif edilmiş bir çeki ödemiş olmasından doğan zarar muhataba ait olur; meğerki senette düzenleyen olarak gösterilen kişiye, kendisine verilen çek defterini iyi saklamamış olması gibi bir kusurun yüklenmesi mümkün olsun.*" hükmü kanun koyucu tarafından koyulmuştur.

Çekin sahte olması ile tahrif edilmiş olması farklı kavramlardır. TTK 812. maddenin başlığında iki kavrama ayrı yer verilmesi bu farklılığı gözler önüne sermektedir. Ancak netice olarak her iki duruma bağlanan sonuç aynıdır.

Sahte çek, çekteki imza veya imzalarla beyanların sahte olmasıdır. Örneğin, çekte keşideci veya cirantaların imzalarının taklit edildiği hallerde imza dolayısıyla çekin sahte olduğu açıktır. Keşidecinin boş olarak çalınan çek yaprağının sonradan doldurularak imzalanıp kullanılması halinde çekin tümü sahte olarak nitelendirilmektedir. Her iki durumda da sahte çek söz konusu olmaktadır.[365] BOZER-GÖLE'nin görüşü bu yönde olmasına rağmen, KENDİGELEN bu hususta farklı bir görüş ortaya koymuştur. Yazara göre; TTK 812. maddesi kapsamında muhatabın sorumluluğuna yol açan sahtelikten kasıt, esasen çek üzerinde keşideciye izafe edilen

[364] **Teoman**, Ömer; "Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişiklikler" BATİDER Cilt 25 Sayı 2, 2009; 27-34; Benzer yönde **Bahtiyar,** Mehmet: "Değerlendirmeler…", s. 67-82.
[365] Bozer-Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s.267.

imzanın gerçekte keşideciye ya da yetkili temsilcisine ait olmamasıdır. Çünkü muhatap banka TTK'nın 801.maddesine göre ciro zincirindeki imzaların sıhhatini araştırmakla yükümlü değildir. Bu nedenle kambiyo ilişkisine dâhil olan kişilerden sadece keşidecinin imzasındaki sahtelik durumunda sahte bir çekten söz edilebileceğini belirtmiştir.[366]

Çekte tahrifat ise, çekin unsurlarının, üzerindeki yazı ve beyanların ilgililerin rızası dışında değiştirilmesi, silinmesi veya kazılmasını ifade eder. Unsurları tam olan bir çeke sonradan yapılan her ekleme tahrifat sayılır.[367] Bu durumda keşidecinin zararına yol açacak en önemli tahrifat şüphesiz ki çekteki bedel kısmında değişiklik yapılması ve böylece keşidecinin hesabından daha yüksek bir miktarın çekilmesidir. Lehtara ilişkin kısımda ya da keşide yer veya tarihinde yapılacak tahrifat da keşidecinin zararına sonuçlar doğmasına yol açabilmektedir.

Temsil yetkisi veya vekâleti olmadığı halde bir çeki, bir şahsa vekâleten ya da temsilcisi olarak imzalayan kişinin eylemi TTK'nın 812.maddesi kapsamında değerlendirilmemektedir. Zira temsile yetkisi olmadığı halde bir çeki imzalayan kişinin durumu, TTK'nın 818/1-c . maddesi yollaması ile TTK'nın 678. maddesinde özel olarak düzenlemiştir. İşbu maddede*; "Temsile yetkili olmadığı hâlde bir kişinin temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kişi, o poliçeden dolayı bizzat sorumludur; bu poliçeyi ödediği takdirde, temsil olunduğu kabul edilen kişinin haiz olabileceği haklara sahip olur. Yetkisini aşan temsilci için de hüküm böyledir.*" şeklinde düzenleme yapıldığı görülmektedir. Bu maddeye göre temsile yetkili olmadığı halde bir şahsın temsilcisi sıfatıyla bir çeke imzasını atan kişi, doğacak zarardan sorumludur.

Sahte veya tahrif edilmiş bir çeki ödemiş olmasından doğan zarar muhatap bankaya ait olur.[368] TTK 812. madde kapsamında bulunan çekler ile ilgili bankanın sorumluluğu objektif bir sorumluluktur. Muhatap banka sorumsuzluğunu ispat ederek sorumluluktan kurtulamaz. Muhatabın sorumluluğu, sahte veya tahrif edilmiş çeki

[366] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s. 249.
[367] Karahan ve Diğerleri; **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 397.
[368] Oğuzoğlu, Oğuzoğlu, **Çek Kanunu Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli**, s. 30.

ödemesi halinde ortaya çıkar. Ödemesi halinde kural olarak keşideciye rücu edemeyecektir. Ancak haksız fiil ve/veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak yaptığı ödemeyi geri almaya çalışabilecektir, aksi taktirde zarara kendisi katlanacaktır. Keşide edilen çek, lehtar ya da cirantaların elinde iken kaybedilip sahte ciro ya da lehtar imzası ile muhataba sunulur ve muhatap ödeme yaparsa, muntazam bir ciro söz konusu olup, keşidecinin çek defterini iyi saklamamış olması gibi bir kusur ileri sürülemeyecektir.[369]

Keşidecinin sorumluluğu ise onun kusurlu olması halinde söz konusudur. TTK'nın 812. maddesinde keşidecinin kusuruna "çek defterinin iyi saklanmamış olması" örnek olarak gösterilmiştir. Zira madde metninde kullanılan "gibi" kelimesi örnek kabilinden belirtildiğini göstermektedir. Dolayısıyla bunun yanı sıra kanunda sayılmasa da çek defterinin veya yapraklarının kaybedilmiş olmasına rağmen keşidecinin bunu zamanında muhataba haber vermemesi, çekin tahrifata elverişli bir şekilde düzenlenmesi, çekin lehtara tesliminde özensiz davranılması, güvenilir olmayan kimseye bilerek çek verilmesi, şirket kaşelerinin ortada bırakılması, çek karnesinin üçüncü bir kişiye verilmesi, keşidecinin gerek rakamın önüne gerekse yazı ile yazılan kısma ilave yapılabilecek şekilde mesafe bırakması da keşidecinin kusurları arasında sayılabilir. Ancak keşidecinin müşterek hesaplarda çek karnesinin hesap sahiplerinden biri nezdinde bırakılması ve bu kişinin diğerinin imzasını taklit etmesi halinde, imzası taklit edilen hesap sahibi kusurlu sayılmayacaktır.[370]

Çeklerin muhafazası ya da diğer konularda keşidecinin yardımcı olarak kullandığı kişilerin kusuru da aynen keşidecinin kusuru gibi değerlendirilecektir. Yargıtay'ın da bu yönde; "*çekte tahrifat yapan kişi, davacı şirketin istihdam ettiği ve kendisine para tahsiline yetki tanıdığı kimse ise, banka artık sorumlu tutulamayacaktır*" şeklinde karar verdiği görülmüştür.[371]

---

[369] Orhan Sekmen, "Sahte ve/veya Tahrif Edilmiş Çek", **İstanbul Barosu Dergisi**, C.84, Sy.6, 2010/6, s.3759; Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 310.

[370] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s. 312-314.

[371] Y.11. HD, T:16.04.2012, E:15819, K:6169; Y.11.HD, T: 31.01.2011, E:8136, K: 894K. sayılı ilam için bkz. Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s. 1229-1230.

Keşidecinin kusurlu olması halinde kusuru oranında muhatabın sorumluluğu azalır ya da ortadan kalkar. Hem muhatabın hem keşidecinin kusurlu olması halinde ise birlikte kusurdan söz edilir.[372]

Uygulamada mahkemeler genellikle tarafların kusur durumunu araştırır ve Borçlar Kanunun 114/2 maddesinin yollama yaptığı Borçlar Kanunun 52. maddesine göre taraflar arasında kusuru bölüştürürler.

Bu yönde Yargıtay kararları incelendiğinde;

-İmzası sahte olan çeki ödeyen banka % 60, çek defterinin kaybolduğunu zamanında bankaya bildirmeyen keşideci %40 kusurludur (Y.11.HD T:21.05.1979, E:2831, K:2670)[373]

-Çek hesabında para olmadığı halde çeki ödeyen banka 1/3,çek defterini kaybeden keşideci 2/3 oranında kusurludur (Y.11.HD T.04.02.1980, E:450, K:453)[374]

-Hamilin kimliğini saptamayan banka %60, çek defterini iyi saklamayan keşideci %40 oranında kusurludur (Y.11.HD T:26.04.1982, E:1982, K:1948)[375]

Sahte ve tahrif edilmiş bir çeki ödemekten dolayı muhatabı sorumlu tutan TTK'nın 812. maddesi amir hüküm olmadığından, genellikle çek anlaşmalarına bu düzenlemenin aksine hükümler konulmakta ve bu tür çeklerden kaynaklanan riziko tamamen keşideciye yüklenmek istenmektedir. Banka ile müşterisi arasında düzenlenen bu sorumsuzluk taahhütnamesinin Borçlar Kanunu hükümlerine göre tartışılması gerekmektedir. Sahte veya tahrif edilmiş çekin ödenmesinde bankanın herhangi bir kusuru yok ise, sözleşmeye buna dair hüküm koyulmasında herhangi bir hukuka aykırılık yoktur. Ancak bankanın kendisinden beklenen dikkat ve özen ile araştırma yükümlülüğünden kurtaracak bir şartı sözleşmeye koyması halinde bu,

---

[372] Kendigelen, **Çek Hukuku**, s.231, Bozer-Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.269-270, Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s.340; Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** s. 625; .Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.114-119.

[373] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s.317.

[374] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s.317.

[375] Reisoğlu, **Çek Hukuku,** s.317.

herhangi bir hüküm ifade etmeyecektir.[376] Burada rizikonun ne kadarının keşideciye yüklenebileceği konusunda Borçlar Kanunun 115/3 ve 116/3 maddeleri yol göstermektedir.[377] Öncelikle BK'nun 115/1 maddesi incelendiğinde; *"Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.*" düzenlemesi mevcut olup, buna göre banka, ağır kusurdan her hâlükârda sorumludur. BK'nın 115/3 maddesinde ise hafif kusurdan sorumluluk hali düzenlenmiştir. Buna göre; *"Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.*" Bankaların da bu madde kapsamında sorumlu oldukları ve sorumluluktan kurtulma yönünde sözleşmeye koydukları kayıtların geçersiz olduğu sonucu madde hükmünden anlaşılmaktadır. Yine benzer doğrultudaki BK'nın 116/3 maddesinde: "*Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.*" düzenlemesi ile muhatap bankanın ifa yardımcılarının sadece ağır kusurundan değil, hafif kusurundan kaynaklanan sorumluluğunu kaldıran sorumsuzluk kayıtlarının da geçersiz sayılacağı hüküm altına alınmışır. Dolayısıyla yetkili makamlar tarafından verilen izinle faaliyet yürüten bankaların sorumsuzluk kayıtları bankaları sorumluluktan kurtaramayacaktır.[378] Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğunu söylemekte yarar vardır.[379]

[376] Ayli, **Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri,** s.120-122.
[377] Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 2012, s. 266-267.
[378] Ülgen ve diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 233.
[379] Y. 11. HD'nin T: 25/09/2018 E:2016/12312, K:2018/5643 sayılı kararında "…*Bir güven kurumu olarak, basiretli tacir gibi davranması gereken bankalar, 818 sayılı BK'nın 99/2 ve 6098 sayılı TBK'nın 115/3 madde ve fıkraları uyarınca objektif özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden kaynaklanan hafif kusurlarından dahi sorumlu olup, banka olmaları nedeniyle de diğer tacirlere nazaran daha yüksek özen borcu altındadırlar*…" şeklinde karar verildiği görülmüştür. (UYAP, 22.10.2018)

SONUÇ

Çek, Türk Ticaret Kanununda "kambiyo senetleri" arasında düzenlenmiştir. Çek kısaca, "*Keşideci tarafından çekle işleyen hesabın bulunduğu muhatap bankaya hitaben yazılan, üzerinde yazılı belirli miktardaki paranın hamile ödenmesi emrini ihtiva eden senet*" olarak tanımlanabilir. Mahiyeti gereği para benzeri bir ödeme aracı olduğundan, ülkemizde çek kullanımı oldukça yaygındır. Bu nedenle TTK'nın yanı sıra ayrıca özel bir kanunla da düzenlenmiştir. Bu hususta 19.03.1985 tarihli 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" ilk olarak yürürlüğe girmiş, zaman içinde ihtiyaçlara binaen değişimlere uğramış, ancak 14.12.2009 tarihinde 5941 sayılı Çek Kanununun yürürlüğe girmesi ile 3167 sayılı kanun yürürlükten kalkmıştır.

Öncelikle bir çekin geçerli olabilmesi için ihtiva etmesi gereken asgari şekil şartları vardır. Bunların bir kısmı mutlak zorunlu, bir kısmı alternatif zorunlu şekil şartlarıdır. Hangilerinin mutlak, hangilerinin alternatif zorunlu olduğu Türk Ticaret Kanunu'nun 780 ve 781. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, çek metninde çek sözcüğü veya başka bir dilde yazılmış ise o dilde çek karşılığı olan kelime, belirli bir bedel ve bu bedelin ödenmesi için herhangi bir kayıt ve şarta bağlı olmayan havale, muhatap bankanın ticaret unvanı, ödeme yeri, keşide yeri, keşide tarihi ve keşidecinin imzası bulunmalıdır. Keşide yeri ve ödeme yeri unsurunu kanun koyucu alternatif zorunlu unsurlar arasında saymıştır. Ancak alternatifi olanak TTK'nın 781/2. maddesinde gösterilen yerlerin de çekte bulunmaması halinde artık çek geçersiz sayılacaktır.

Keşide yeri deyimindeki "yer" kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda yasalarda bir netlik yoktur. Daha açık bir deyişle, çeke keşide yeri olarak mahalle, semt veya sokak isimlerinin yazılması halinde, keşide yerinin geçerli olup

olmadığı belirsizdir. Doktrinde bu konunun çözümüne yönelik görüşler ileri sürülmüştür. Yargıtay uygulaması ile de doktrinle benzer yönde; idari birim olmayan yerlerin düzenleme yeri olarak kabulünün mümkün olmadığı belirlenmiştir. Burada idari birimden "tüzel kişiliği olan idari birimlerin" anlaşılması gerektiği, dolayısıyla "il, ilçe ve köy" gibi yerler olduğu vurgulanmıştır. Uygulama oturduğundan, mahalle, sokak, semt adlarının keşide yeri unsurunu taşımadıkları konusunda herhangi bir tereddüt kalmadığı söylenebilir. Ancak önceki yasa döneminden beri süregelen bu konudaki tartışmaların 6102 sayılı TTK'ya koyulacak "yer kavramından idari birim anlaşılacağına" dair bir düzenleme ile sonlanması imkânı varken kanun koyucunun neden bu konuda düzenleme yoluna gitmediği anlaşılamamıştır. Geçerli bir yer adının gösterilmemesinin çekin geçersizliğine yol açacağı karşısında konunun ne kadar önemli olduğu dikkatten kaçmamalıdır.

Ayrıca keşide yeri ile doğrudan etkilenen bir kavram olan ibraz süresinin tespiti de oldukça önemlidir. Esasen bu konuda ibraz sürelerinde değişiklik yapılarak da uygulamada kolaylık sağlanabilir. Süre belirlenirken keşide-ödeme yeri için ülke içi aynı-farklı yer şeklinde 2 farklı kriter yerine, ülke içi tek kriter ve dolayısıyla ülke içinde tek ibraz süresi belirlenmesi halinde muhatabın ibraz süresini tespiti çok daha kolay hale gelecektir. Dolayısıyla burada muhatap banka, sadece yerin Türkiye'de olup olmadığına bakarak işlem yapacaktır. Bu suretle çeke olan güven artacak ve tedavülü ile kullanımının daha da yaygınlaşması sağlanacaktır. Hatta 10 günlük süre yerine 1 aylık sürenin Türkiye geneli için belirlenmesi halinde, belki az da olsa ileri tarihli çekin de önüne geçilebilecektir. Kaldı ki zaten keşide yerinin çekin gerçek düzenlendiği yer olması gibi bir şart yoktur. Keşideci farklı bir yer yazmak suretiyle de kanunun 10 günlük süre şartını kolaylıkla aşabilmektedir. Tüm bunların yerine tek bir sürenin ve tek yer kriterinin getirilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

TTK'da sayılan bu zorunlu unsurlar dışında, 5941 sayılı Çek Kanunu ile getirilen bazı unsurlar da bulunmaktadır. Buna göre çekte; çek hesap numarası, çek hesabı gerçek kişinin adı, soyadı, tüzel kişinin adı, tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, çek hesabı sahibinin vergi kimlik numarası, çekin basıldığı tarih bulunmalıdır. Ancak 5941 sayılı yasanın 2/9 maddesindeki açık hüküm gereği, bu unsurların çekte bulunmaması çekin geçerliliğini etkilememektedir. Esasen temel

kanun olan TTK'ya atıfta bulunan bu düzenlemenin oldukça yerinde bir düzenleme olduğunu söyleyebiliriz.

Tüm bunların yanı sıra, bazı kayıtları çeke yazmak keşidecinin ihtiyarına bırakılmıştır. Buna göre; lehtar gösterilmesi, çekin zorunlu unsurları arasında olmadığından, keşideci hiç lehtar göstermeyeceği gibi, birden fazla lehtar da gösterebilir. Yine keşideci, çek üzerine "emre yazılı değildir" gibi bir kayıt koymak ve belli bir kimsenin adını yazmak suretiyle, çeki nama yazılı hale getirebilir. Bu suretle çek artık alacağın temliki hükümlerine göre devredecektir. Yine uygulamada sıklıkla karşılaşılan konulardan biri de çekin üzerinde teminat yazılmasına dair kayıttır. Burada asıl borç ilişkisi çekte gösterilmediği taktirde, yani çekin mücerretliği ilkesine halel getirilmediği taktirde bu şart geçerlidir. Bu türdeki bir kayıt, taraflar arasında çek dışında var olan bir anlaşmayı göstermektedir ki, bu durumda düzenlenen yazılı bir belge ile bu çekin teminat olarak verildiğinin belirtilmesi ispat kolaylığı açısından sağlıklı olacaktır. Çek üzerine ciranta tarafından "işbu çek ciro edilemez" şeklinde bir kayıt da düşülebilir. Bu kaydı koyan ciranta, kendisinden sonraki cirantalara karşı artık sorumlu olmayacaktır.

Sayılan bu zorunlu/ihtiyari unsurların dışında bir de yazılmasına rağmen "yazılmamış sayılan" ancak çekin geçersizliğine de neden olmayan kayıtlar vardır. Bunlar; kabul, akdi faiz, çek bedeline eklenmesi kararlaştırılan cezai şart, keşidecinin sorumsuzluğuna dair kayıt ve vadeye ilişkin kayıtlardır.

TTK'nın 795/2 maddesine göre; çek görüldüğünde ödenir, buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. Çekte vade yoktur. Bunun sebebi çekin bir kredi aracı olmayıp, ödeme aracı olması fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Hatta bu nedenle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 795. maddesinin kenar başlığında da "muacceliyet" kelimesi kullanılmıştır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 796. maddesinde ibraz süreleri düzenlenmiştir. Kanunda keşide yeri ile ödeme yerinin aynı ya da farklı olmasına göre 10 gün, 1 ay ve 3 aylık süreler belirlenmiştir. Bu süreler çeke yazılan keşide tarihinin ertesi gününden itibaren işlemeye başlar. TTK'da çekin ibrazı için belirtilen bu süreler "hak düşürücü

süre" niteliğindedir. Süresinde ibraz edilmeyen çek, sadece yazılı delil başlangıcı olarak kullanılabilmektedir.

Çekte keşide tarihi, üzerinde durulması gereken en temel kavramlardandır. Zira çek hukukunun birçok bölümünde etkisini göstermektedir. Örneğin, ibraz sürelerinin başlamasında belirleyicidir, yine çekten cayma ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade etmektedir, ibraz süresi geçtikten sonra yapılan ciro alacağın temliki hükmünde sayılır, hamilin çek borçlularına karşı başvuru hakkı, ibraz süresi bitiminden itibaren 3 yıllık zamanaşımına tabidir. Örnekler çoğaltılabilir. Görüldüğü üzere sayılanların tamamı keşide tarihine bağlı kavramlardır.

Çekin keşide tarihinin gerçeğe uygun olması şart değildir, zorunlu olan husus çekte bir keşide tarihinin yazılmış olmasıdır. Çeke keşideci tarafından daha ileri bir tarih yazılabileceği gibi daha geri bir tarih de yazılabilir. TTK'nın 795/2 maddesinde "*Düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek ibraz günü ödenir*" hükmü ile kanun koyucu tarafından, ileri tarih ihtiva eden çekin geçerliliği kabul edilmiştir.

TTK ve 5941 sayılı kanun ile çekin karşılıksız çıkmasına, keşideci açısından birtakım ağır sonuçlar bağlanmıştır. Bu nedenle ticari hayatta çeke güvenin diğer kambiyo senetlerine göre oldukça fazla olduğu söylenebilir. Sırf bu sebeple dahi, çekin piyasada kullanımı yaygın olarak görülmektedir. Poliçe veya bononun bu tür güvenceleri olmadığından, çek kullanımı gittikçe yaygınlaşmıştır. Ancak çekler için belirlenen ibraz süreleri çok kısa olduğundan, uygulamada ileri tarihli çek ihdas edilerek "çekte vade olmaz" kuralı bir nevi delinmiştir. Bu nedenle çek kullananların ileri tarihli çeki tercih ederek, çeki amacına aykırı olarak kredi aracına dönüştürdükleri söylenebilir. Zira çeke keşide tarihi olarak ileri bir tarih yazılırsa, bu durumda ibraz süresi fiilen uzamış olmaktadır. Öğretide de, ileri tarihli çek düzenlemesi mümkün ve geçerli kabul edilmektedir. TTK'nın 795/2. maddesi zaten buna cevaz vermektedir.

İleri tarih, uygulamada bir vade olarak görülse de esasen bir vade değildir. Bu yönde doktrinde haklı olarak eleştiriler getirilmiştir. Zira çekte vade olması çekin varoluş amacına aykırıdır. Uygulamada ise bu görüşün aksine ileri tarihli çeklere "vadeli çek" adı verilmektedir.

3167 sayılı kanun döneminde çekin keşide tarihi ileri bir tarih olarak yazılsa bile keşide tarihinden önce bankaya ibrazı mümkündü. Karşılığının bulunmaması halinde hukuki yaptırım yolu açıktı. Eski Ticaret Kanununun 707/2 maddesi ile 3167 sayılı Çek Kanunun 16/1 maddesi düzenlemeleri bu yönde birbirine paraleldi. Ancak 2009 yılında, ekonomik krizin etkilerini azaltmak üzere kabul edilen 5838 sayılı kanunun 18. maddesi bu hususta bir değişiklik yapılmış ve 3167 sayılı Çek Kanununa eklenen geçici 2. madde ile 2009 yılı sonuna kadar çekin üzerindeki keşide tarihinden önce bankaya ibrazının geçersiz sayılacağı kabul edilmiştir. Eklenen bu hüküm, doktrinde oldukça tartışılmıştır. Bu hükmün çeki bonoya dönüştürdüğü, çekin ödeme aracı niteliğine tamamen aykırı olduğu, hamillerin çeki bir an önce nakde çevirmelerine engel olduğu, dolayısıyla hamilleri zarara uğrattığı ileri sürülmüştür. Ancak buna rağmen 5941 sayılı Yeni Çek Kanunun geçici 1/5. maddesinde de benzer düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre; önce "31.12.2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir." hükmü getirilmiştir. Bununla çeklerin muhatap bankaya ibrazı 31.12.2011 tarihine kadar yasaklanmıştır. Daha sonra ise kanuna eklenen geçici 3/5 madde ile bu süre 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır. Son olarak 28.11.2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanunun 100. maddesiyle bu fıkrada yer alan "31.12.2017" ibaresi "31.12.2020" olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla ileri tarihli çeklerin keşide tarihinden önce muhataba ibrazı, şimdilik 31.12.2020 tarihine kadar yasaklanmıştır.

Yaşanan ekonomik krizlerin yasa koyucuyu ileri tarihli çek düzenlenmesini destekleme mecburiyetinde bıraktığı, dolayısıyla bu müesseseyi koruduğu ve devam ettirdiği görülmektedir. Bu nedenledir ki uygulama tarihi sürekli uzatılan bir geçici madde söz konusudur. Bu düzenleme ile keşideci korunurken, hamilin menfaatinin zarar gördüğü dikkatten kaçmamalıdır. Kanaatimizce TTK'nın 795. maddesinde belirlenen "çekin görüldüğünde ödeneceği" kuralına aykırı olduğu ve bu maddenin uygulamasını, işlerliğini yitirmesine neden olduğu dikkate alınarak kanun koyucu tarafından "ileri tarihli çeklerin keşide tarihinden önce muhataba ibrazının yasaklanmasına" dair geçici maddenin uygulamasının sonlandırılması gerekmektedir. Bu taktirde ibrazında karşılıksız çıkan çeke bağlanan hukuki sonuçlar derhal doğacak ve ileri tarihli çek tercihi azalacaktır.

Çek Kanunu'nun 3. maddesindeki düzenlemeye göre, hamil, elindeki çeki hesabın bulunduğu şubeye ibraz edebileceği gibi, o bankanın başka bir şubesine de ödenmek üzere ibraz edebilir. Başka şubeye ibraz da, ibrazın tüm sonuçlarını doğuracaktır. Ancak muhatap bankadan başka bir bankaya yapılan ibraz, ödeme için ibraz sayılmayacak ve kanuni ibrazın hüküm ve sonuçlarını doğurmayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 798. maddesinde; bir çekin takas odasına ibrazının ödeme için ibraz yerine geçeceği öngörülmüştür. Bu madde, çekin muhataba ibrazına ilişkin kuralın tek istisnası olarak yasada düzenlenmiştir.

Çekin karşılığının olması ve bir çek anlaşmasının bulunması ön şartı ile ödenmek için bankaya ibraz edilen çeki, muhatap banka ödemek mecburiyetindedir. Bankada karşılık olmasına rağmen bankanın ödemede gecikme göstermesi halinde, Çek Kanunu 7. maddesine göre kural olarak, gecikme cezası ödemesi gündeme gelecektir.

Çekin karşılıksız çıkması halinde, muhatap bankanın kanunen hamile ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılacaktır.

Çekin karşılığının kısmen bulunması halinde; çekin bedeli, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktardan fazla ise, kısmi karşılığa ilaveten bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktar ödenecektir. Ancak çek bedeli, bankanın ödemekle yükümlü olduğu matbu miktarın altında ise, hesapta yer alan kısmi karşılık ödenecek, ayrıca buna ilaveten bankanın ödemekle yükümlü olduğu kısım ile çek bedeli tamamlanacaktır. Fakat burada ödeme yapılırken çek bedeli aşılamayacaktır.

Banka görevlisi kendiliğinden değil, hamilin talepte bulunması halinde "karşılıksızdır" işlemi yapılacaktır. Bu durumda ibraz tarihi ve ödememe nedeni çekin arkasına yazılarak hamil ve görevli tarafından imzalanmalıdır.

Bir çekin tedavüle çıkmasının ardından keşidecinin bundan vazgeçmesi kural olarak mümkün değildir. Keşidecinin çekten cayması TTK'nın 799. maddesinde düzenlenmiştir. Cayma ancak, ibraz süresi geçtikten sonra hüküm doğurmaktadır. Cayma beyanının varlığı halinde, banka ibraz tarihinden sonra ödemek için ibraz edilen çeki ödememelidir. Ödemesi halinde artık keşideciden bu bedeli tahsil edemeyecektir. Eski TTK'da keşidecinin beyanı ile bankaya yaptığı ödemeden men

talimatı kabul görürken, 6102 sayılı yeni TTK'da buna dair düzenlemeye yer verilmemiştir. Çekin kaybolması, çalınması gibi bir durumda ancak mahkemeden alınacak ödemeden men kararı ile ödemenin önlenebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile ödemeden men müessesesini kötüye kullanan keşidecinin önüne geçilmek istenilmiştir. Ancak bu defa mahkemeye başvurup karar alana kadar geçen sürede çekin kötü niyetli kişilerin eline geçmesi ve tahsil edilmesi ihtimali de söz konusu olabilecektir. Bu nedenle yasa koyucunun bu konuda yeni bir düzenleme yapması gerektiği kanaatindeyiz.

Neticeten, vadenin bulunmaması, görüldüğünde ödenmesi kuralının bulunması, ibraz sürelerinin kısa olması, tedavül kolaylığı, para gibi nakit ihtiyacını gidermesi, paranın taşınmasında yaşanan güçlükleri ve riskleri ortadan kaldırması, bankalara karşılıksız her çek yaprağı için belli miktarda maddi külfet getirilmiş olması gibi sebeplerle tercih edilen çekin ticari hayatta oldukça önemli bir rolü olduğunun göz ardı edilemeyeceğini vurgulamak gerekir.

KAYNAKÇA

AKER, Yeşim, **Çekten Cayma Ve Ödeme Yasağı**, Beta Yayınları, 2. Bası, İstanbul 2008.

ALBAYRAK, Okan, Çekten Cayma Ve Ödemeden Men**, İstanbul Barosu Dergisi**,C. 83, S. 5, İstanbul 2007, s. 1973-1981.

ARSLAN, Çetin, Murat KAYANÇİÇEK, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2010.

AYLİ, Ali, **"Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri"**, Seçkin yayınları, 1. Baskı , Ankara, Şubat 2019

AYLİ, Ali, "Çekte Düzenleyenin İmzasının Şekli, Yeri ve Önemi", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof.Dr.Merih Kemal OMAĞ'a Armağan-cilt 16-sa. 2, Temmuz-Ağustos 2017, 235-249.

AYLİ, Ali, Didem YARDIMCIOĞLU "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi" **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 16, Özel Sayı 2014, s. 3195-3239 (Basım Yılı: 2015).

BAHTİYAR**,** Mehmet, "6102 Sayılı TTK'nın Kıymetli Evrak Kitabına İlişkin Bazı Değerlendirmeler", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sy.2-3, Temmuz-Ağustos 2017, 67-82.

BAHTİYAR, Mehmet, "Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve imkânsızlığı", Makaleler I, İstanbul 2008, s. 237-248.

BAHTİYAR, Mehmet, "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sy. 2, Aralık 2013, s.47-58.

BATTAL, Ahmet, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

BELEN, Mehmet Bahattin, **Bankaların Çeklerle İlgili Yükümlülükleri**, İÜSBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.

BİLGEN, Mahmut, **Uygulamada Kambiyo Senetleri**, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2010.

BİLGİLİ, Fatih, Ertan DEMİRKAPI, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Dora Yayınları, 2010, 1. Baskı, Bursa.

BİLGİLİ, Fatih, Ertan DEMİRKAPI, , **Şirketler Hukuku Dersleri,** Dora Yayınları, 1. Baskı, Bursa, Şubat 2013.

BOZER, Ali, Celal GÖLE, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2006.

BOZKURT Tamer, **Ticaret Hukuku- Cilt 3, Kıymetli Evrak Hukuku,** Oniki Levha Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul 2013.

CAN Mertol, **Kıymetli Evrak Hukuku Ders Kitabı,** İmaj Yayıncılık, Ankara 2012.

COŞKUN Mahmut, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara 2016.

ÇAĞLAR, Hayrettin, "5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin Ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma Ve Çek Düzenleme Yasağı" **Gazi üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XIII, 2009, S.1-2, s.1-20

ÇAMAN, Hatice, **Çekte İbraz Kavramı**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2008.

ÇATIKKAŞ Özgür, Hüsamettin Duran, "5941 Sayılı Çek Kanununda Bankaların Yükümlülükleri", **Maliye Finans Yazıları**, Nisan 2012, S.95, s.23-58

ÇEKER, Mustafa, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** Karahan Kitabevi, 5. Baskı, Adana, 2012.

ÇOLAK Haluk, Kenan ÖZDEMİR, Yüksel HIZ, **Açıklamalı Gerekçeli ve İçtihatlı Çek Kanunu Uygulaması ve İlgili Mevzuat,** Adil yayınevi, 1. Bası, Ankara, 2003.

ÇÖL, Hüseyin Cem, İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C.53, 2004, s.195-220.

DERYAL Yahya, **Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak),** Derya Kitabevi-Trabzon- 2010.

DOĞANAY İsmail, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi,** Beta Yayınları, 4. Bası, İstanbul

DONAY, Süheyl, **Gerekçeli Ve Açıklamalı Çek Kanunu,** Beta basım, 1.Baskı, İstanbul, 2010, s.74.

ERİŞ Gönen, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, Seçkin Yayınları, 2.Baskı-Ankara 2016.

ERİŞ Gönen, **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara 2004.

ERTEKİN Erol, İzzet KARATAŞ, **Uygulamada Ticari Senetler Hukuku**, Eryal Matbaacılık, Ankara-1992.

GÜNAY, Erhan **Yargıtay Kararları Ve Öğreti Görüşleri Eşliğinde Kambiyo Takip Hakkı Ve Ceza Hukuku Yönüyle Uygulamalı Çek Rehberi,** Seçkin Yayınları, 5. Baskı, 2015.

GÜRBÜZ, A. Hulusi, **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar**, İstanbul 1984.

KAÇAK Nazif, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek**, Seçkin Yayınevi, 4. Bası, Ankara- 2008.

KALPSÜZ, Turgut, Faruk EREM, Gürgân ÇELEBİCAN, "**Hukukî Yönden Çek", İktisadî Ve Hukukî Yönden Çek**, 2. Baskı, Ankara, 1974.

KARAHAN, Sami, Zekeriyya ARI, Hayri BOZGEYİK, Tahir SARAÇ, Mücahit ÜNAL, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Mimoza Yayınları, 3. Baskı, 2015.

KAYA, Asım,"Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", Terazi Hukuk Dergisi, sy.105, 2015.

KAYIHAN, Şaban, Mustafa YASAN, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2012.

KENDİGELEN, Abuzer, **Çek Hukuku**, Arıkan Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2007.

KENDİGELEN Abuzer, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, Oniki levha Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2016.

KINACIOĞLU, Naci, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Nobel yayınları, 5.bası, Ankara 1999.

KÖLE, Mehmet, Fatma GÖRGÜLÜ, Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 35, Yıl: 2016

MOROĞLU, Erdoğan, "Bonoda İmza" BATİDER, Temmuz 1968, C. IV, Sy.4, s.714-717

NARBAY, Şafak, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Değişiklik" Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, İzmir 2005, C. 7, s. 210-213.

NARBAY, Şafak, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler Ve Bunların Değerlendirilmesi", **Terazi Hukuk Dergisi** (THD), Mart-2010, S.43, s.65-97.

NARBAY, Şafak, "Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan "Yer" kavramına "De Lege Lata" ve "De Lege Feranda" Çözüm Önerileri", **Bigi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan,** C.I, İstanbul 2003, s.793-821.

NARBAY, Şafak, Ferhat ÇELİK**,** "Süresi İçerisinde İbraz Edilmeyen Çekin Hukuki Niteliği", **Legal Hukuk Dergisi**, 2016, Sa. 167, s.6039-6073

NARBAY, Şafak, Zehra GÜNEY, "6728 Sayılı Kanunun Çeke ilişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" bakımından Değerlendirilmesi", **Terazi Hukuk Dergisi**, Şubat-2017, C.12, Sa.126, s.42-61

OĞUZOĞLU Abdullah Çetin, Özkan Oğuzoğlu, **Çek Kanunu Açıklamalı-İçtihatlı-Örnekli,** Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

ÖZTAN, Fırat, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Turhan Kitabevi, 17. Baskı, Ankara 2012.

ÖZTAN, Fırat, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Turhan Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 1997.

POROY, Reha, Ünal TEKİNALP, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,** Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

POROY Reha, Ünal, TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

PULAŞLI, Hasan **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** Adalet Yayınevi, 5. Baskı, 2017.

PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi,** I Cilt, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

REİSOĞLU, Seza, **Çek Hukuku,** Ankara 2011.

REİSOĞLU Seza, "Yeni Çek Kanunu Ve Hukuki Sorunlar", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 72, Mart-2010.

REİSOĞLU, Seza; **Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek**, 3. Baskı, Ankara 2003.

SEKMEN Orhan, sahte ve/veya tahrif edilmiş çek, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 84, Sayı 6, 2010/6, s.3753-3770.

ŞİMŞEK, Edip**, Hukukta Ve Cezada Ticarî Senetler,** Ankara 1982.

TAMER, Ahmet, **Teyitli (Karşılıklı, Bloke) Çek**, Bankacılar Dergisi, Sayı 87, 2013.

TANDOĞAN, Haluk "Sonraki Tarihli Çekler Ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar", **Çek Hukukunda Yeni Gelişmeler Sempozyumu**, 18-19 Aralık 1981, Özel Sayı, Batider, Aralık 1981, C.11, S.2, S. 63-94.

TEKİNALP, Ünal "İleri Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri", **Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 19-20, S.1-2, 1999-2000, Prof. Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, 2011-1-6; s.923-932.

TEOMAN**,** Ömer, "Çekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi", 30 yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. II, İstanbul 2001, s.309-317.

TEOMAN, Ömer; Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişiklikler / BATİDER Cilt 25 Sayı 2, 2009, s.27-34.

TUNÇOMAĞ, Kenan, **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**; İstanbul 1968.

UYAR Talih, Alper UYAR, Cüneyt UYAR, **İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri**, Bilge Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2012.

ÜLGEN, Hüseyin, Mehmet HELVACI, Abuzer KENDİGELEN, Arslan KAYA, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 12 Levha Yayınları, 10.Bası, İstanbul 2015.

YEŞİLOVA, Ecehan Aras-Bilgehan YEŞİLOVA, Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme, 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. maddelerinin getirdikleri, TBB Dergisi, Sayı 82, 2009, S.4

YÖRDEM, Yılmaz, 6728 Sayılı Kanunla Çek Kanununda Yapılan Değişiklikler Ve Karşılıksız Çek Sorunsalı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:9, Sayı:33, Ocak 2018, http://www.taa.gov.tr/yayin/turkiye-adalet-akademisi-dergisi-33-sayi

MAHKEME KARARLARI

Y.13.H.D. , T: 08.11.2004, E:2004/5959-K: 2004/16090 (**UYAP**, 01.03.2014)

Y.19.H.D. , T:15.11.2012 E:2012/10458, K: 2012/17031 (**UYAP**, 01.03.2014)

Y.12.H.D. ,T: 25.05.2010, E:2010/890, K: 2010/12596 (**UYAP**, 01.03.2014)

Y.12.H.D. , T: 22.06.2010, E:2010/4220, K:2010/16233 (**UYAP,** 03.03.2014)

Y.11.H.D. T:14.04.2009, E:2008/984, K:2009/4578 (**UYAP**, 05.03.2014)

Y.12 H.D. T: 19.6.2012, E:2012/5013, K:2012/721386 (**UYAP**, 08.03.2014).

Y.12.H.D. T: 04.11.2010, E:2010/12832, K:2010/25882 (**UYAP**, 12.03.2014)

Y.12.H.D. , T: 01.10.2013, E:2013/25615, K:2013/30955 (**UYAP**, 12.03.2014)

Y.12.H.D. , T:06.07.2011, E:2001/11756, K:2001/12471 (Yavuz,Süphandağ**,** Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı- Bilge Yayınevi- Ankara 2013, s.90)

Y.11.H.D. T: 07.02.2012, E:2010/10221, K:2012/1501 (**UYAP**, 20.03.2014)

Y.19.H.D. T: 19.2.2009, E:2008/12754, K:2009/1294 (**UYAP**, 01.04.2014)

Y.11.H.D. T:06.06.1994, E:963, K:4652 (Karahan ve Diğerleri, **Kıymetli Evrak Hukuku,** s.348)

Y.12. H.D. T: 21.02.2012, E:2011/18451, K:2012/4365 (**UYAP**, 01.04.2014)

Y.11. H.D. , 15.12.2008, T: E:2007/10104, K:2008/14056 (**UYAP,** 12.04.2014)

Y.12. H.D. T: 04.06.2013, E:2013/12522, K:2013/20709 (**UYAP,** 12.04.2014)

Y.12. H.D. 'nin T: 25.06.1992, E: 1992/1194, K: 1992/8773 (Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları,** s. 287)

Y.12.H.D. T: 07.06.2012, E:2012/3692, K:2012/19798 (**UYAP,** 13.04.2014)

YHGK. T: 29.11.2006, E:2006/12-758, K:2006/754 (**UYAP**, 15.04.2014)

Y. 12.HD T: 19.11.2013, E:2013/27714, K:2013/36556 (**UYAP**, 15.04.2014)

Y.12. HD'nin T: 19.11.2013, E:2013/27940, K:2013/36504 (**UYAP**, 15.04.2014)

Y.12. H.D. T: 16.09.2013 E:2013/19608, K:2013/28530 (**UYAP**, 15.04.2014)

Y.12. H.D. T: 28.05.2012, E:2012/21485, K:2013/981 (**UYAP**, 15.04.2014)

Y.12. H.D. T: 31.01.2008, E:2007/23259, K:2008/1543 (**UYAP**, 18.04.2014)

Y.15.C.D. T: 15.09.2011, E:2011/37, K:2011/710 (**UYAP,** s.19.04.2014)

Y.12. H.D. T: 24.11.2009, E:2009/15516, K:2009/23437 (**UYAP,** s.19.04.2014)

Y.12. H.D. T: 18.01.1979, E:1979/11204, K: 200 sayılı kararı için bkz. Öztan **Kıymetli Evrak Hukuku**, 1997,

Y.12. H.D. T: 28.11.2013, E:2013/30532, K:2013/37784 (**UYAP**, 25.04.2014)

Y.12.H.D. T:18.06.2012, E:2012/2040, K:2012/20848 (**UYAP**, 25.04.2014)

Y.12.H.D. T:13.02.2012, E:2011/17578, K:2012/3185 (**UYAP**, 25.04.2014)

Y.12.H.D. T: , 27.02.2012, E:2011/20250, K:2012/5819 (**UYAP**, 25.04.2014)

Y. 12. H.D. T: 05.03.2007, E:2007/1391, K:2007/3865 (**UYAP**, 25.04.2014)

Y. 12. H.D. T: 01.10.2013, E:2013/21146, K:2013/30812 (**UYAP**, 28.04.2014)

Y. 12. H.D. T:06.05.2013, E:2013/8928, K:2013/17250 (**UYAP**, 30.04.2014)

Y. 12. H.D. T: 26.09.2013, E:2013/20455, K:2013/30023 (**UYAP**, 30.04.2014)

Y.12. H.D. T: 17.11.2009, E:2009/16972, K:2009/22730 (**UYAP,** 01.05.2014)

Y. 12. H.D. T: 11.06.2013, E:2013/13042, K:2013/21986 (**UYAP,** 01.05.2014)

Y. HGK T:11.04.2007, E:2007/12-206, K:2007/202 **(UYAP,** 01.05.2014)

Y. 12. H.D. T:04.10.1988, E:9413, K:10831 sayılı (Ecehan Aras Yeşilova, Bilgehan Yeşilova, "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme", 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. maddelerinin getirdikleri, **TBB Dergisi**, sayı 82, 2009, s.4)

Y.12. H.D. T:30.09.2003, E:14143, K:18770 sayılı ilamlar (Ecehan Aras Yeşilova, Bilgehan Yeşilova, "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme", 5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. maddelerinin getirdikleri, **TBB Dergisi**, sayı 82, 2009, s.4)

Y.12.H.D. T: 16.10.2008, E:2008/13619, K:2008/17565 (**UYAP,** 02.05.2014)

Y. 12. H.D. T: 21.03.2013, E:2012/133, K:846 (**UYAP,** 02.05.2014)

Y.12.H.D. T:06.06.2002, E: 2002/10509, K:2002/12034 (KAZANCI İçtihat Programı, 05.05.2014)

Y. 11. H.D. T: 09.11.2006 E:2005/8082, K:2006/11410 (KAZANCI İçtihat Programı, 05.05.2014)

Y.19. H.D. T: 11.10.2010, E:2010/348, K:2010/11081 (MEŞE İçtihat Programı, 05.05.2014)

Y.10.C.D. T: 06.12.2010, E:2009/6003, K:2010/25458 (**UYAP**, 05.05.2014)

Y.10.C.D. T:17.09.2007, E:2005/18102, K:2007/10015 (**UYAP**, 05.05.2014)

Y. 12.H.D. T:02.05.1995, E:6472, K:6884 (Reisoğlu, **Çek Hukuku, s.89)**

Y.12. H.D. T: 07.10.2013, E:2013/22977, K:2013/31509 (**UYAP,** 15.05.2014)

Y.12. H.D. T: 19.01.2012, E:2011/13676, K:2012/872 (**UYAP,** 15.05.2014)

Y.12. H.D. T: 12.11.2013, E:2013/29653, K:2013/35565 (**UYAP,** 15.05.2014)

Y.19.H.D. T:21.11.2008, E:2008/1440, K:2008/11320 (ARSLAN, Çetin, Murat KAYANÇİÇEK, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2010, s.224)

Y.11. H.D., T:18.04.2016, E:2016/3783, K:2016/4310 sayılı ilamı (**UYAP**, 02.02.2018)

Y.12. H.D. 2006/21797E-2006/24786K.sayılı ilamı (UYAP, 25.05.2018)

Y.HGK T:31.10.2007, E:2008/12-450, K:2008/452; Mahmut Bilgen, **Uygulamada Kambiyo Senetleri,** Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 201-205.

Y.12. H.D. T:20.06.2005, E:2005/10001, K:2005/13243 (Çeker, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku,** s.596)

Y.12. H.D. T:26.02.2015, E:32653- K:4065 (Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s.1194)

Y.12. H.D. T:19.01.2015, E:27437- K:892 (Eriş, **TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak,** s.1196)

Y.10. C.D. T:28.11.1995, E:10313, K:11262; Y.10.C.D. T:02.04.2002, E:2001/28106, K:2002/14892; (Çaman, Çekte İbraz, s.74.)

Y.11.H.D.'nin T:21.01.1985 ve E:1984/5809, K:1985/52 (ARSLAN, Çetin, Murat KAYANÇİÇEK, **5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2010**,** s.240)

Y.12.H.D. T:11.04.2011, E:2011/7630-K:2011/6081. (UYAP, 30.05.2018)

Y.12.H.D. T:26.10.2009, E:2009/11015,K:2009/20416 (UYAP, 30.05.2018)

Y.11.H.D. T:05.05.2006, E:4190, K:5584 (BOZER, Ali, Celal GÖLE, **Kıymetli Evrak Hukuku,** Sözkesen Matbaacılık, Ankara 2006.s.291)

Y.12. H.D. T:21.04.2003, E: 6254, K:8799 (Mahmut Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku,** Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2016, s.561)

Y.11. H.D. T: 25/09/2018, E:2016/12312, K:2018/5643 sayılı (UYAP, 22.10.2018)

İNTERNET KAYNAKLARI VE VERİ TABANLARI

http://www.mevzuat.gov.tr (Erişim: 09.10.2018)

http://www.adalet.gov.tr (Erişim: 30.08.2018)

https://www.jurix.com.tr (Erişim: 09.06.2018).

http://www.tbmm.gov.tr (Erişim: 12.06.2018).

http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr (Erişim: 12.06.2018).

Kazancı İçtihat Programı

Meşe İçtihat Programı

Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) (Son Erişim: 22.10.2018).